

VÖRÖS JÓZSEF

A TRAPÉZ

VISSZAEMLEKEZÉSEK,
JEGYZETEK,
NOVELLÁK

2003

VÖRÖS JÓZSEF:
A TRAPÉZ

Visszaemlékezések, jegyzetek, novellák

Lektorálta:
DR. KOVÁCS LÁSZLÓ
DR. TURAI G. KAMIL

Fedéltervet, külső és belső fotókat készítette:
VÖRÖS JÓZSEF

Felelős kiadó:
VÖRÖS JÓZSEF

ISBN 963 430 242 4

Készítette a POSZTER Nyomdai Kivitelőző Kereskedelmi és
Szolgáltató Kft.
Kecskemét, Kaszap u. 13.
Felelős vezető: Szamosi Ferenc ügyv. ig.

VÖRÖS JÓZSEF

A TRAPÉZ

*Visszaemlékezések, jegyzetek,
novellák*

KECSKEMÉT
2003

Vörös József dedikál (Fotó: Vörös Júlia)

AJÁNLÁS

Vörös József: TRAPÉZ c. kötetéhez

Vörös József előbb már a TÜZET VISZEK c. válogatott versek és a verseket kiegészítő prózák kötetével is hallatott magáról, s most ugyanezt az irányvonalat viszi tovább A TRAPÉZ c. prózákötetével. Alkotó egyéniségének Janus-arca tükröződik tehát ebben a művében is, prózaíróként mutatkozik be.

Mit is jelent ez?

Mindenekelőtt azt, hogy Vörös József művészlélek. Annyira az, hogy Fekete Gyula Tengercepp-je gondolatútjának igazát érzékelttem prózai írásainak olvasásakor. Hiszem tehát, hogy méltán idézem Vörös Józsefre vonatkoztatva Fekete Gyulát, aki azt írja az íróember mesterségéről, hogy feladata: „Kimondani a kimondhatatlant, megláttatni a láthatatlant, elkiáltani a némaságot... Hinnie kell magában a művésznek, hinnie kell a művészet elhivatottságában, teremítő őseréjében, világmegfordító hatalmában, addig méltó a nevére, ameddig megőriz annyit ebből a hitből, amennyit a szellem Liliputja lemosolyoghat. Az író, a művész élete egyetlen elnyújtott agónia, szakadatlan viaskodás a halállal, a teljes megsemmisüléssel, mintha siralomházba költözne be, ahonnan nincs menekvés, a legszebb ölelés is örökre megsemmisül, ha nem mondja ki. Mindent, ami fontos, megőrzésre érdemes, ki kell mondania, életének java perceit egytől-egyig a hagyatéki leltárba kell vennie, hogy megóvjá az Időnek. Báró, Bíró kapja a rangját, az Író maga szerzi.”

Vörös József prózája valódi próza: folyóbeszéd, választékos, valóságghű akar lenni, hétköznapiságot és mindennapiságot sugall. Mindazonáltal színes, élénk és emelkedett is „profán” mivoltában. Mert minden igazi próza azt is jelenti, hogy profán, azaz evilági, nem tagadva meg mégsem vallásos mivoltát, sajátos hitvilágát, mely szekuláris: sajátosan hithű a történeti-nyelvészeti szumérszemlélet szerint, helyretéve a finnugor lépcsőfok helyzetállagát.

Ennyit kell mondanom ajánlásul alkotónkról, akiben keoszi Szimonidesz-módra a lelki termékenység kívánczolt hol szobrász formákba, hol zenei önkifejezésbe, ritmusharmónia költőiségbe, fotografikus látásba.

Mintha csak Vörös József alkotóművész szólna hozzám Amerigo Tot szavaival: „Engem maga a szobrászat mint olyan nem érdekelt. Engem a tér érdekelt. A tér, a fény, az árnyék, azután ebből nőtt ki, ebből lett a forma vagy a szobor, vagy amit akarunk: a vízió, a látomás.

Kecskemét, 2002. december

dr. Kovács László

AJÁNLÓ BEVEZETÉS

Minden betű jó, ami a szülőföldből fakad és őrzi évtizedek ételeinek ízét, hánvát, aromáját. Vörös József, kortársunk ilyen nem-szavajátszó írássok létrehozója. Olyan elhagyatottságnak, kiszolgáltatottságnak, szenvedésnek, lelki nyomornak ad hangot, mint a világirodalomban egy Jeszenyin, muzsikában Schubert, festésben Nagy balogh János. „Iszonyatos nyomorban éltük gyönyörű gyermekkorunkat” - vallja lakonikusan, büszkén, szűkszávúan. A tájon át tartja meg őt édesanyja „tengerké tekintete”, sárgarigóvá szépült holt édesapja tiszta obszidián-tanítása. Megtorpan, visszakozik, hezitál. „De amíg van bennem lélek, addig muszáj csinálni.” S halad szívóssalassú nyugalommal, megingathatatlan térképezi fel a „homok-haza” bukta-tó-buckáit, elődeihez - Goórhoz, Budához, Hatvanihoz - méltón. Figyeljük tömör megjelenítéseit: „A kútgem napszitta élettelen teste világít a cserjék közt” - kezdődik az egyik. „Az üvegkockákra először is kék csomagolópapírt ragasztottak kleiszterrel, pár napi száradás után beletették a 0,5 mm-es lemezfoglatba” - folytatódik máshol. Ha az értéket a hitelesség szűrőjén eresztjük át, alighanem áldott aranymosás a Vörösepika. Nem a történetei fontosak. (Noha, mondjuk, a „Beretvaélen” vérmes szenvedelmű vérdrámája vagy az „A tréningruhas” egyszerű szerelmi históriáját vérfagyasztó-vér-alvasztó unalmon-túliséggel bontogató-rituáléja nagyonis nagyepikát sejtet.) Fontos a bugaci Vörös-attitűd, sírnivalóan szép szellem-rezgés. Nem véletlenül szereti szerintem mindenki Vörös Jóskát. Még az ellenségei is! Sőt, íróbarátai és rokonai szintén! Nem lehet nem szeretni! (Hát még ha elmeséli, hogyan kell kacsamájjal tölteni a csukasültet...) Jót lehet vele szó-asszózni, istenien békülni. E kötetében is minden szösszenet, zizzenet emberi, eberies, lírai.

dr. Turai G. Kamil

TARTALOM

Közeledik Péter-Pál	9
Az első aratásom	10
Tengerkéék tekintet	12
Apám sárgarigó lett	13
Emlékidéző	15
Hazafelé	16
Viszontlátás	17
Csúri Mihály hűsége	19
Vaskalap	20
Emberi sors, tizennégy tételben	21
Nőnap i töprengés, nemcsak nőknek	24
Az éneklő asszony	25
Jó ebéd	28
Mi van Makk Rozáliával?	30
No!	33
A mester	37
A trapéz	40
Bugacpuszta idegenforgalmi krónikája (1894-1944)	41
Betervaélen	43
A tréningruhas	46
Húsvéti kaland	62
Visszavonulás	65
Kassától Krasznahorkáig	68
Siófoki képeslap	72
A Bugaci Népdalkörrel	75
A bugaci kisvasút	77
Karácsony előtt	78
Parázs	79
Szilveszter	80
Sikongó lélek	81
Az esszé szerelmese	82
Ott fenn a csillagok	83
Győz a szeretet	84

Ki is az a Kucsera?	85
Zám Tibor temetése	86
Betűk árnyéka	87
Szamosi József: Magam ügyében	89
Aranyhíd	91
Indián nyár	92
Az asszonyok bosszúja	94
Az ember lázadása	95
Szegény öregember panaszai	98
A részeg tehén	99
Sorház	100
Tízperc	101
Karamella	102
Temetésen	104
Gondolatok a riportról	105
Festészet és fotográfia	107
Beszélgetés Papp Ferenc előadóművésszel	108
Beszélgetés Szívós Jánossal	110
Beszélgetés Goór Imre festő-lírikussal	113
Egy interjú utóregzései	118
Beszélgetés Czakó Ferenc helytörténeti kutatóval	120
„A munkám az életem”	127
Krakkói séta	130
Kőkövön	132

KÖZELEDIK PÉTER-PÁL

Közeledik az aratás. Úgy tűnik, mintha a tudat alá mosódott volna ennek jelentősége, bár nyilvánvaló okai vannak. Ma már üzletben vesszük mindennapi kenyерünket, azért nem bír akkora jelentőséggel tudatunkban.

Gyermekkoromban még jóanyám igen jóízű kenyeret sütött. Részes aratással jutottunk a búzához, rozshoz, amikből azok a jó kenyerek sülték... Hogy mekkora munka volt az aratás-cséplés, arra is kevesen emlékeznek már. Pedig bizony férfi- és asszonypróbáló munka volt az. A nyarak akkor is nagyon forróak voltak. A rendvágás, a marokszedés, a keresztrakás, az asztragrazás, a cséplés szép munka volt, és főleg nagyon nehéz.

Anyám aratásra fölmeszelte a padlást, apám vállon hordta föl a búzával telt zsákokat. Kenyér-sütés előtt vitt belőle a malomba. Történelmünk sötét időszaka volt az, amikor elvették az életet adó búzát és lesöpörték a padlást, de már ez is a múlté.

Ma tehát, ha önálló életet él is a mezőgazdaság, fogalmunk sincs, mi miért kerül annyiba, hogy alig tudjuk megfizetni. Az aratás közeleg, még ha nem is tudja mindenki annak jelentőségét. Aki pedig tudja, az ugyanúgy várja mint régen, mit termett a magyar róna, és megdobban a szíve, amikor a nemzeti színű szalaggal átkötött kenyeret megszegi az ország első embere. Hogy a kenyér tisztelete nem veszett ki teljesen, azt példázza az évente megrendezett országos hírtű keceli aratóverseny is.

Emlékeztetek, és tisztelettel emlékezem, miképpen az az imánkban is benne foglaltatik.

AZ ELSŐ ARATÁSOM

Sok-sok gyötrő vágyakozás után jött el az a nap, amikor édesapám kezembe merte adni a kaszáját, nem kevés intelem után. Hát persze, hogy sorsfordító pillanatnak hittem, és hiszem ma is. Bócorgó kiskölyök korom óta vártam rá, mikorra rányílt a szemem mindarra, amit az édesapám és édesanyám csináltak életük folyamán. Szép zenéje volt a rendvágásnak és a kaszafenésnek. No persze tudtam már a levágott gabonából kötelet készíteni, markot szedni, keresztet rakni. De amit én a legnagyobb gyönyörűségnek gondoltam, az a rendvágás volt. Az unokatestvéremmel már suhintgattunk édesapám kaszájával a háta mögött, de az nem az igazi.

Péter-Pálhoz közeli napon lehetett, úgy 38-40 éve. Korán felkeltünk és felkerekedtünk, feltöltvén a kabakot vízzel, édesapámmal, édesanyámmal és a nővéremmel vállunkra vetvén a kaszákat. A nővérem cipelte a reggelit és a marokszedő gamókat. A harmat még ott gyöngyözött a fűszálon és a búzaszálakon.

Édesapám beállott az első rendbe, én pedig utána. Amikor édesapám megállt kaszát fenni, én is megálltam, és szép nyugodtan húzogattam a kasza élén a fenékövet, élveztem azt a gyönyörűséges zenét, amit ilyenkor ad a penge. A suhintásra pedig hersegve, zizegve dőlt álló testvéreimhez a levágott búzaszálak száza, ezre.

Lassan kigyúlt a nap, és aranyárgán ringott-hullámozott a nagy búzatábla.

Édesapám kritikusan nézte a munkámat, nem dicsért, hallgatott. Korán volt még, estig sok a hibázási lehetőség. Akkor bizony baj van. Nyugtával dicsérd a napot, még akkor is, ha ez az én napom. Úgy nyolc és kilenc óra között megreggeliztünk. Kenyeret, szalonnát, hajában főtt krumlit, paprikát, uborkát. A vízeskabak kézzel kézre járt. A nap magasan tűzött, és bizony izzadtunk. Édesapám legelől remekül tartotta az iramot. Összeszorítottam a fogamat, és én is tartottam, pedig nehéz, kutya nehéz volt. Éreztem apám pillantásait, ahogy nézett a kalap karimája alól, csak a szeme süttött huncutul. Bírod még? Bírom, pillantott vissza tekintetem haragosan és dacosan. Hej, de soká lesz még ebéd! Ezt gondoltam, és megálltam kaszát fenni, időt nyerni.

Apám is megállt, és fent ráérősen, komótosan. Azután nekilendült, és haladt, akár egy gép. Néztém szikár alakját, s én is nekiindultam. Markomban mintha parázs sajgott volna, úgy égett a kaszanyél törte hólyag. Már csak arra vágytam, hogy az ebédidőt megérjem, pedig mintha a pokol tüze ömlene odafönről. Apám megállt, keresztet vetett. Delet harangoztak. Életben maradtam, lélegeztem fel minden sajgó tagommal.

Három óra után, az ebéd és a delelés végén újra beálltunk a rendvágásba.

Menj elől fiam, mondta édesapám, és folytatódott a munka. Én boldogan vágtam bele, a zizegő, lángoló, jószagú búzába.

Estére kint, az Isten nagy ege alatt búzakeresztek sorjáztak, és én boldogra fáradtan indultam édesapámmal, édesanyámmal és nővéremmel hazafelé.

TENGERKÉK TEKINTET

„Epikusan bontsd ki magad!” - hulltak a főszerkesztő szavai. Olyan érzésem volt, mint napsütéses őszi délutánon, amikor ráérek figyelni, hogyan potyognak a platán aranysárga levelei. Emlékezetem egyik rekeszéből aztán hirtelen elővillant egy régi kép. Fizikai-munkás anyám forró, napcserzett, gondoktól barázdált arca.

Az esküvőm napján kezembe nyomott öt darab százforintost. Figyelmen nézte az arcomat. Akkor hirtelenjében nagyon szomorú lettem. Ő meg szégyenkezve lesütötte a szemét. Azt akartam, hogy ne gondoljak a pénzre. Égetett és fájt az a pénz. Az arca megremegett, fájt a lesütött, szégyenkező tekintete.

Hány napot, hány hetet kapált érte? Mert sokáig gyűjtögethette. Az apám előtt is eltitkolta, amit kuporgatott nekem családalapításra. Élesen, kitörölhetetlenül belém hasított, milyen nehéz élete van szegénynek. A magam sorsa nem fájt úgy. Rámosolyogtam, ő visszamosolygott. Szavak helyett felnézett tiszta, tengerkék tekintetével.

Megmagyarázhatatlanul boldog voltam.

APÁM SÁRGARIGÓ LETT

Apám 1994 pünkösdcje utáni nap hajnalán adta vissza lelkét az Úrnak. Nagyot sóhajtott és elment. Anyám simogató keze fogta le a szemét. Ezt mondják errefelé szép halálnak. Anyám táviratára jöttem haza Kecskemét-ről.

Apám már hideg ágyban feküdt a ravatalozó melletti teremben, utolsó földi útjára felöltöztetve. Anyám megbízásából én választottam neki a szemfedőt. A kegyeleti ügyintéző segítségével felnyitottuk a hidegágyat. A homloka sárgásan derengett apámnak. Olyan volt, mint egy halott sárgarigó, fenséges, szép, nyugodt. Megrendülten álltam, és néztem egy darabig. Eszembe jutottak beszélgetéseink, már készült a nagy útra. Szép ezüst zseboráját már két éve unokájának adta. Emlékezz rám, ha már odaát leszek.

Amikor a kórházban volt, anyámmal, testvéreimmel látogattuk. Ott láttam életemben először sírni. Vigyetek haza, mondta, itt még meghalni sem tudok nyugodtan. Hazavittük. Két évig készült az exitusra, mindennap várta azt.

Magát szívesen nevezte földesztergályosnak, nagyon szerette a földet. Ötven éves elmúlt már, amikor anyámmal összekuporgatták a két hold föld árát. Azután még vályogtéglát vertek, és abból építettük föl a család hajlékát. Mi, a hét gyerek, minden munkából kivettük a részünket. Tartalmas, szép gyermekkorunk volt. Saját bőrünkön tanultuk meg az életet, semmit sem kaptunk ingyen. Talán egyenes derékkel és emelt fővel halhatunk meg mi is, ha továbbra is betartjuk minden tanítását, és becsületre való intellemit. Nem fájnak már gyermekkoromban adott pofonjai. Ennek tudható be, hogy aztán más kezek nemigen illettek minket nevelő célzattal.

Említettem már apám földszeretetét. Ugyanúgy szerette szerszámaint, hegedűjét, citeráit, anyámat, és persze minket, a gyerekeit. Örömet lelte a munkában. Olyankor magába feledkezve fűtyörészett, valahogy eggyéválva a természettel.

Katonaévei, a sebesülése, az orosz fogság mély, kitörölhetetlen nyomot hagyott benne. Okulásunkra el-elmesélte történeteit, a lágert, ahol minden nap egy-egy bajtársát temették. Tífusz tizedelte őket. Ő hazajött. Azután születtem én, és még négy testvérem. Iszonyatos nyomorban éltük gyönyörű gyermekkorunkat. Pétróleumlámpánál tanultuk a leckét, és olvastunk sok-sok könyvet: Móriczot, Jókait, Mikszáthot, általában a magyar klasszikusokat. A könyveket felolvastuk, így az egész család hallgatta, s legalább képzeletben jártunk egy szebb világban.

Megszólint a lélekharang, és a pap elkezdte a gyászszertartást. Anyám, testvéreim, feleségeink, gyerekeink, körbeállták a virágokkal borított ravatalt. A pap elbúcsúzott becses halottunktól. Szabad folyást engedtünk kicsorduló könnyeinknek. A koporsót gyászhintóra emelték, és elindult a me-

net a sírhoz, ahol végső búcsút mondtunk apánknak. A koszorúk rákerültek a friss sírhantra, és egészen elborították az emlékezés virágai. Szomorúan, és lélekben megrendülten indultunk haza.

A nap gyögyörűen süttött, nyárba fordult már a tavasz. Szokásommá vált, hogy évente elzarándokolok apám sírjához. El nem feledett régi kérdéseire magamban válaszolok. S amíg a magam kérdéseire gondolok, oldalról egy másik sír fölé magasodó fáról sárgarigó énekét hallom. Arra fordulok gyanakodva. Apám sárgarigóvá változott? Mintha csak elmormolt kérdéseimre madár képében válaszolna.

EMLÉKIDÉZŐ

Minden jóra való iskolának sárga fala van, mely e ténye mellett meleget is sugároz. A patinásságot csak növeli, hogy piros palatetejét bronzosra oxidálta sok nyár tüze. Ilyenbe jártam én is. Ellágyulok, ha a szép fiatal anyámat odaképzelem valamelyik padba, hiszen ő is abba az iskolába járt. De most nem erről van szó.

Szűcs Pistát akartam visszaidézni, így utólag. Több mint tíz éve nem láttam, de elevenen él bennem az arca, és suta-kamasz mozdulata. Mitagadás sokszor eszembe jut szegény számkivetett pajtásom. Hányszor éreztem én már olyat, amit most róla fogok elmondani!

Pista félárva volt. Apjával és a mostoha anyjával, s annak gyerekével élt együtt. Volt ő neki egy kicsi húga. Pistát nem egyszer elkísértem hazáig iskola után. Ránézett a kishúgára, az meg vissza őrá. Csak a szenvedők tudnak így beszélni. Ez a kislány egy szemvillanással elmondta, hogy mostohaanyjuk nincs itthon, tiszta a levegő. Bementünk a kertbe.

Pista nem volt jó tanuló. Azt hiszem, csupán az órákon ráragadt anyagból tudott úgy-ahogy felelni: lavírozva. Mostohatestvére idősebb volt nála. Nem egyszer megrugdosta őt, és emiatt gyakran töltötte az éjszakát szalmakazalban. Egyrészt, mert ilyenkor nem verték, másrészt mert szeretett ő egyedül lenni, elgondolkozni a saját sorsa felett.

Megjegyzem: nem voltunk mi olyan jó barátok, mert én inkább csak sajnáltam Pistát. És hát magamban sajnáltam akkor is, amikor a fizika tanár felpofozta, valami csekélység miatt. „Olyan tenyérbemászó képed van” - mondta neki Mária néni, a pöttöm földrajztanár is.

Pista pirult szégyenében, és bamba arcot vágott, még tán mosolygott is kínjában. Évek óta egy dzsekiben járt. Olyan volt az, hogy ki lehetett fordítani, és akkor más színe volt.

Egy nyári délután találkoztam vele a pályaudvaron. Vállamra tette a kezét és mosolygott. „Nem ismeresz meg, Szása Tüskevics?” - nézett rám a régi, gúnyos szemével. „De igen” - válaszoltam én, és azon törtem a fejem, mit mondjak neki. En persze igen kíváncsi lettem, mi van vele. „Hazamégy?” - kérdeztem tőle végül. „Tudod, néha hazajöhetek, illetve jöhetnék. Nehéz rászánni magam. Az intézetben szakmát tanulok. Szóval jó ott, és én nem is kívánczok ezekhez, ha már annyira a terhükre voltam azeelőtt. Az édesapámhoz megyek. A többiek nem érdekelnek.” „És a húgod?” „Ő is intézetben van, vele tartom a kapcsolatot.”

Sokat tűnődtem én már azon, hogy mégis milyen sokat kaptam attól az iskolától. Noha utáltam, mert ma sem bírom jó szemmel nézni azt, ha az erős a gyöngére emel kezét.

Csodálkozva néztem Pistára, s az iránta való eddigi sajnálatomat ez az új érzés váltotta fel. De a megihatottságom nem sokáig tartott. Hát nincs nekem elég bajom úgyis? - magyaráztam magamnak. Az úristenért vagyok én is olyan közönyös! - mormogtam magam elé, de észbe kaptam rögtön. Mosolygós arcot vágva bámultam ki az elrobogó vonat ablakából.

HAZAFELÉ

Az utóbbi hetekben többször is gondoltam a szülőföldemre, miután egy meghívót kézbesített a posta, amelyben ismét meghívtak a kézműves kiállításra. Korábban az alpolgármestertől érkezett levél, köszönetül a Kecskeméten rendezett, Bugacot bemutató fotótárlatért.

Harmincöt éve nem lakom otthon, lelki és szellemi termőtalajom mégis oda gyökerezik, fájdalmas és szép emlékekkel együtt gondolok a gyermekkori játszó és nemjátszó társakra, a már halott apámra és a szintén eltávozott nagybácsira, rokonokra, egykori tanítómra. Azokra, akik képviseltek és képviselnek egy jó értelembbe vett bugaciságot. Nyilván meghatározó volt a közös sors, a homokon való szívós megmaradás. A szegénység nem jelentette itt az igénytelenséget, a mindent elfogadást. Karaktert, tartást adott és ad ma is az itt élőknek, amire én a halálomig büszke maradok.

Egy példa merül fel bennem.

Úgy harminc éve történt a Batthyány utcán. Egyedül inentem a bugaci kisvonathoz, amikor három városi fiú megtámadott azért, mert unatkoztak, agyba-főve vernek. Még a végkifejlet előtt odaért három vagy négy bugaci fiú, és lefogta a városiakat. Bunyó nem volt, földijeim más útvonalat ajánlottak a városi gyerekeknek, és megemlézték, hogy holnap is erre jövünk, és ha találkozoznánk, annak verés lenne a vége. Nem találkoztunk azóta sem.

A hazagondolásomnak az a szomorú apropója, hogy negyvenhat évesen tragikus körülmények között elhunyt Bugac katolikus plébánosa, aki Bugacról származott el, és papként került vissza. Most már ott is marad mindörökké a becsült és szeretett Késérő Pista.

A helyi médiák kuriózum gyanánt tették közzé a Kecskemétről elszármazottak találkozójának hírét. Bugacon ez már hat éve működik. Endre Imre úr, akkor polgármester, ma alpolgármester jóvoltából. Ám hogy Bugac ma az, ami, Kada Eleknek, Kecskemét egykori csodálatos emberének, polgármesterének is köszönhető. Ő ugyanis felismerte Bugac-pusztá páratlan szépségét, egyediségét, s ebből a felismerésből született meg egy szokatlan intenzitású idegenforgalom. Ami még döbbenetes: a világ minden tájáról idesereglett száz újságíró jóvoltából Bugac ezáltal ismertté, kuriózummá, ha úgy tetszik, unikummá vált. Lényegében a nagyvilágban ez időtől kezdik megismerni Kecskemétet is.

VISZONTLÁTÁS

Negyven éve lehet, hogy apám rokonlátogatásra szánta el magát, éppen télvíz idején. Ha visszagondolok január lehetett. Havas, kemény tél dereng emlékezetemben. Szinte magam előtt látom a Kecskeméti Nagytemplom és a Városháza környékét. Akkoriban onnan indultak a buszok, a farmotoros, áramvonalas járművek.

„Etel nénédhez megyünk,” - jelentette ki apám. A nővérem és én szorosan az apám mellett álltunk, és dideregtünk. A nap ugyan sütött a behavazott város felett, mégis dermesztő hideg volt, és mögöttünk volt már a Bugactól a Rávágy térig való utazás a kisvonalon. Fáztunk. Vártuk a buszt, remélve, hogy majd Etel nénéméknél végre átmelegszünk. Ez így is történt. Amint odaért a busz, még a megállótól jó pár száz métert gyalogoltunk a kutyahidegben.

A fogadtatás szívélyes volt és meleg, a duruzsoló kályhánál gyökerezünk le. Éva unokanővérem kamaszlány volt már, én kilenc-tíz éves lehettem. Inkább a nővéremmel érthettek volna szót. Csakhogy mi vidékiek voltunk, nyilván az ő szemében tanyasi tahók. Valójában nem történt különösebb információ-áramlás közte és köztünk. Azonban még ma is emlékszem Éva 1956-os viccére, amit igen büszkén adott elő. Megpróbálom leírni, ahogy vissza tudom idézni. „Képzeld - mondta valaki -, az oroszok felmentek a holdra! Ugyan már, az is valami? Mi már 1956-ban létráról vertük a csillagokat!”

Hát ez az a vicc, amit azóta sem felejtettem el, még mindig tetszik.

Hogy miért mondom ezt el? Azért jutott most eszembe, mert negyven év után tegnap találkoztam Évával a nyomdában. Nem tudok róla, hogy azóta érdeklődött volna a családom iránt. A készülő könyvem miatt jártam ott. Ő kérdezett rám, hogy megismerem-e. Jó kérdés, nem?

Mit mondjak? Ezután a viszontlátás ritka pillanata!

CSÚRI MIHÁLY HŰSÉGE

Gyermekkorom óta ismerem, még fiatal állomásfőnök volt Nagybugacon. Láttam karonúló gyermekével, feleségével.

Csúri Mihály átlagos testalkatú férfiú volt, se nem kövér, se nem sovány. Nem volt hangos, de hallgatólag sem. Elviselte az embereket, és nem fürkészte tapintatlan kíváncsisággal mások dolgát. Olyan ember volt, akivel bármiről, bármikor el lehetett beszélgetni. Volt, hogy hónapokig, évekig nem találkoztam vele. Ha mégis megláttam valamelyik állomáson vagy vonaton, szívélyesen üdvözöltük egymást.

Egykori állomását, a nagybugacit, rendszerváltás után lebontották. Állandóan áthelyezték egyik állomásról a másikra. Az utóbbi tíz évben csak az indító állomásokon adnak jegyet. Legutóbbi szolgálati helyén, Jakabszálláson láttam piros tetejű állomásfőnöki sapkában.

Sok éve lehet már annak, hogy nyugdíjazták. Akkoriban mondta, hogy házat vett Jakabon, az állomás mögött, mert kell, hogy hallja és lássa, mikor jönnek, mikor mennek a vonatok. Minap is Bugacra utaztamban láttam, hogy ott áll a peronon, civilben, hóféhér hajjal. Amíg állt a vonat, lehúztam az ablakot, és megszólítottam. Megismert azonnal, és felnyújtotta a kezét egy kézfogásra. Megszorítottam. Tudod, mondta szomorúan mosolyogva, én már nyugdíjba vonultam.

Meglepett fiatalos, ráncatlan arca, tiszta tekintete. Egy pillanatra az a régi állomásfőnök állt előttem, akire mindig emlékeztem. Azt hiszem, megérdemli, hogy örökké így lássam. Hiába is kutatnék emlékezetemben másik arca után, hiszen ilyennek láttam az elmúlt harminc-negyven évben.

Sem lelket, sem mündért nem cserélt, mint mostanában azok, akik egyik pártból a másikba szaladgálnak.

1928 szeptember 12-én indult meg a rendszeres forgalom a bugaci kisvasúton.

VASKALAP

Német rohamsisak korában még megcsillant rajta a nap sugara. De a történelem gondoskodott róla, hogy belepje a finom szemcséjű apró vörös rozsda.

Faásáskor találta édesapám, és hazahozta. Ezután szerény kutyatálként folytatta misszióját, hosszú évekig. Míg nem motoros szomszédunk megvette húsz forintért, mondván, hogy jó lesz motoros fejfedőnek. Ám a bukósiskak sem bizonyult tartósnak, mert a község rendőre nem tartotta e világra valónak.

Szomszédunk fia már csak húsz fillért kapott érte az iskolai vasgyűjtéskor.

EMBERI SORS, TIZENNÉGY TÉTELBEN

1. (A községhez másfél kilométerre, a műúthoz kétszáz méterre leljük a tanyát, amelyhez homokos bejáró vezet. A házat jócskán elpusztította az idő. Fala repedezett, tetején a nád annyira megvékonyodott a téli havaktól, őszi és nyári esőzésektől, hogy látni, amint a nap sugara áthatol a gerinctetőzetén. Nagyobb eső után mindig befolyik a víz, átszivárog, végigcsorog a szobafalon. Annyi lábas és teknő nem terem az ilyen háztartásban, amennyi felfoghatná a padlásra zúduló áldást.).

2. A fenti hajlékban él a két idős ember: Kozma Pál és Kozma Pálné, Klára néni. Pali bácsi 78 éves, felesége valamivel fiatalabb. Klára néni a konzervgyár hagymatisztító telepén dolgozott, míg munkaviszonya meghaladta a tíz évet, ami után kevéske nyugdíjat kap. Idejét a templom és a mozi között osztja meg. A községben szerdán és vasárnap van vetítés. Délelőtt olvas, délután rádiót hallgat. Pali bácsi évtizedek óta tesz-vesz a tanya körül. A nagy, gyepes telken kecskéket tart, és baromfiakat. Több kis kerített kertje van, azokban tölti óráit, napjait, éveit. Valamikor termett az ő kertjében citrom, füge, naspolya. De a kedve és ereje elfogyott időközben. Csak a szőlőt és a kapásnövényeket ápolja.

3. Három fiuk van. Mind a három elszéledt már, a maguk szárnyán repülnek. Egy Pestre ment, ott telepedett le. A másik kettő csupán néhány kilométerre került a szülőktől. Pali bácsi az elsőre legyint: „Papucs lett az! Az asszony parancsol náluk. Nagyon ritkán jönnek le, de már nem is jönnek, mert innen nincs mit elvinni. Mink is olyan szűkösen élünk már, hogy jobb volna a temetőben!”

4. „Ferenc, a középső most ült hat hónapot, mert megverte a szomszédot. Pont a legnagyobb bajban esett az is. Akkoriban dőlt ki a konyha fala. Ők mellénk álltak a feleségével, míg a fiam itthon volt. A felesége még néhány napig itt is aludt. De egy nap felkerekedett, és elment gyerekestül a nővéréhez. Azóta ránk se nyitotta az ajtót. László fiam meg azt ígérte, ha fölépít a faluban akkor oda költözhetünk hozzá. De arra aztán lehet várni, hogy annyi gyerek mellett mikor gyűlik össze a pénz az építkezéshez. Nem tudom, lesz-e belőle valami!?”

5. A szobában a mestergerenda egy lehajazott akácfa doronggal van aládúcolva. A falon Szűz Mária kép és feszület. Két ágy, szublót, spartherd, asztal és pad, néhány saját készítésű szék. Az ajtóval szemben, a falon családi kép. Pali bácsi nagy magyaros bajússzal kiválik a többi közül. Szép szál legény lehetett. Magas homlok, szúrós tekintet. Klára úgy néz le a képről, mint egy eltévedt zárdaszűz. A legidősebb fiú esküvői képe függ még, konzerválva az időt és az akkori levegőt. A hat kis szemre osztott ablakon kevéske fény jut be, az is inkább a délelőtti órákban, mert az ablak

nyugatra néz. A gyér világosságot valamelyest fokozza a minta nélküli fehér szobafal.

6. „Klára néni bement a tanácshoz, hogy segítséget kérjen. A tanácstól kijöttek és megnézték a tanyát. Lakhatatlannak minősítették és azt mondták, nem maradhatunk itt tovább mert életveszélyes. Kértük, hogy a tanács hozza rendbe. Azt mondták, erre a tanácsnak nincs pénze. Ha már megvártuk, hogy a fejünkre szakad a tető, örüljünk, hogy adnak másikat, amiből nem régen kiköltözött a bérlő. Nem akartunk elmenni, ezért kijöttek és fölhajigálták a holminkat egy autóra. Amikor megérkeztünk, ríva pakolásztunk, amit tudtunk.”

7. „Se busz, semmi nem jár erre, ide minden nagyon messze van. A gyógyszertár, a bolt. A petróleumot együtt kell hozni a kenyérrel. Majd egy napba telik, míg megjárom a falut. Nem bírják a lábaim a mászkálást, meg a karom sem, még az az egy kenyér is elhúzza, most meg mindent egyszerűre cipelek.”

8. „A régi háznál a veteményt is csak gondozni kéne. De mikor jártányi ereje alig van az embernek! Nem hogy még a szerszámokat is vigyem-hozzam. Ami rosszabb, a termést meg ellopkodják, mert nem lehet rajta állandóan a szemem. A volt szomszédomról jobb nem beszélni. Mindig kéregettek, most meg visznek mindent anélkül.”

9. Pali bácsiék harminc év után hagyták el a tanyát. „A szomszéd állandóan ivott a feleségével. A boromat minden évben ők segítettek meginni. Nem mondom, fizettek is néha. De inkább csak fizetéskor. Mászor azoknak pénzük nincsen. A fiam is olyan, az is iszik. A részegek, ugye nem normálisak, mert megzavarja őket.”

10. „Nyáron jó nézni, hogy az asszonyok kapálnak. A szőlőkötözés is jó, bejárnak inni. Némelyik asszony kér virágmagot, virágot. Hatalmas dáliaim szoktak lenni, meg vastrózsák és jószagú bazsalikom. Van nekem minden féle, pedig hát a karom már igen gyöngye, nem nagyon bírom locsolni. A kút sem olyan jó. De amíg van bennem lélek, addig muszáj csinálni. De nem is igen értek én máshoz. Régebben suszterkodtam, de ki az, aki ma javíttat? El sem szakad, már eldobják. A tyúkok tojnak, abból van néhány forint. Borotvapengére, cipőpasztára. Az asszony hoz kenyeret a kis pénzéből. Terem krumpli, zöldség, bab, hát azon élünk.”

11. Kozmáné járt a községi tanácsnál, és elmondta volna, ha hagyják: inkább hozzák őket vissza, mert nem bírnak a boltba bejárni. A kis veteményükre, ami a tanyánál maradt, igen rá vannak szorulva. Az ügyintéző csak annyit mondott: „Érjék már be azzal, amit eddig tettünk magukért!”

12. Kozmáék a legszűkösebb holmijukkal visszamentek a tanyába. Ferenc hat hónapja is letelt. Ferenc és László rendbehozzák a falat és a tetőt, ha közbe nem lép a tanács.

13. „Éltünk már Pesten is - sóhajt Klára néni. - A fiaméknál komfort volt, de nem tudtunk ott se megszokni. A menyem mindig megkérdezte: „Anyuka, mit ennének, mit főztek?” Jó nekem a kecske tej is, csak itthon lehessenek meg amit az uram főz. Mert ő főz nálunk. Mindig is ő főzött. A

piacra, templomba, könyvtárba a boltba, gyógyszerházba én járok. Én jártam a tanácsnál is, bár ne mentem volna. Nem tudjuk még, mi lesz ebből.”

14. (Fél év elteltével ismét arra vetődtem, és tudakozódtam Kozmáék sorsa felől. Kozma bácsival csoda történt. Eszébe jutott, hogy van egy kis összespórolt pénzecskéje, amelyen nádat vásárolt a tanya tetejének megjavítására. László fia fölépítette a családi házat a községben. Nem feledkezett meg idős Kozmáékról sem. Kis szoba várja az öregeket. De nem. Még mozogni bírnak, nem mennek. Pali bácsi a fél hold szőlőt babusgatja, piszmozg a kertben. Klára néni kecszet rak a kecsketejbe.)

Orvul támadott meg a hőség. Mellem belefeszült a blúzba, mintha szét akarná szakítani. Mi van veled, Erzsi? A derekamhoz nyúlt. Semmi, csak egy kis napszúrás. Szóval, kérdezősködtél utánam, hogy már a nevem is tudod?

Ez a szerelem teljesült be rajtam. Apám szidott. Pista csókolgatott, tenyerébe fogta a mellem. Összeházasodtunk, heves családi viszályok között.

Sokat szenvedve megszülettem kis Pistát. Aztán jött kis Böske. Hat év összes érzésünket felőrölte. Megismertem az örömet, a fájdalmat. Pista megunt, nekem ez csak a hiúságomon ejtett sebet. Nem tisztáztam még magammal, melyikünk vétett többet. Most énekelek a szövetségi énekkarban. Matild és Klára két műszakban vigasztal, hogy bele ne dögöljek a bánathatba. Illik, hogy sajnáljam magam, noha mélyebb fájdalmat reméltem.

Bandival vigasztalom magam. Szőke, kócos és vékony, mint az ujjam. A gyerekek hamar megszokták. Pistát keresem Bandiban, a valamikorit, aki kicsúszott, kiszökött az életemből. A legszebb perceket tőle kaptam, ez csak utánzat. A testem sem engedelmeskedik úgy Bandinak. Viszont az ösztönmentes értelem kirádrozta belőlem Pistát. Nincs szükségünk egymásra, mégis szűköl bennem valami. Apám hiánya, Pista hiánya. Pista lopás miatt került Aszódra az intézetbe annak idején. Én megjavítottam, rendes ember lett belőle. Már csak tőlem lopott, a bizalmamat, a fiatalságomat. Ezt hatóságilag is szabad.

JÓ EBÉD

Szikszai egy vásott csizmaszárból kanyarított talpat a vaskaptafán lévő gyerekcipőre. Szikszainé oda-odapillantott urára, és a sparhelten rotyogó fázékra. Közben varrása fölé görnyedt. Egy szürke cejgnadrágot foltozgatott. Sok volt már szívében a panasz. Foltos köténye zsebében csak néhány forint lapult, kenyérre, mosószerre.

Szikszai dudorászva kalapálta a cipőt. Szikszainé némán öltögetett, és odasandított az urára. Pénzt kéne kérni egy új kötényre. Ez motoszkált a fejében, de megszegett benne a szó a félelemtől. Ez a gyerek cipője, nem fizetnek érte. A konyhaablak sarkában még mindig csillogott olvadozva a jégvirág. A gyerek ott ült az ágy sarkában, elkámpicsorodva. Szaladgálni vágyott a keményre fagyott hersegő hóban. De apját nem merte sürgetni. Örült, hogy az most dudorászik, az mindenképpen jó jel. Nyilván hamarabb is készen lesz az a cipő. Akkor aztán elnézheti odakint a megfagyott világot, a fákat. A tanyákat elborító nagy világosságot.

– No kölök, húzod már azt a cipőt? - mordult rá az apja, miközben elrakta a még használható bőrdarabokat és a többi szerszámot.

A gyerek fürgén zötytyent le a konyha földjére. Belepirosodott, mire rá bírta ráncigálni a lábára a cipőt. Mert az anyjától is kapott két puha rongydarabot, amelyet szó nélkül a lába köré tekert.

– No, egészen fáintos, igaz-e? - nézett rá az apja huncutul, gyerekes kék szemével.

– Köszönöm édesapám - mondta a gyerek szemlesütve.

Igazi hálát érzett most, hogy a cipőből egész testében szétáradt a meleg. Korábban bizony nagyon nehezen csúszott ki a száján a köszönöm. Kényszeredetten. Akkor volt jó kimondani, ha az neki jutott eszébe, mint most is. Ebben a pillanatban bármit szívesen megtett volna. Egyetlen szóra.

– Gyere, kölök, végy magadra valami meleg göncöt. Szétesapunk néhány akáctuskót. Mit szólsz hozzá?

Apja még bekecsben is igen sovány volt. De a nadrágja mellett szinte rebdesett örömében a favágó tőkéhez.

Három zömök tuskót ástak ki a hóból. - Menj arrább - intett Szikszai.

A gyerek nagy szemekkel nézett, mi lesz most. Szikszai föltette az első tuskót a kemény tőkére, és lesújtott a fejszével. A penge némán szaladt a szára, de kívülről havas tuskóba. Szikszai most a fejsze fokát sújtotta a tőkére. Harmadik, negyedik csapásra recsegve-ropogva szakadt szét a tuskó.

Jó volt nézni a csapásokat. A lehelet, finom ködként libbent föl. Szikszai lihegve vágta a tőkébe a fejszét.

- Szedd a nyalábodba - mutatott a szerteröpiült fadarabokra.

A gyerek fürgén kapkodva félkarjára fektette a tuskó repeszeit. Jó meleg bizsergett benne, miközben sietett a konyhába a fával. Amikor főlegyenesegett a sparheltnál, kabátjáról levergette a forgácsot, port. Észrevette anyja

csillogó szemét, ahogy őt nézte. Ki kellett rohannia, hogy elbírja szívének remegő boldogságát.

Az ebédnél levesét kanalazva eszmélt rá, hogy ma ő is megdolgozott az ételért.

MI VAN MAKK ROZÁLIÁVAL?

Makk Rozália foglalkozás nélküli, magassága 162 cm, sovány. Haja színe gesztenyés piszkos szürke, öltözéke sárgamintás nyári kosztüm, amely vasalatlan, gyűrött, el van piszkolódva. Arca keskeny, hosszúkas, bőre sárgás, sápadt, fogai hiányosak. Szeme zöldes-fakó. Akik ismerték régebből, azt állítják, szép volt Makk Rozália, 1909-ben született Lengyelországban. Onnan szüleivel Jugoszláviába, később Magyarországra került. Ma is Kiskunhalas külterületén él, a Felsőöregszőlőkben, ahol akkor letelepedtek.

Homokbuckák között kanyarog a dűlőút.

A tanyaház teteje két évvel ezelőtt leszakadt és rázuhant a padlástérre. A nagy súlytól és az esőzéstől itt-ott már beszakadt a mennyezet. A tanyaudvaron irtatlan cserje, eperfák, akácok. A burgyingban sertésöl, két koca fekszik az alomtalan, ürülékes földön. A kútgém napszitta élettelen teste világít a cserjék közt. Káva nélküli kút búvik meg egy bokor tövében. Néhány fehér téglafal ásnál felszakadt pereméből. A tanya fala masszív téglafal, ellenáll még az időnek.

- Kijött-e már a büntetés a kandisznó miatt? - kérdezem az asszonytól.
- Még nem tudom, nem voltam a postaládánál.
- Miből tetszik élni?
- Napszámból, meg a szomszédék gyerekére vigyázok este, ha moziba mennek.
- Mennyi pénzt kap érte?
- Hárminc forintot és vacsorát is.
- Más jövedelme nincsen?
- Nincs. Az a kan hozott valamicskét a konyhára, mert kocát hoztak búgátni. Már az sincs, eladtam, mert följelentettek.
- Min főz, ha a tanya lakhatatlan?
- Van itt elől egy jancsikályha, ezen.
- Télen hol alszik?
- Ott bent, a rongyokba jól behújok, de reggelre úgyis elgémberedek.
- Bútorai vannak?
- Vannak, bent a szobában, de az ajtót nem lehet kintebb nyitni a törmeléktől.
- Azt mondják, van egy fia Rózsika néninek.
- Van, de az Tolnában lakik, és általában külföldön dolgozik, legutóbb Mongóliában volt, húskombinátot építettek.
- A fiának mi a foglalkozása?
- Kőműves. De van egy lányom is, az Jugoszláviában él.
- Segítik-e valamivel?
- Nem, elég a maguk baja.
- Ruhát honnan vesz Rózsika néni?

- Használtakat kapok, ahol dolgozok. Meg találok én a kukákban, egészen jókat. Harisnyanadrágot, cipőt ami kell.

- Mit szólna hozzá, ha a vállalatától KISZ-eseket küldenénk, és azok társadalmi munkában rendbe tennék a tanyát?

Rózsika néni a vállát vonogatja, elgondolkozik, bólogat. Elköszönök.

Elkísér egy jódarabon a homokos dűlőúton. Szó nélkül taposom a homokot. Mint valami sokk, úgy ért engem ennek az asszonynak az élete. Balról hatalmas vadrózsabokrok. Tovább megyek a keceli betonút felé.

A villaszerű tanyából kiszól az asszony, akitől érdeklődtem idefelé.

- Megtalálta? Otthon volt?

- Otthon volt, és elbeszélgettem vele.

- Tudja, rettenetes egy nő.

Szemügyre veszem az asszonyt. Véznácska, krémszínű sortban, kockás férfi ingben. Rövidre nyírt, puha, szürke haja van. Éles, kék szempár néz a fáradt, barázdált arcból. A hangra egy klottgatyás, kerek képű, pirosposzgás paraszt iramodik a kapu felé.

- Hadd mondjak én is valamit! - vág a felesége szavába. - tetszik tudni, ez egy here. Ez elcsellengte az életét, mondhatom, jó firma volt. Az a két gyerek az ő tulajdon apjától van. Mondjuk, ebben nem lehet hibás. Még az a csoda, hogy az a két gyerek épelméjű. Mondják, hogy semmibe nézik a gyerekei. A házat sem tartja rendbe. A cigányok többet adnak magukra. Rosszabb, mint egy huligán, a városban feldöntögeti a kukákat, abból él. Pedig hát van abban erő. Amikor a gépnél dolgozott, ott dolgoztam én is, láttam, mit bír. 1961-ben, amikor megalakult a szövetkezet, hívtam, hogy jöjjön. Öregségére kaphatna valami kis nyugdíjat. Ha a gépnél bírta a petrencés rudat, bírta volna a téeszben is a munkát. A gyerekeit legtöbbit a szomszéd nevelte. Nem volt az jó anyának sem. Mintha nem lett volna szíve. Nem dolgozott az ennek a rendszernek semmit. Nem érdemli az, hogy a tanács segélyt adjon neki! Sajnálom is, nem is.

Elköszönök. Közlebbi szomszédja, akinek a gyerekére is vigyáz Rózsika néni, mást mond.

- Amióta ismerem, mindig dolgozik valahol, tudomásom szerint több nyelvet beszél. 1945-ben a tanács által kinevezett tolmács volt. Ő általa beszéltek az orosz katonai parancsnokságon.

- Meddig dolgozott tolmácsként?

- Pontosan nem tudnám megmondani, talán egy évig.

- Igaz az, hogy a gyerekek saját apjától vannak?

- Gombkötőék mondták?

- Velük beszéltem először.

- Gombkötőék haragszanak Rózsika néniére, azért mondják. Ne higgye el, nem igaz. Én megmondhatom, régóta ismerem, ismertem az élettársát is. Nagyon ivott. Rózsika néni igen szép volt akkoriban. Akadhatott volna neki más, jobb ember. De nem ment senkihez. Pedig de sok férfit evett érte a fene!

- Az élettársa meghalt?

- Él, azt nem tudni hol, már régen itt hagyta.
- A fia és a lánya miért nem törődik vele?
- A fia azt törődne, csak külföldön dolgozik, és keveset van itthon. Akkor meg a feleségét, gyerekeit sem hagyhatja.
- Segítik valamivel?
- Néha párszáz forinttal, de mi az? Akkor, amikor a tanya teteje le van szakadva, az még élelemre, még egy rendes ruhára sem elég. A lánya meg Jugoszláviában él, onnan bajos volna sűrűn hazajönni. Nem is jön, csak levelet küld néha.
- Nem tudja, a tanácstól nem kap semmilyen támogatást?
- Tudtommal nem. Nem mer az kérni, meg tán nem is akar.
- A kukákból szedegeti a ruhaneműt, cipőt, malacainak a kenyérhéjat...
- Tudom, hogy bejár a városba, de hát mondjam neki, hogy ne tegye? Ha eljön, mindig megkínálom egy tányér étellel. Elfogadja. Amikor a gyerekekre vigyáz, itt megmosakodhat a nagy laborban.

Nagyjából ez van Makk Rozáliával, ahogyan ő maga és szomszédai elmondták. Rózsika néni egy szóval sem panaszkodott. Tárgyilagos szavaiból sorsának elfogadása érzik. Tekintete csak egyszer keményedett meg. Akkor, amikor azt kérdeztem, miért nem megy szociális otthonba, és azt válaszolta: Nem!

NO!

A koromfekete gőzmozdony félelmetesen szuszogott az állomás előtti sín páron. Az állomás körül néhány jegenyenyárfa, a kőút mellett széltepte akácok. A kőút a sín pár testvéreként fut a tsz-központig. Bal felől tarló, jobbról rozsdás szögesdróthuzal védi a kiégett, kiszáradt, gondozatlan gyümölcsöst, amelynek sorai közt itt-ott vergődik néhány szőlőinda.

Mint valami lakatlan, halott vidék.

Odafönt sárgán ég a nap, iszonyú vihar előtti füledt, felforrósodott a levegő. A vonat szuszogva kúszik a síneken.

Feketeruhás parasztember forgatja a kút kerekét, ványadt gyerek tartja tenyerét a hidegen csorgó víz alá. Tenyérből iszik, végezetül a parasztember lát neki. A gyerek lábujjra állva forgatja a kereket. Nagyokat lihegve bámészkodnak, oltalmat keresne a tekintetük.

Választás nincs, így hát elindulnak a poros-homokos dűlőúton. A gyerek hátán nyeszelt harmonika fityeg, olykor a farához ütődik. A férfi arca gyűrött, fonnyadt. Nyilván a nagy melegtől, bőre ki van veresedve.

A gyerek idegenül szemléli a férfit. „Nem nagyon hasonlítanak egymásra, talán csak durvaságra” - állapítja meg, de szeretné elhessegetni ezt a gondolatot. „Az apám mégis csak jobb” - nyilall bele a félelem. Néhány holmija ott fityeg egy szatyorban, amit nagy kegyesen visz a férfi.

A homokos út bekanyarodik a szőlőskertek, gyümölcsösök szívébe. Itt-ott feltűnik egy-egy gondozottabb kert, sűrűbbödnék az út menti fák. Enyhül a hőség is, mert megmozdul a szél. Lent homokot, fönt felleget kerget.

- No, Anti! - szólal meg a férfi, megszakítva a csendet - Alighanem esni fog!

Itt-ott hatalmas csöpp koppan. Ahová esik, fölserken a por.

- No! Beugrunk Pali bátyádhoz. Meglátod, hogy tátva marad a szájuk!

Hamar a nádtetős hosszú tanya kerítéséhez érnek, amely mögött ribizke bozót kókadozik. A férfi kiakasztja a hosszú léckaput.

A homokban lábasjóságok elmosódott nyoma látszik. A városi embernek ilyen föl sem tűnik. A paraszt ember azonban pontosan meg tudja becsülni a nyomok keletkezésének idejét, még ilyen szárazságban is.

- No! Ezek már beterezték az állatokat - mormogja maga elé a férfi.

- Csúnya borulás jön Kecskemét felől - állapítja meg a gyerek.

- Mozduljatok, a kiskésit! - kiált ki a szomszéd a nyitott ajtón.

Amint belépnek a házba, elcikkann az eperfa felett a villám. A fiú megreme a hatalmas dörrenésre.

- Szervusz, Pali bácsi!

- Szervusz András. Beletaláltatok!

- Bele.

Kint szakad az eső, egész sötét van a lakásban. Pali bácsi poharakat hozat az asszonnyal, még ő borért óvakodik az cressz oltalma alatt a kamrába. Teli kancsóval tér vissza-. Szép, piros bor.

- Szervusz, András! - koccintja oda poharát Pali bácsi.

Élvezettel kortyolják a bort.

- Adj a kölöknek is - szól Pali bácsi a feleségére.

A gyerek soron kívül fölhajtja.

- Megy ebbe, mint Ladányba a Ménkü - somolyog Pali bácsi - No! Egy nótát azon a harmonikán!

A gyerek leakasztja a hátáról, és maga elé teszi. Térdén pihentetve bújjik a szíjakra. Körülnéz, s hirtelen végigszalajtja ujjait a billentyűsoron. Tüzes csárdást ropogtat, éppen csak érinti a hangokat.

- Hol tanultad? - kérdik ámulattal.

- csak úgy - mondja a gyerek színtelenül.

- No! - szól a férfi. Mehetünk, mert már elállt az eső.

- Isten veletek - támaszkodott Pali bácsi a léccapura, és ráérősen néz a távolodók után.

- No! - torpant meg a hosszú bejáratnál a férfi. - Előbb megmutatlak Böske nénédnek. Meglátod, milyen pófát vágnak.

Meggyorsította a lépteit az immár megkeményedett gyalogúton. Két oldalt centizve igyekeztek a harmatos tengeritábla sorai közt.

A piroscserepes tanya engedte magát nézni. Jól gondozott konyhakert vette körül, és ápolts sövénykerítés keretezte a jódszágudvar felől. Amint beléptek az udvarba, a kutya ugatott is, nem is. Három-négy suttyó eperfa egyikének terebélye alatt ült a házaspár. Úgy létszik, most ebédeznek, mert az asztalon ételmaradék, bor, sütemény is van.

Az asztalnál ülő őszes férfi elfordítja a fejét, bajusza alól metszően bukik ki a fogadjisten. Böske fanyarul löki oda, hogy szervusztok.

- Volt jó eső? - bizonytalanodik el a férfi.

- Ez a gyerek? - néz kérdőn Böske a fiúra.

- Gábor öcsém fia - élénkül fel a férfi.

- Egyél süteményt -, tolja a tányért a gyerek elé.

Az kedvetlenül nyúl az ételhez, felragyog a szeme egy pillanatra. Aztán félénken pislant körül.

- No! Játssz valamit Erzsike nénédnek!

Játszik, közben a Böske-Erzsike ámyalatát értékeli. - Tehát így tenget magában.

Az őszes furcsa mosollyal tölt a férfinak.

- Igyál, sógor!

A gyerek játszik, a férfiak isznak. A férfi olykor beledanol a nótába. Böske néni eltűnt valamerre, jó negyedórája. Az őszes komoran bámul maga elé. Mintha valamire várna. Csak egyszer ivott, s az üvegben már alig van. A férfi nagyokat pislant, és már harsányan danol.

Az őszes feláll és átmegy a férfihoz.

- Na, sógor, most már elég volt! Tisztultok innen!

- Be vagy rúgva sógor? - tekint rá a férfi döbbenten.

- Nem én! Takarodj innen a kölökkel együtt!

A férfi fölugrik, reptében kapja a pofont. Kalapja messze gurul, de arra most nincs idő, mert az őszes úti, ahol éri. Már a kapun kívül dulakodnak, hengergőznek a felázott földön.

- Használod a feleségem, mi? Nesze! Most mögfujtalak!

Közben valóban fojtogatja, már a hasán ül.

A férfi kezd józanodni, földbe vágja ujjait. Az őszes szeme közé köpi vérrel együtt a fogát.

- Anti, segíts! - nyöszörög a férfi.

Anti gyerek csak áll mereven, kezében a fekete kalap és a harmonika.

A MESTER

Vastag kerekű női biciklin bukkant elő pohos alakja a lóhúgytól bűzlő fiákeresek utcájából. A ház előtt, ahol fékezett, szerény tábla hirdette nevét és mesterségét. Az udvar mélyén a kapuval szemben redőnnyel ellátott sufni. Ez a redőny volt a legfőbb ismertetőjele annak, hogy mögötte valamiféle iparos tevékenység folyhat. Az ajtó fölötti bádogtáblát már kikezdte a rozsdás, de még jól lehetett látni másfél araszos betűt: OPTIKUS.

Ez a felirat meghökkentette az embert, titokzatosságot sugallt. A mester azonban jól ismerte ennek a szónak a tartalmát, nem kis áldozatot hozott azért, hogy a rozsdás tábla tényleges tartalmát is hordozzon.

Egy ilyen önigazoló pillanatában határozta el, hogy optikai lencsét fog gyártani. Ez elég kacagtató ötlet, ha arra gondolunk, hogy a mester akkori gépállománya egy refraktométerből és egy fazetta-csiszolóból állt. Ám aki akar, az tehet valamit elképzelésének a megvalósításáért. A mester nagyon rosszul aludt, mióta ez az illuzorikus ötlete támadt. Igyekezett a dolgot eltitkolni a felesége és a gyerkei előtt. Az asszony, aki revizor volt a banknál, könnyedén felfedezte bizonyos kiadások okát.

„Nehéz időköt élünk” - sóhajtott a mester. Tulajdonképpen ő egyedül élt nehéz időköt, önmön maga okozta konfliktusait. Naponta járt a MEH-telepre különböző hordók, vasak után, amint megjelent álmában valamiféle megoldás. Távollétében segédjére és a tanulóra bízta a különféle szemüvegek javítását, a kuncsaftok zavartalan kiszolgálását. Napi 14-15 órát dolgozott. Tekintélye volt a szakmában, tudása, munkája után. Pesten tanulta a mesterséget, ahol kifutófiúként kezdte, látszerésszé vált, folytatta, kereskedelmi utazóként végezte. Később ugyanebben a szakmában mestervizsgát tett, és üzletet nyitott. Amikor az üzletét államosították, elment finommechanikai műszerésznek. Aztán újra nyitott egy kis üzletet, a sufnit, a mester álmának színhelyét.

A sok ócskavasból és kemény munkából megszületett az első csúnyácska gép, egy igazi csoda. Már használni is lehetett volna, de még ki kellett találni, és meg kellett keresni a legolcsóbban és legjobban dolgozó fémesztergályost. Sikertült is ilyen embert találni, aki méltányolta a mester megszállottságát, és a szívét is beleesztergálta az alumínium tárcsákba. További lépés az üvegnek a beszerzése. Keresett egy üvegezőt, aki szívesen megszabadul az üveghulladéktól. Ezáltal megoldódott az üveg ingyenes beszerzése, a 4-5-7 milliméteresé is. Nem kell hát venni a kerek formára kiöntött nyers üveget. Amíg eddig eljutott a megoldásban, három naptári évet tudott már maga mögött, hiszen az éveknek mind a 365 napját ez a gondolat szötte át.

„Minden parányi titok közelebb visz a megoldáshoz. Világos, elvtársak?” Ezt mondogatta derűs ábrázattal, félfordulatot téve a masszív vas forgószékkal a segéd és a tanuló felé. Azok udvariasan bólintottak, és hall-

gatták a mestert, akinek nagy hevülete őket is magával ragadta. Maguk is bekapcsolódtak a nagy alkotás vágyának áramába. Önálló véleményüket bármikor kinyilváníthatták, kivéve amikor vevő volt a boltban. A vevő távozása után a segéd epésen meg is kérdezte, hogy miért udvarol annyit a vevőnek a főnök. „Ja fiam, a jó kiszolgálásnak is híre van, hát még a rossznak! Színészek, orvosok is járnak ebbe a kis kócerájba, és kitudom őket szolgálni. Tisztességes áruval, tisztességes tudással és tisztességes bánással” - mondta a főnök.

Az üvegekockákra először is kék csomagolópapírt ragasztottak kleiszterrel, pár napi száradás után beletették a 0,5 mm-es lemezfoglalatba. A lemezfoglalattal együtt ezt felragasztották a szurokba mártott tárcsára. A ragasztást ugyan megpróbálták enyvvvel, viasszal, dextrinnel, sztearinnal is, de egyik sem volt jó, mert a próbacsiszolásnál leváltak a tárcsáról az üvegek. A sztearin-szurok keverék vált a legmegbízhatóbbá. Megkezdődhetett volna az üveg csiszolása, ha zavartalan a csiszolópor-ellátás. Nagyobb, megbízhatóbb mennyiséghez nem lehetett hozzájutni. Ami a lényeges, a kevéshez is drágán. „Csinálni kell csiszolóport is” - mondta a mester eltökélten. A gondolat éppenséggel természetes, annyi mindent csinált már. Jöjjön a csiszolópor! Elment, és vásárolt néhány kiló 80-as karbonulum port. Hozzálátak a csiszolóshoz. Úgy vélték, hogy még a csiszolás folyik, kopik az üveg felülete, és maga a por is apróbbra őrlődik. átmosással, ülepítéssel el lehetett jutni az ezres finomságú csiszolóporig. Ekkor jutottak aztán szerephez a MEH-telepen beszerzett benzines hordók, szűrők, csövek. A kísérlet hatodik évében a mester ezt is megoldottnak tekintette. Fellelegzett, és fellelegzett a család is, hogy végre lesz egy közös nyaralás. A háború előtt volt egy autójuk, de azt elvitték a németek. Azóta meg csupán motorbiciklire teltett.

A mester szabadságot adott magának. A hatalmas csomagtartókkal felszerelt Viktóriára kötözte a sátor, matracokat, turistafőzőt, lábosokat, kávéfőzőt, étkészletet. Mindent, ami egy tiszai nyaraláshoz kellhet. Miután még egyszer mindent átvizsgált, elindult a vízhez. A család vonaton követte, mikorra ők is odaértek, már kész sátor várta őket. A hatalmas fák alatt állt a sátor, szélről védett helyen. Közben kis tisztás volt, ahol főzéshez, szalonnasütéshez is tüzet rakhattak a fákról lehullott száraz gallyból. A védőgáton túli házaknál lehetett venni friss gyümölcsöt, zöldséget. Vagy a kis turista-szálló éttermében ebédelhettek. A mester Gyuri fiával elment csónakázni, amíg a felesége a kislánnyal tüzet rakott, és friss paradicsomból, paprikából lecsót főzött. Amikor a férfiak visszatértek, hozzáláttak az evéshez. Ebéd után a férfiak maradtak, a nők pedig lementek a vízhez, ahol átúsztak az aranypartra. Erika várat épített a finom szemcséjű hordalékhomokból, amelynek minduntalan ledőlt vagy szétfolyt a tornya. Az asszony ebben a küzdelemben mintha a férjét látta volna. Erika arca kipirult, ahogy játszott, s rakta a tornyot újra meg újra. Az asszony hanyatt dőlt, fürdött a napsugarakban. Fürdés után jó étvággal ettek, ritkán még nevetgéltek is. Esténként száraz ágakból tüzet raktak, fapálcikákon rablóhúst sütöttek, s ittak rá né-

hány korty vörös bort. Csak a víz felől gomolygó szűnyoginvázió keserítette meg estéiket.

A mester közben már egy új ötlettől szenvedett, s igyekezett néhány napot lefaragni a tervezett nyaralásból. Egy nagy vihar a segítségére sietett, s folytatták újra a komfortizált rohanó városi életet.

A mester gyönyörködve nézte a domborúra csiszolt üvegfelületeket. A hetedik ősz végén jegyezte be a naplójába: „Ma sikerült előállítanom 12 db + 3,5 convex lensét, finom szemcsés felülettel. Most jön a végső fázis. Polírozni kell az üveget. Polírozni, elvtárskám!” - állt föl a munkasztalától a mester. Szürke filckalapját egy ollóval miszlikre darabolta, és már ragasztotta is a tárcsa belső falára. „Vízet csepegtess a polír rúzsra, finoman, egyenletesen. Állítsuk kisebb kilengésre az excentert, csökkentsük a tárcsa nyomását.” A felület fényesedni kezdett, de az üvegen karcok is keletkeztek. A mester homlokára felfutott néhány ránc. Túl szép is lett volna, roskadt vissza a vas forgószekekre. Nem adom fel, mormogta maga elé. Tíz évembe került, s ha vért pisilek, akkor is megtalálom a megoldást, mert itt van nagyon közel. Masszírozó mozdulatokkal dörzsölte halántékát.

Gyuri, a nyúlánk tízennyolc éves kamasz nagy robajjal csörtetett befelé, a műhely polcai beléremegtek, ahogy bevágta az ajtót maga mögött.

- Szevasz, öreg - recsegte a mester felé.

- Halkabban is jöhetnél, fiacskám - mondta a mester némi gúnnyal. - Pénzért jöttél, mi? Mert azt hiszed, fosom a pénzt!

Már a zsebében járt a keze a tárcáért.

- Ha ne! - legyintett Gyuri. - Ha hülyéskedsz is azzal az üvegcsiszolással, azért a tárcára mindig vigyázhatnál. Ha nem válik be a nagy álmod, kiugrasz a fokolóval. Akkor majd fújod az üveget, érted, öreg? Ide azzal a jattal, és megkímélj a hegyi beszédetől! Rakj szurkos fát a tárcsába! Ne a kalapoddal polírozzál! Különben már kitörölheted vele a seggedet, ha kész, ha nem. Olvasd a kisiparos újságodat, ha már járatod. Január 1-től nem látszerész vagy, hanem kuruzsló. Látszerész nem, mert csak orvos végezhet látásvizsgálatot. Lőttek a látszerésznek! Hajra öreg, na szevasz!

A mester csak állt a műhely közepén, és szóttanul meredt a csiszológépre. Hát ennek gyorsan vége! - sóhajtott fel, és hozzáfogott apró falapocskák készítéséhez. A kísérleti polír tárcsa hamar elkészült, és egyre-másra készültek a szép fényes, sérülésmentes üvegek.

A mester mostanában üvegtechnikusi bravúrral fújja az üveget, s mindenféle fokoló kapható nála. Nagyobb tételben is.

A TRAPÉZ

Horák tanár úr a dobogón állt és magyarázott. Néha rajzolgatott is hozzá a táblára. Bágyasztóan tűzött a nap a sok ablakon át a terembe. A tanulók érdeklődéssel figyeltek. Annál is inkább, mert másról is esett szó, mint a tananyag. Mert Horák új, fiatal tanár volt, új levegőt hozott magával az osztályba.

Tóth tanuló igen nagy figyelemmel nézegette padjának tetején az általa darabokra szedett zseborát. Az órák iránti vonzalmát itt elégítette ki, mert a szünetben játszani kell. Otthon viszont a marhákat legeltetni. Most azonban figyelme mégis a mértani tudományok irányába kalandozott.

A trapéz.

Ki lát hozzá hasonló tárgyat az osztályban?

Zavartan emelkedtem föl, szemem lázasan égett a felismeréstől, és a táblára mutattam: - Az ablakon átszűrődő fény trapéz alakú a táblán! - Bravó! Ez mégér egy ötöst! - szolt a tanárom.

Ennek az ötösnek és Horák tanár úr óráinak emléke máig elkísér, mert tanártársaival ellentétben ő soha nem élt a testi fenytés eszközével. Mert ő csupán tanítani akart, tanítani, nem büntetni.

BUGACPUZSTA

IDEGENFORGALMI KRÓNIKÁJA (1894-1944)

1999-ben a Hírös Hét megnyitása előtt látott napvilágot a fenti címen Horák Béla szép kiállítási könyve, amely korabeli, ma már levéltári dokumentumokból építkezik, 284 oldalon keresztül.

Bugacpusztaháza kun település, amely már a középkorban községi rangra emelkedett. A török hódoltság alatt elpusztult, majd újraépült. Mondhatni, hogy a kunok betelepítése után vált ismertté. Horák Béla krónikája ötven év történéseit dolgozza fel 1894-től 1944-ig. Számottevő esemény Kada Elek, Kecskemét polgármesterének ideje alatt történik. Kada Elek maga is szerelmese a bugaci pusztának. Korának talán legtehetségesebb idegenforgalmi menedzsere, mecénása. Barátait, vendégeit gyakran invitálja Bugacra, kocsikázásra, természetjárásra. Érdemes idézni egy korabeli feljegyzéséből.

„Este a pusztára kiérve egyenest a cserényhez mentek, de már akkor a ménes, a barom lefeküdt. Vacsora készítéséhez készülődtek, de a számadó, Zubornyák, nem fogadta el az urak által hozott húst, hanem levágott egy jól megnőtt borjút, s ő maga készített pörköltet, amit bizony a királyok is megehettek volna. Érdekes volt a tejforraló bogrács, amely nagyobb két hektoliteresnél. Ebben főtt a rengeteg hús, s biz azt két ember is nehezen riszálta meg.

E vacsorára meghívott vendégek voltak a pusztá gulyásai, csikósai egyaránt, sőt Felső-Pusztaszerről az ottani Zubornyák is, kik mind ünnepi díszben, tiszta ruhában jelentek meg, így telt el az este beszélgetve, bor, dal s szivarfüst mellett.

Másnap fotografikus felvételekkel foglalkoztak, s gyönyörködtek a pusztá költészetében. Délben Lipóczy pusztafelügyelőnél ebédelték, aki kitűnő ebédet készített.”

Eddig Kada Elek feljegyzése. Zárójelben jegyzem meg, hogy Kada Elek versben is megénekelte a bugaci pusztát és színdarabot is írt. De maradjunk az idegenforgalmi krónikánál, amint azt szerzőnk is következetesen teszi.

„No de itt van aztán Dobos, Gángó, Oroszi, Nyers, Józsa, Kerekes, Borka s más ősi soron magyar nemzetség bővében.

Puha pázsiton indulunk a cserény felé, mely mint valami nagy kocka töri meg a szemhatár kissé lengő vonalát. A „lakos” nagy tisztességtudással elélnk kerül, és nyomban indul a vallatás is.

- Adj Isten jó napot!
- Adj Isten a tekintetes uraknak is!
- Hát kigyelmed a cserény lakosa?
- Az vagyok.
- Hát a számadó merre van?

- Amott-e, éppen összetereli a gulyát.
- Hát az az ágosfa ugye címer?
- Nem a, mer mi állófának mondjuk.
- De Kada uram címernek írta, meg hogy Attila maradványa.
- Már akárminek írta, állófa az!
- Hát aztán minek állítják keletnek?
- Mert úgy dukál.
- Hát aztán mire való?
- Oda kötjük a teheneket, mikor fejjük.
- Hát az ága mire való?
- Felhágunk rajta, mikor szét köll nézni.
- Hát az a három karó talán valami hun vezércüvek?
- Biz a csak bornyúcüvek vóna, oda kötjük a bornyút, amíg a fejés tart."

Ezúttal Hermann Ottónak a Vasárnapi Újság 1895-ben megjelent cikkéből idéztem részletet.

Horák Béla Krónikája több ezer adat aprólékos, időrendbe állítása, nagy áldozattal végzett munka. Bugaci tanítóskodása során vált avatott tudójává ennek a tájnak, tájéknak. Nagyszülei lakosai voltak Szanknak-Nagybugacnak. Tanítóskodása idején felerősödtek és tovább fejlődtek a Bugachoz kötődő szálak.

Ez a könyv méltán kelt érdemes érdeklődést, figyelmet. Kada Elek szép írásai érdemesek a teljes terjedelem elolvasására, megismerésére, számos más szerzőjével együtt. Végezetül várakozással tekintünk a rendszerezés alatt álló második kötet elé, és kívánjuk Horák tanár úrnak, hogy még számos tervbevett kötete láthasson napvilágot. Győzze konok, elszánt kitartással és egészséggel, továbbra is tartsa meg szeretetében Bugacot.

BERETVAÉLEN

Gombos Pali néhány fröccs után volt már, amikor a Kisberetvásba tévedt. A cigányok gyönyörűen muzsikáltak, és az volt a legmeggyőzőbb csábítás még egy italra. Nagyon jól érezte magát, nyugodtan nyalogatta a muskotályost, amikor meglátta belépni a nyúlánk, szép arcú, testes Francit. Eddig csak a munkahelyen találkoztak, amikor az a lépcsőt mosta feleszszott szoknyában.

Tekintete mohón tapadt a lányra, sőt merészen, kihívóan, az italtól és a zenétől. Franci ösztönösen arra pillantott, mintha megérezte volna, hogy őt figyelik. Amikor felismerte a férfit, mosolyogva arra bólintott és tovább nézelődött a teremben. Lassan, tétova léptekkel odalibeggett Palikához. Nem kérte magát, leült a szemközti székre. Pali neki is kért italt, és közben belemelegedtek a beszélgetésbe. Többnyire a főnököt dicsérték, hogy milyen finom ember.

Néhány kör ital után felálltak táncolni. Franci mellei átdöfték Pali ingét, égett az arcuk, szemükben is valami különös fény vibrált időnként. Franci kifulladásra súgta, hogy menjenek haza.

Elindultak. A legelső homályos helyen csókolóztak. Franci nevetett. Csendben nyitották a kaput. A padlásfeljáró ajtaja nagyot nyikordult, és recsegett a lépcső is. Sötétben tették meg az utat az ajtóig. A mandzárd szobában fullasztó volt a meleg, melyen érezhetően át-átesapott a fenyőgerendák gyantaillata. Franci elengedte a férfi csuklóját, szájon csókolta, és álljt parancsolt.

A koromsötétben neszezett a ruhája, amint az ablakhoz osont. Itt néhány másodpercig szöszmötölt, kisvártatva halvány fény töltötte be a szobát, a hold fénye visszaperdült a fehér asztalka lapjáról és az olajfestékes deszkafalról. Az ágyon fehér párna, s lepedő várakozott szerényen, nyelve a hold sápadt sugarait.

Pali e pillanatok alatt felségére és gyerekeire gondolt. Közben Franci ledobta fehér vászonruháját. Telt vállai, mellei kibuktak rövid hálóingéből, és olyan izgató látványt nyújtottak, hogy Pali önkéntelenül elindult a lány felé. Az a mellére szorította Pali fejét és beletúrt fekete göndör hajába.

Sokáig feküdtek eszméletlenül összefonódva. A hajnali fény bevilágította a szobát. Franci összereszt, felült és mereven figyelte Palit. Nem akarta felébreszteni. Felkelt, rendet rakott, megmosdott, reggelit készített és viszszabújt az ágyba. Pali is felébredt már, a nap melegen sütött be. A férfi körbejáratta tekintetét. Majdnem minden tárgy fehérre volt festve, vonzónak tűnt a néhány elaggott bútordarab is.

Franci szempillái alól mohón leste Pali vonásait. Most mindent másnak, egyszerűnek, hétköznapián egyszerűnek tűnt. Pali rápillantott és elmosolyodott. Franci behunyta szemeit, és úgy itta a nyugtató csókokat.

Gombosné Fáninak rettenetes éjszakája volt.

Alig hunyta le a szemét, este a gyerekek is bömböltek, követelték az apjukat, aki el-eljátszadozott velük. Pali dél felé jött meg. Sápadt volt, de szokatlanul jókedvű. Mosolyogva szedte és rakta holniját egy megfakult bőröndbe.

Fáni zokogott és fenyegetőzött, szinte magánkívül volt. A távozó férje hátához vágta a hirtelen felkapott sámlit. Pali megtorpant, elvörösödött a dühtől, azután szó nélkül kilépett a kapun. Fáni az ablakból nézte férje távolodó katonás, erős alakját. Hirtelen magára kapott egy ruhát, lerohant és távolról követte férjét. A Fecske utcában a férfi megállt egy nagy ház kapujánál. Nyúlánk, testes nő nyitott ajtót és megcsókolták egymást. Fáni megismerte Francit, nemegyszer járt férje munkahelyén, ott látta ezt a nőt.

Fáni az utca kövére hulló könnyei között fogadkozott. Elkecsereződése, gyűlölete nőttön nőtt. Reggel a kapu előtt sétált. Járókelő alig lézengett az utcán. Volt, aki a piacra igyekezett, volt, aki már onnan jött megrakott szattyorral. Fáni konokul toporgott, figyelt, várt valakit.

Franci nem túl korán, a nap sugaraival együtt ébredt. A piacra akart kiszaladni zöldségért. Ahogy kilépett a kapun Fáni rávetette magát. Az előrántott késes borotva pengéje villangyorsan hasított Franci arcába, nyakán, vállán, karján ejtve sebeket. A testéből patakzott a vér. Sikoltozott, de a válláig érő Fánival nem tudott mit kezdeni. Pillanatok alatt a földre került, Fáni ököllel verte tovább, rúgta, taposta. Végül a bátrabb járókelők fékeztek meg.

Franciska életét csak a gyors orvosi beavatkozás mentette meg.

A TRÉNINGRUHÁS

Lola, az aranyhajú pincérlány, karesú, fiatal testét kicsit riszálva megy a tréningruhás asztalához. A fiú tréningruhájában lezserül terpeszkedik, állát két egymásba kulcsolt kezefejére ejtve.

- Szépségem, egy pikolót! - nevet a szeme körül a szarkaláb az egyébként ovális de kellemesen feszes arcon.

Lola úgy érzi, hogy a lelkéig sugárzik ez a mosoly. Barátságosan megrezzenti hosszú műszempilláit.

- Pikoló rendel! - szól a söntéspulton túlra.

Aztán hátát a pultnak vetve körülpillant, hogy szemmel tarthassa vendégeit. A tréningruhást kiváltképp. Soha nem érdekelték túlzottan a férfiak. Egy éve, hogy felszabadult, eddig nem is volt rá ideje.

Amikor letette a tálcát, a fiú megsimította a kezefejét. Ilyen még nem volt. Lola meglepetésében nem vette el azonnal. Sem félelmet, sem utálatot nem érez. Csak éppen nem tudja levenni szemét a rászegeződő szempárról. Kicsit szédül, és a fülei elkezdnek reszketni. Elfordul, közömbösen elsetál.

- Láttad már ezt a pófát? - fordul Tinihez a társnőjéhez.

- Nem emlékszem. Jó fejnek látszik.

- Sportoló - nevet Lola.

- Azt a vak is látja - csettint Tini.

- Szeretnéd, mi? - ingerkedik Lola.

- Megjárja - bólint Tini, hasát behúzva.

A tréningruhás mosolyog, de nem ad borraivalót. Lola készült rá, hogy visszautasítja, de az megint megelőzte őt.

Lola Baross utcai albérletében éli egyhangú életét. Az angolt tanulja lemezről, vagy magazinokat lapozgat. Ha nincs szolgálatban, vasárnap leutazik a szüleihez Kecskemétre.

Az ezüstös hajú cingár apa mindig kutatóan nézi a celluloidkeretű nagydioptriás konvex lencsék mögül. Nem vesz észre semmit. Tiszta még, és csupa derű. Keccsen rázza a farát Ákossal a Szörényi számra. „Jól érzem magam, minden rendben van.” Ezt nyüszítik sugárzó arccal. Ákos a család példaképe. Ő a legidősebb fiú, a múzeumban dolgozik. Lola kedveli a képzőművészetet, Budapesten is ezeket nézi, ha el tudja csalni Tinit.

Lola repül a konyhába az anyja hívására.

- Lolám, készíthetnél somlói galuskát... Tudod, hogy apád mennyire kedveli.

- Jó. Jó. Van minden hozzá?

- Van, fiam, gondoltam rá. Mondd, Lolám, miért nem jó neked itthon?

- Szeretem a nagyvárost.

- Apád megvette a Dáciát.

- Igazán?

- Hát van egy kis tartozás. De már értjük az időzsugort.

- Ugyan, anya, honnan veszel te ilyeneket?
- Olvasok, tévét nézek. Meg aztán ismered Ákost. Neki vannak ilyen érdekes fogalmai, amikről jobb híján minket akar meggyőzni.

- Akkor a kocsi egy bizonyíték?

- Az is, meg a húszezer, amivel beszállt.

A tréningruhas elhagyja az éttermet. Valami hazafelé ösztökéli, bár ott-hon veszekedés, rumli van. Az apja kőműves kisiparos, az anyja fodrász. Apja fut a szoknyák után, a jelenetek gyakoriak. Szombat délután van, apja sörözés közben. Káromkodik, az asszony meg a körmecit festi. Haja sárgás-fehér. A férfi utálja a festéket, s ezt az asszony jól tudja.

Amint a tréningruhas belép, rá öszpontosulnak a szitkok.

- Találtál már munkát? Meddig dőzsölsz még? Meddig hazudozol?

Az apa az öklét rázza, és fölkel, hogy szavainak nyomatékot adjon. A tréningruhas elugrik. Most ő a józan. Kibuggyan belőle a reszelős nevetés.

- Mit lármázol, faterkám? Elrontanád ezt a gyönyörű hétvéget. Hétfőn már munkába állok.

Az apa kételkedve nézi izmos, kisportolt utódját.

- Ha ez igaz, akkor van még sőr a számodra is.

Az anya szabadszombatos. Nekilát a takarításnak. A vihar elült. A másik szobában felvisít a porszívó. Az apa és a tréninges söröznek. Látszólag szent a béke. Az anya magába fojtja keserűségét. „Műszereszt neveltem a fiamból, aki munka helyett csavarog. Furesa kis nőket hord a lakásra, iszik, goromba. Nem is értem, mit szeretnek rajta. Egy darabig birkózott, de kizárták. Most meg iszik, hetek óta, amióta a munkahelyét is otthagytá.”

A konyhában tovább folyik a sörözés.

- Na, fiam, mit szólnál egy jó kiránduláshoz?

- Ugyan, fater, nincs egy valamirevaló szerkóm. Így képzeled a vasárnapot a hegyekben? Ne nézz már bolondnak!

- Fiam, hát nem tudsz te pénzt keresni? Mindig az apádat zsarolod, amikor egy menő szakmára taníttattunk?

- Nem értelek, fater, mit smucigoskodszt, amikor akkora zsíros korpát levágsz. A fiad meg lyukas gatyában jár.

- Mert eliszod, édes fiam. Azaz újabban már italra sem keresel.

- Na, most az egyszer még adsz pénzt, fater?

- Azt nem, fiam. Velem jössz most azonnal, és majd én veszek valami ruhát, te tékozló.

Lola kicsomagolja a hazait. Az étel mellett néhány új ruhadarab anyutól. A szarvasbőr szütyőben egy Ady. Lola boldogan toporog, és kicsit szégyenkezik. Aggódnak, mert itt drága az élet. A borralaló azért sokat ér. Anélkül nem lenne lemezjátszó, különbejáratú szoba, és komolyabb ruhadarabok. Most az ABBA együttes nagylemeze forog, amit Ákos adott elkövetkezendő születésnapjára.

Aztán hirtelen a Duna-partra vágynak. Felül a villamosra, a Körúttól pedig gyalogol tovább. Meleg van, gyönyörű idő. Leül egy padra, és nézi a

vizet. Időnként előveszi táskájából az angol nyelvkönyvet, és magában ismételteti a szavakat.

Kettőre a munkahelyén van. Tini rákacsint.

- Nézd csak, Lola!

- Kit?

- Hát azt a farmeröltönyöst!

- Jé, a tréninges!

- Lola felélénkül, odasiet egy korsó sörrel.

- Megszaladt, amióta nem láttam. Totózik?

- Nem - villantotta rá fehér fogait a tréninges. - Megvárlak, ha akarod.

A fiú megfogta Lola leeresztett kezét. Lola kirántotta az övét a meleg tenyérből, de nem lépett el az asztaltól.

- Kilenckor végzek.

A tréninges elment, és ma sem adott borraivalót. Pedig ma elfogadta volna. Láthatóan sietett.

Este Tini és Lola együtt indultak haza, mert Lola tartott egyedül maradni a tréningessel. Gyalog tették meg az utat Lola lakásáig, hogy többet beszélgethessenek.

A tréningruhás ma már dolgozott új munkahelyén. Az új környezet tanulmányozása lekötötte, és fárasztotta. Szervízmunkákat végeztek. A hatalmas raktári polcok tele voltak hibás tévével, rádióval, magnetofonnal, lemezjátszóval.

Ott aztán van meló, dögivel - magyarázta otthon.

A szülőket csupán az a tény hatotta meg, hogy fiuk csakugyan dolgozik, és ismét a család és a társadalom hasznos tagja. Ezért úgy érezték, hogy ismét élhetik eddigi zavartalan életüket, a veszekedésen kívül megint nincs más gondjuk.

Az esti bemutatkozásnál kiderült, hogy a tréningest Szabó Pálnak hívják. Lola is elárulta polgári nevét: Kiss Irén. A Baross utcai ház kapujában még sokáig beszélgettek Lola álmoságára hivatkozva elbúcsúzott. Szabó elégedetlenül távozott.

Lola úgy érezte, hogy nem rossz szórakozás a tréninges, a beszéd pedig mindenképpen ártalmatlan.

Másnap otthon nagy ajtócsapkodás, a trágár jelzők özöne, a tréningruhás meg száguldozott apja és anyja között.

- Már megint rumliztok?

A szülők nagy felindulásukban nem tudták abbahagyni egymás pocskondiázását. Az apa szeszgőzös szemét fia irányába fordította.

- Mit avatkozol te ebbe bele?

- Ugyan fater, minek iszol annyit, hogy azután semmi sem jó?

Az asszony diadalittasan emel föl a heverő mellől egy idegen női alsóneműt, miközben szemei a gyűlölet villámain szórják. A bugyit férje arcához nyomkodja.

- Ismered te ezt? - fordul hirtelen a tréningeshez.

A helyzet drámai.

- Persze, anyám. Itt felejtette a barátném.

A vihar elszáll apja feje fölé.

- Nem tudok már hinni! - tör ki a zokogás az asszonyból.

A tréninges öltözik. Most pengével borotválkozik. Kámforos arcvizet önt tenyerébe, és végighúzza arcán kezét.

Elindul, nézi a kirakatokat, a mellette elsuhanó lányokat, a csillogó szemű asszonyokat, a moziplakátot, a koncertplakátot.

Aztán le a Dunához. Gyönyörű a nyári este. Csak lenne már kilenc óra! Lola ma nem fáradt, ezért különsétát tesz. A lány beszél Kecskemétről, a tréninges hallgat.

- Te sportolsz? - kérdi váratlanul Lola.

- Sportoltam, de kirúgtak az országos bronz után. Erről jobb nem beszélni. Talán az őseim hatása, hogy magam is zuhlóttam egy darabig és nem jártam edzésre. Hagyjuk! Leszámoltam ezzel, és nem is akarok rá gondolni.

- Lehet - vont a vállát Lola. - Én nyelvet tanulok, lehet belőlem idegenvezető.

- Tehát nem vagy elégedett a szakmáddal?

- Nem egészen, de csinálom, az iskola szép dolgokat tanít, de más az élet. Nekem ez emléék, harmónia, idill meg mit tudom én!

- Az őseim válni készülnek - sóhajt a tréninges.

- Nem tudsz rájuk hatni?

- Nem érdemes. Jobb, ha válnak. Mindkettőjüknek jobb. Velem már rég nem törődnek. Azon alkudoznak, hogy melyikük köteles lakást adni, míg meg nem nőülök. Felnőtt vagyok szerintük.

Lola megsimogatta a tréninges arcát. Az magához vont a lány karsú derekát, és ajkuk egymásra talált. Szótlanul, szédülten lépkedtek a Baross utcában.

- Megérkeztem. A jövő héten délelőtti lesznek, délután mehetünk mozi-ba. Négykor itt várj a kapu előtt.

- Inkább ötkor, négyig dolgozok.

- Akkor négykor várlak a Gelkánál, jó?

Csók. Az ajtó becsukódik.

Milyen nagyszerű nő ez a Lola, valóságos gyöngyszem! A tréninges bekanyarodik a Koszorú utcába, haza.

A tréninges egész nap izgul, mert napok óta nem találkozta Lolával. Négy után meglátja a lányt a kirakatüvegen át, amint sétál farmerban és hímzett blúzban.

Lola nagyon friss és vidám.

- Megvettem a jegyeket - nevet a tréningesre, aki zavartan kotorász a zsebében. Lola hunyorít.

- Most én fizetem, legközelebb te. Ki-ki alapon, hogy ne kerüljön sok-ba!

Hol éltem én eddig? Adja fel a kérdést a tréninges önmagának.

A szép filmtörténet mindkettőjüknek tetszik.

Nyolc alig múlt, ismét a Dunas-part. Még nem hűlt le a levegő, de már nincs meleg. Jólesik összebújni, andalogni kettecskén. Képzeletükben fel-felcsillan a jövő. Csak egy-egy óvatos célzás arra, hogy ezt egymással képzelik.

- Holnap délután feljöhetsz. Megnézed a szobámat, és hallgatunk lemezeket, jó? Főzők teát. Tulajdonképpen teára hívlak.

A tréninges súlytalannak érzi magát, amint a járda ezüst szalagján lejt az éjszakában.

A szülők meredten nézik a tévét, csak hogy ne kelljen egymáshoz szólniuk.

- Mi az, fiam - dörmög az apa -, talán felszedtél egy újabb pipit?

- Ne beszélj így, faterkám! Ezúttal a dolog súlyosabb.

- Igazán? Na és?

- Korai lenne még nyilatkoznom. Egyenlőre ne számítsatok arra, hogy albérletbe megyek.

- Ugyan fiam, anyád palijának van lakása. Nyilván rád is gondolt, amikor így választott.

Az asszony dühödt pillantásokat lövellt az ura felé, de nem szólt a vitába.

A szoba nem volt nagyon kicsi, a bútorok pedig tűrhetőek. Lola a konyhában főzte a teát a gáztűzhelyen.

Az üvegvitrinben néhány új könyvsorozat hever, élére dobálva, föl-vágatlanul. A lemezjátszó felett Colombo hadnagy nagyméretű színes fotója. Tükör a villanykapcsoló felett. Az utcai ablakon színes függöny. A heverőn mogyorószínű terítő. Kellemes, melegbarna színek uralták a lakást. A fal ezüstöskékre festett. Magas mennyezet, elegáns, hatágú csillárral. Az alacsony, szögletes dohányzóasztal világosabb, modemebb gamitúrából származhat, két kényelmes bőrfotellel. A nagy élénkpiros szőnyeg majdnem beborítja az egész parkettot.

A zene és a tisztaság magával ragadja a tréningest. Új hangulat zsong benne, ismeretlen, mégis kellemes. Az a másik világ, amelyben Lola él és angolul tanul. A lány arca más, mintha eddig fátyolban látta volna, fiatalabb, póz nélküli, kacér és vidám. A tréninges kicsit feszes, ünnepélyesen zavart, ahogy illik. A teát nem szereti, de ez nem is fontos, nem is nagyon figyel rá. A terítőre ügyel, ruhájára és a szőnyegre.

- Elvihetnél a Vidám Parkba - szakítja meg a szótlán teázgatást Lola.

- Olyan jó itt - mondja a tréninges. - De menjünk ha akarsz.

Csupa mosoly az arcuk, ahogy szaladnak a villamoshoz.

A körhinta és a villanyautók után jön a hullámvasút. Aztán a tréninges lő néhány papírvirágot.

- Vigyél a Halászbástyához - súgja Lola. - Esti díszkivilágításban szeretném látni.

Kilenc óra, és már kezdenek elfáradni.

- De sok mindent megmutattál! - nevet vidáman Lola - A költség felét fizetem!

A tréninges tiltakozik.

- Ugyanmár - nevet Lola -, alig egy hónapja dolgozol, ne légy számár!

A tréninges kicsit levert, de azért elteszi a pénzt.

- Furesa szokásod van Lolám - mosolyodik el.

- Szeretném, ha elvinnél a Nemzeti Galériába - vált témát Lola.

A tréningesnek borsódzik a háta. Sokkal inkább nézte mindig a sport-szerboltok kirakatait, vagy a BMV kiállításain a technikai újdonságokat.

Az otthoni előszobából egy kép rémlik fel az agyában. Macska céma-gombolyaggal. Mindennap undorral látja. Talán ezért nem is nézett soha festményeket. Tablója mellett a falon, a könyvespolc túlsó oldalán szimmetrikusan, egy rézmetszet függ. Havas téli táj.

A szülők szobájában egy absztrakt nyomat, vele szemben a színes esküvői kép. A konyha falán össze-vissza pingált fakanál- és fatányérgyűjtemény. Evéskor inkább a Lehel márkajelzést bámulja a hűtőgép ajtaján.

Míndez pillanatok alatt villan át az agyán.

- Jól van - súgja Lolának.

Érzi a lány szellemi fölényét. De nem bánja, inkább büszke rá.

Lolának most Ákos bátyja jut eszébe, aki úgy beszél a művészetekről, mint a pap a katekizmusról. Ákos festett már néhány képet, amelyek véleménye szerint nagyon jól sikerültek.

Lola elbúcsúzik.

Csütörtökön a Galéria előtt.

A tréninges megint elbizonytalanodik. Újabban csak két-három naponként találkoznak. A munkásszállóbeli lányokhoz valahogy nincsen kedve. Nem is tudja, miért.

Az apjához be-besurran egy vidéki elvált asszony. Anyja három napja elköltözött, és még vele sem tudatta az új címét.

„Huszonkét éves vagyok, felnőtt.”

Bágyadt önmagát nézte a tükörben.

„Az anyám el sem köszönt.”

Ez nagyon bántotta. Eszébe jutott, hogy a múltkor azt a bugyit magára vállalta.

„Talán maradt volna még, ha... De ez képtelenség, itt minden hazugság! Lola szeret... Ez is képtelenség! Az apám nem sulykolt belém elég önérzetet. Csak kisebbségi érzést és szégyent. Ez a baj. Majd kitisztul minden. Majd szembenézek a tényekkel. Máskor. Most nem. Soha! Az ilyen típusnak nem sikerül.”

Lola forgolódott az ágyában. Valami belülről marta. Álmaiban otthon járt a nagymama kertjében, a város melletti villában. Aztán megjelent a tréninges arca azon a nyugodt tájon.

Kicsit álmosan ébredt, lustán fésülte aranszőke haját. Csinosnak találta magát, ez egy kicsit feldobta. Energikusan csöngetett Tiniék ajtaján.

Tini kicsit csodálkozott, majd behívta Lolát. Tini anyja a varrógépbe fűzte a színes cérnát. Mint egy kis divatszalon. A falakon színes, nagy fotók. Vállfák az ajtón, fogason, rajtuk különböző fazonú nyári ruhák.

- Jókor jöttél - nézett rá az ősz hajjú, kedves arcú asszony. - Éppen lefolyt a kávé. Reggeliztél már?

Lola szabadkozott, hogy igen, majd kipukkad. Mégis megevett néhány vajas-húsos szendvicset.

- Mentek valahová? - kérdezte Tini anyja.

- A Galériába - adta a hangot Lola.

- Igen, anyu, elkísérem a művészlelkű barátnőm - kuncogott Tini.

Sejtette már, hogy közben más téma is akad, ami igen fontos.

- Merre jártatok, hogy napokig a színedet sem láttam? - faggatózott az utcán Tini.

- Az Állatkertben.

- És még?

- Moziban... és a Dunánál... Az az érzésem, Tinikém, hogy kedvelem azt a fiút.

- Ha jól sejtem, elég rendezetlen az élete.

- Igazad van. Es ez az, ami engem aggaszt.

- Ne félj, Lola, ha szeret, minden sikerülhet kettőtöknek.

- Nem gondolod, hogy az én állásom mellett ciki a házasság?

- Te nem vagy olyan, Lola! Ne zavarjon az, hogy itt majd mindenki elvált! Lehetsz te kivétel.

- Csak semmi pánik, még meg sem kért. Lehet, hogy nem is fog, csak képzelődöm, és aztán hoppon maradok.

- Nézd csak, Tini! Láttad már ezt a Munkácsy-képet?

- Nem én. Nem is tudtam, hogy ilyen rengeteget festett. Több mint a felét még eddig soha nem láttam.

- Na látod - lelkenedett Lola. - Pesti létedre mindez a kisujjadban kéne, hogy legyen.

- Tudod, Lola, az apám férfiszabó, és előfizet a Népsportra. Neki a tévé is csak futballmeccs közvetítésre való. Anyám nőiszabó, neki meg jár a divatlap. Neki többet ér egy jó iszappakolás a fürdőben, mint a festészet. Colombót azért szereti. A könyv az ő polcukon szimbólum, dísz tárgy. Szerencse, hogy mégis van ott egy tucat, szebbnél szebb kötésben, és olvasgatom néha.

Tini tündöködően néz maga elé. Aztán folytatja.

- Különben is, Lolám, a borra való a lényeg. A vendég nem kíváncsi a műveltségedre, csak az neki a fontos, hogy jól szolgálj ki. Akkor fizet, vagy még akkor sem.

- Én magamnak tanulok, nem a vendégeknek. Valami hajt, kényszerít, és ez engem még szórakoztatni is képes.

- Nagy filozófus vagy te, Lola, csak meg nem ártson.

A tréningesre nehéz napok következtek. A megmaradt linlomok és bútorok közt botladoztak. A megbomlott lakásrendben csatatérhez hasonló állapot kezdett eluralkodni. Mosatlan edények halmozódtak fel a konyhában. Az apja csak gyűjtötte maga köré az italos palackokat. A tréninges két nagy táska üveget vitt beváltani, aminek az árát persze eltette. Élelmet vásárolt,

és munka után kitakarított. A szabad estéken, délutánokon lemezejátszózott, amikor Lola nem várta.

A munkahelyén befogadták, és egész jó légkör vette körül. Nem vesztette el a fejét.

A következő hét szombatján elmentek Lolával a Galériába. Órákig járták a kiállítótermeket.

A Galéria után betértek egy hívfős kis cukrászdába.

- Ilyenkor a legjobb a fagylalt - javasolja Lola.

A tréningesnek a sör jut az eszébe. De most jól esik a fagylalt is. Puncs és csokoládé gombócok olvadoznak a poharakban. A napernyő alatt egész kellemes. Fehéren izzik a nap, gőzölög az aszfalt. A locsolókocsi felől jó vízszagot hoz erre egy gyöngye széláramlat.

- Hamarosan mennem kell - súgja Lola, szavaitól a tréninges felmelegszik.

- Holnap meg lejöhetnél Kecskemétre.

- Azt még nem tudom, majd este megmondom.

A tréninges haza veszi az irányt.

Amint belép a konyhába, néhány üres palackot lát az asztalon. Két terítéket, a tányérokra pacalmaradványt. Az ételes harmadik részében egy érintetlen adag.

„Úgy látszik, gondolt rám a fater.”

Félrehúzza a szobaajtó függönyét, és beles. Hát ez aztán derék! A szálólóból az a fekete nő meztelenül a fater mellett, aki szintén ruhátlan. Alsznak. Az éjjeliszekrényen valami üveg, félig töménnyel. A poharakban maradék.

Halkabba veszi a rádiót. Elmosogat, megmelegíti a pacalt. Jóízűen megcédel. Igaz, már három is elmúlt.

A hűtőben kőbányai világos, és egy kilonyi nyers karaj. No, gondol az öreg a jövőre.

Tépelődik magában, menjen vagy ne menjen a lánnyal Kecskemétre. Tulajdonképpen megkérhetné Lola kezét, de hogyan, amikor gyűnőre egyáltalán nincs pénze? Ruhája egy farmer öltöny, néhány ing és a garbó és a balagási fekete, ami már is szűk.

De ki olyan okos, hogy megmondja, mit tegyen most?

„Megyek, elutazom Lolával. Igen, ez a helyes. Megkérhetem utána is.”

Reggel Baross utca sarkán találkoznak. Irány a Nyugati pályaudvar, vilámmossal. A tréninges virágot, italt és csokoládét vásárol. Ez már így szokás.

Otthon a pályaudvaron Ákos várja őket. Lola levélben már informálta szüleit a vendégről. Gyönyörű idő van. Az állomáskertben hívfőst tartanak a platánok. A múzeum előtt méregzöld, földig hajló ágú hatalmas mogoró bokrok. A parkban a sétány két oldalán szabályosan elszórt szoborfejek, talapzaton. A múzeum előtt kör alakú virágágyás, tele tűzpiros virággal.

- Gyertek, nézzetek be a munkahelyemre - invitálja őket a szőke, szemüveges Ákos. Most a művésztelep alkotásait lehet látni.

Ákos úgy magyaráz, mint amikor a rádió egy különleges sütemény receptjét adja közre. A tréningesnek tetszik, bár a dolgok fele összefüggését sem érti. A szuggesztív magyarázat lelkesíti, minthogy Ákos nem az oktató, hanem inkább a lelkes műértő hangján beszél. Nem várja el a környezettől hogy hozzá hasonló fokon értsen mindent. Hamar átfutnak a tennemen.

Ismét a parkban vannak. Csikorgó kavicsos sétányon folytatják útjukat a Rákóczi útra. A Dióhéj vendéglő után Lola szinte röpdös.

- Itthon vagyunk!

A tréninges kicsit nyugtalan, bár rá is ragad a jókedvből. Fölkaptatnak a lépcsőkön a harmadik emeletre. A lakkozott barna ajtó mellett Lola megjelenja a gling-glang csengőt.

Anyja nyit ajtót.

- Gyertek, szervusztok!

A tréninges átnyújtja a virágot.

- Köszönöm, fiam. Lám, a pestiek még mindig vezetnek az udvariasságban!

Az őszes, ezüstbe hajló sovány férfi is előkerül, hozentrágerét igazítja.

- Szervusz, fiam.

Micsoda jóízű, jóvágású emberek vannak errefelé! - ismeri el a tréninges. Mosolyog, és átadja a félliteres, bepólyált cseresznyepálinkát.

- Ugyan, fiam - szabódik az öreg -, minek költöttél te ilyenre. Ezt kóstold meg - elővesz a bárszekrényből egy fehér üveget. - Ez valódi barack, a sógorom szokta hozni Hetényből. Lola, egy pohárral a fiúnak, jéggel!

A tréninges szabódik. Lola rákacsint.

- Ugyan, ne hülyéskedj, ennyit csak kibírsz a kedvemért?

- Ez jó! - nevet a tréninges - még a fülem is ég tőle.

- Meghiszem azt - mosolyog a bajsza alatt az apa - ez nem kafure. Ötven-hatvan százalék között van.

Ákos javaslatára nekiállnak sakkozni.

Féltizenkettő.

- Ebéd előtt ne kezdjük másikba - ajánlja Ákos.

A tréninges megkönnyebbül. Lola kíváncsian odamegy.

- Ki kapta a mattot?

- Én - legyint a tréninges.

- Hiába nekem ez nem erős oldalam.

- Birkózásban biztosan győznél - nevet Lola.

- Az más - lélegzik fel a tréninges.

Ebéd. Asztalhoz ülnek. Galambhús leves, paprikás csirke, uborkasaláta, torta, házi fagylalt. Jóízűen esznek. A tréningesnek valahogy elszorul a szíve. Meghatottan eszeget. Lola figyel, bátorítja.

- Szedjél még, ne kínálgasd magad - szól az asszony. - Minden friss, nem fagyasztott. Hetényből a sógor hoz csirkét, galambot. Nem pénzért, hanem mert szoros a rokoni érzés közöttünk. Mivel a főkönyvelő vegyszert szerez sógorának, olyat, amelyet csak a nagyüzemek kaphatnak.

Négy-öt éves kövidinka kerül elő a spájzból. Úgy ragyog a pohárban mint az arany, az íze pedig különleges.

Csak Ákos iszik Traubiszódát, jól lehűtve.

- Délután vezetek - magyarázza. - Valakinek meg kell tartóztatnia magát, mert kiszaladunk a telekre, ahol jól lehet napozni. Majd meglátod az őszibarackost meg a lugast. A faházban lesz hideg sör meg hűtött szörp.

Három órakor már kint is vannak a telken. A tréninges és Lola együtt nézelődnek. Lola bikinire vetkőzik, a tréninges fürdőnadrágra. Lekenik egymás hátát napolajjal. A tréninges Loláét és aztán fordítva.

Időtlén nyugalom árad a környezetből. Ákos egy vödörbe hideg vizet enged, és abba teszi a csomagtartóból előhalászott italos üvegeket.

- Jól érzed magad? - kérdezi Lola.

Ne is kérdezd. Nekem ez teljesen új. A faterrel a hegyekbe szoktunk járni. Egészen más ez a síkság. Különösen ezek a gyönyörű kertek.

- Kézilabdázhatnánk - tanácsolja Ákos.

Az ötletnek örülnek. Kimennek a kertből egy gyepest útra, jólesik a mozgás.

Hazafelé Lola magyaráz.

- Ez a Halasi út. Itt balról a Leninváros.

Az autóból azonban nem sokat látni, hamar hazaérnek. A szülők a televízió előtt ücsörögnek, de most már senki nem néz a képernyőre.

Beszélgetnek.

Melegszik a délről megmaradt leves és pörkölt. Kiegészítésül rántott hús, újabb salátával.

Lola és a tréninges önkéntelenül nézik az órát, és felszededegetik a napközben letett holmikat. A szülőknek tetszik a tréninges sportos rövid haja. A külső szabványoknak számukra megfelelő.

Lola kilencig föl sem kel, mert ma délutános. Tizenegykor megnézi a leveleszekrényt, van levele. Írt az angol fiú, aki miatt olyan kitarótan tanulgat, és szótár segítségével levelez. Csinos fiú, azt tanúsítja a fényképe. A munkája átlagos kereskedő. Kedves leveleket tud írni.

Lola előkeresi a szótárt, és néha megakad egy-egy szónál aztán felragyog, egyre könnyebben megy már a fordítás. Örömmel töltik el az új felfedezések, összefüggések.

Lola ismét megnézi a levelet.

„1973 augusztus, Montreal.

Kedves Lola Kisasszony!

Mint már írtam, csodálójá vagyok. Örömmel tapasztalom, hogy mindenben hasonlóan gondolkodunk, a távolság és az életforma különbözősége ellenére. Kíváncsivá tesz Magyarország iránt. Az itt élő magyarokról, akiket ismerek, igen jó a benyomásom. Jó ügyfelek. Jövő nyáron talán sikerül eljutnom Budapestre.”

Lola idáig jutott a levél olvasásával, közben olyan kedvre hangolódott, hogy eltette a levelet. Úgy döntött, hogy lefekvés előtt fogja végigolvasni. Előszedte és elrakosgatta a hazait, majd megterített magának a szűk kis

konyhaasztalon. Bent a szobában az angol lemez forgott. Most dupla szerelmet érzett a nyelv iránt. Vagy a szép szőke angol fiú iránt?

A tréninges képe nem jött elő, eszébe sem jutott. Csak később, amikor műszakkezdetkor bement az étterembe, és felöltötte a fekete ruhát a fehér köténnyel.

„Ez a bűn bölcsője, és én vagyok a dada.” - mosolygott magában Lola. A pulthoz ment, ahol Tini szolgált ki.

- Hoztam neked egy kis hazait - kacscintott barátnőjére.

- Mi van veled, Lola? Nagyon feldobottnak látszol. csak nem aludt nálad a tréninges?

- Nem Tinikám, ne is álmodj erről. Az angol fiúmtól kaptam levelet. A jövő nyáron jön Budapestre.

- Ne mondd - pislog Tini zavarában. - Ki hinné, hogy egy kisvárosi cicának ekkora esze van!

- Nincs ebben semmi rendkívüli.

Lola mosolyogva fordul sarkon.

A tréninges kezében füstöl a páka.

- Kapcsold le - int neki a cingár.

- Ma ilyen napom van - bólint a tréninges. - Jól megfőztek Kecskeméten.

A cingár nevet.

- Reggelig cicáztatok, mi?

- Jó lett volna - mosolyog a tréninges -, csak hát Lola nem olyan lány.

- Feltűnő, hogy vele kapcsolatban szépprózát használasz... Nézd csak? Ez egy eredeti Kékes. Érdekes, hogy a színes technika ellenére ez még nincs a múzeumban. Van itt még néhány antik lemezjátszós rádió, ma nehéz napunk lesz ezekkel.

A tréninges legyint.

- Én jól ismerem ezeket.

- Hiába, a maszekoknál több ragad az emberre.

- Azért annak is megvan a maga hátránya... Dugd csak be a konnektorba... Ha ez kész, a többi már gyerekjáték.

- Elme gyünk sörözni? - kérdi a cingár.

- Nem bánom. Fél öt. Most már mehetünk. Nagyszerű ez a nyár. Főként a Nyugatról hazalátogató idegenben élő hazánk fiának. Akinek a távollétben is termel a gyára, míg ő itt a hotelekben élesztgeti hazánk iránti hő szerelmét, közben jó nőket ölelget.

A cingár legyint.

- Nekünk is megadatik az Adria, a bolgár tenger, a lengyel Balti, nem kell hozzá Krőzusnak lenni. A Balaton meg minden nyáron elérhető. Egy okos haverral meg lehet termelni rá a dohányt. Persze, meg kell tudni állni a napi egy korsós túrnál.

Ahogy belépnek az étterembe, Lola int a szemével. Van egy szabad asztal, közel a söntéspulthoz. Egy pillanatra Lola is leül.

Kedvesen viccelődnek.

- Talán ehethénk is valamit - tanácsolja a tréninges. - Egy pirított májat uborkával.

A cingár bólint.

- Ez még nem vág a földhöz. Tavaly Lengyelországban voltam, ott nincs ilyen zabálás mint nálunk. A Hel félszigeten olyan sült flondrát ettem, hogy még most is a számban az íze. Aztán teát ittam, ahogyan a lengyelek teszik. Ott állandó kíséret minden étkezésüknél a tea, nem is látsz olyan ronda kövér embereket, mint Magyarországon. Varsóban a pályaudvar várócsarnokában láttam egy igen kövér férfit. Egy kicsit örültem is neki, de amint közelebb mentem, hogy szemrevételezzem, hát magyarul vitatkozott a feleségével.

A tréninges röstellkedve vakarta a füle tövét.

- Én még nem voltam külföldön.

Lola figyelmesen hallgatta a cingárt, aki azonban mára nem szólt többet. Így hát a tréninges fülébe súgta, hogy szerdán várja meg.

A tréninges hazafelé vette útját, végignézte a kirakatokat. Vett egy újságot, és vásárolt néhány élelmiszert.

Az apja most otthon üldögélt, számlákat lapozott, vagy talán az adóbevallást készítette. Csak cigaretta füstölgött a hamutartóban.

- Üdvöz légy, őszám - lökte be az ajtót a tréninges. - Hoztam kaját. Mire volna gusztusod?

- Egy rakott palacsintára, fiam, olyanra, amelyet anyád csinált. Krém-túróval.

A tréninges biccentett, hogy megkísérli elkészíteni.

- Fiam, még nem beszéltük meg, hogy ki kit tart el. Kapsz egy ezrest kajára én a rezsit fizetem.

- Nagyszerű, faterkám. Neked is tartanod kell magad. Szerezz be magadnak néhány komoly holmit.

- Kivel jársz te mostanában?

- Miért kérdezed?

- Fel tűnt a jó hatása rajtad.

- Komoly lány a vendéglátóiparból, aki angolul tanul. A nagyapja még bárói címet viselt. Ő pedig a hallottak ellenére rendes lány.

- Hihetetlen - köhécsel hamisan az apa. - Valódi szűz, mi?

- Azt nem állítom. Mégis tűzbe tenném érte a kezem.

- Hát fiam, szép a szerelem. Én is hittem az anyádnak, mégis ide jutotunk. Először ő, aztán én.

Lola napokig írta az angol nyelvű levelet, mire elkészült a válasszal. Fantáziája szüntelenül a jövő nyarat kergette képzelete középpontjába. A tréningest ölelte, de az angol fiú kedves szavai zsongtak a bensőjében. Hozzászólt ehhez a kettősséghez.

Lassan beköszöntött az ősz, és még együtt jártak a tréningessel, aki azt hitte, hogy Lola már nem szerethet rajta kívül mást. A lány egy szóval sem említette az angol fiút.

Lolának sejtelmé sem volt, hová vezet ez a kettősség. Mintha Frank ki-
lépne a borítékból, és szép, érces hangon mondaná azokat az epedő szava-
kat.

De a tréningesben van valami hasonló.

Ülnek a Duna-parton vele összehabúzva.

- Gyere le a Balatonhoz - kéri a tréninges.

- Mikor gondolod?

- Úgy egy hét múlva. A Cingár is velünk jön, jó kis trió lesz.

Lola beleegyezően bólint.

- Nem bánom, ha a főnök elenged. Nálunk ilyenkor nagy a turizmus.

- Nagyon szeretném - súgja a tréninges.

- Elhiszem - kacag fel Lola -, de abból nem eszel ám!

- Nem arra gondoltam - húzódik el a tréninges -, ne légy már olyan vi-
dékies.

- Gondolod, hogy a szüzesség vidékies? - rezgeti a pilláit Lola kacéran
és közelebb bújik.

A tréninges zavartan hallgat. Milyen szép este van!

Kilenc óra, amikor leszállnak a hatosról a Baross utca sarkán. Zakatol a
neon-este, trolibusz csikorog, szikrázik fönt a vezeték.

Lola a kapuban szájon csókolja a tréningest, és gyorsan beoson. A fiú
áll még egy darabig, majd elindul. Közben lelkében már visszafelé pereg-
nek a képek, a kiejtett szavak. Győtrődik. Valami megnyugtató mozzanatot
kutat az emlékezetében. Az a heves csók a kapuban! Onkéntelen a zsebé-
hez nyúl. Érti a fényesre kopott kapukulcs sáma nyelvét. Halvány kis meleg
járja át. „Itthon vagyok.”

Kilenc óra. Az ablakból fénypászta világítja meg a keramitkockás folyo-
sót. Benyit.

- Szervusz, atyám, jó estét.

Az asztalon vacsora maradványok. Apjával az a fáradt arcú, csinos feke-
te nő, aki a szállóról jár ide. Üldögélnek, beszélgetnek.

- Kezét csókolom - hajlik az asszony kezére a tréninges. - Micsoda
megtiszteltetés!

- ne szemtelenkedj - förmed rá az apja -, ez a hölgy az új anyád, érted?
Ma megesküdtünk.

A tréninges elsápad.

- Vagy úgy! És rólam hogy szól a döntés?

- Az egyik szoba a tied. Az, amelyikben eddig is laktál.

- Köszönöm. Jó éjt.

A tréninges pukedlizve lejt a szobájába.

Lola, ahogy felébred, előveszi programbejegyzéseit. Délután fényképész.
Útlevélkérelem benyújtása a rendőrségre. Vidáman, frissen szedi magára a
ruháit. Reggelijét felvillanyozva, jó étvágygal kapkodja be.

Az étterembe beáramlik a kora délelőtti fény. Mintha varázslat történt
volna. Teljesen újnak érzi ezt a helyet. Bántóan elegáns a gondosan vik-
szelt parkett, a fénylő lakkozott falburkolat, középen a mennyezetre füg-

gesztett hatalmas csillár. Az oldalfalakra szerelt hangulatlámpák is idegenül hunyorognak.

A napsugár billió karátos energiája visszaperdül a finom zöld, apró fehér pettyes falról, és mind reá sugárzik. Ha most kitérve karjait néhány mozdulattal fölemelkedhetne, és a Dunán át az Óceánon, a Mississippi felé repülhetne. Tini mergesípi a karját, és a fülébe súgja:

- Ébresztő, Miss, vendég a láthatáron!

Lola fürgén szolgál fel. Nem érez fáradtságot.

A tréninges kezében füstölög a páka. Cingár odaszól:

- Maszek! Hívat a Vezér, lejts oda!

- Jónapot, vezető kartárs!

- Ül le, Szabókám!

A tréninges kíváncsian vár.

- Több mint egy éve tapasztalom a panaszmentes munkádat. Szaktudásodban fölötte állsz a többieknek. Sajnos, el kell válnunk egymástól. Új fiókot nyitunk ugyanebben a kerületben, és téged javasoltalak oda üzletvezető-helyettesnek. Szavammal egyetértettek fönt is. Te hogy vélekedsz?

- Szeretek itt. Nem dolgoztam még ilyen jó társulatban.

- Ez jól esik nekem, bólint a főnök. - De az egészben te vagy a legjobb, azért esett rád a választás.

- A Cingár is legalább olyan jó, mint én.

- Zárjuk le a vitát, vállalod és kész.

- Vállalom, de milyen emberekkel? Ha Cingárt is vihetném...

- Azt nem, öregem, az melletted nőtt a profi szintre.

- Beadom a derekam.

Lola hallja a villanycsengőt. Gyorsan ellenőrzi tekintetével a lakást. Frank fényképét berakja a szekrénybe és már szalad is ajtót nyitni. A tréninges verítékező arcát törölgeti.

- Micsoda baromi hőség van szabad szombaton!

- Szia! - veti rá magát Lola. - Jó, hogy nem csak te jössz, mi történt?

Lola csodálkozva nézi a tréningest, aki új fekete öltönyben, fehér ing, csokornyakkendő szerelésben szenved előtte. Hátratett kezét most előre nyújtja. Nagy csokor rózsza.

- Hát ez mi?

- Születésnapodra hozta a Gelka kistőnöke.

- Kicsoda?

- Jól hallottad, főnökhelyettes lettem.

- Ez csodálatos, te indián főnök! Csúnyán megégetett a nap. Talán az új anyukáddal napoztál?

- Csak ne féltékenykedj!

- Jó, nem bántalak, tudhadnád, hogy csak ugratlak.

- Akkor kapsz még valamit.

Kinyitja a diplomata táskát. Napoleonkonyak kerül elő.

- Ez isteni! De azért pazarlás! - Lola élvezettel vizsgálja a címkét. - Megkóstoljuk?

- De meg ám! Mert ez kettős ünnep.

„Még mennyire az, te indián főnök.” Lola reszket az izgalomtól. Még az ujjá hegye emlékszik az útlevel finom papírjának érintésére, amit tegnap kapott kézhez. Holnap elrepül ebből a városhól. Végleg. Sírhatnékja van, de nem meri megmondani, képtelen rá. „Nagyon jó leszek, nagyon jó leszek” - ismételteti magának erősítésül.

Poharakat vesz elő és tálcát.

- Hozzál jeget, mert így szörnyű langyos - hallja a tréningest.

Lola a mélyhűtőből jeget ver egy pohárba.

- Hányat kérsz?

Koccintanak a jegelt konyakkal.

Aztán felkerül a grillcsirke az asztalra. Itthon sült, fóliában. A krumpli is jó, ropogós piros. Megint koccintanak, a konyak egészen átmelegíti őket.

- Teszek föl egy lemezt, jó?

A Beatles együttes. Még egy koccintás, és teljesen feldobódva táncolnak, de hamar a heverőre szédülnek. Csókolóznak. „Mit teszek?” - villan ijedten a tréninges agyába. Lola virágmintás blúza szétnyílik, feszes melleit csókolja. Lola lelke mélyén vergődik, ahogy örült vágyát betöltik az elhaló lélegzetvételek. Már a semmi szárnyán lebeg, egy gyönyörű, gazdag zsákmánytól megrészegülten.

Másnap is, harmadnap is berreg a villanycsengő. Nincs, aki ajtót nyisson. Hiába a tombol a nyár. A kapunál a tréningest egy rövidre nyírt hajú fekete lány állítja meg.

- Te vagy az, Tini?

- Igen. Szevasz, Pál. Gyere, majd elmondom.

Tini belekarol a tréningesbe, és elindulnak a Duna felé.

HÚSVÉTI KALAND

Az állomáson vesztegelt a nagy, fekete testű gőzmozdony. A szelepből sívítva tört ki a fehér gőz. A mozdony mögött pullmann kocsikból jólöltözött férfiak, nők, lányok, fiúk ugráltak le. Jobbról meghúzódó erdő fáiak törzse barnállott, feketéllett. Tompa fakó volt az ég, vagy inkább szürke. A vasúti töltés oldalán elszórt csomókban serkent a fű. Éppen csak éledezett a természet.

A vöröshajú lány mellett szőke, sovány fiú lépkedett.

- Nagyon messze laktok, Irén? - kérdezte a fiú.

- Nem nagyon - vont vállat a lány. - Majd segíték - fordult a cipekedő fiú felé.

Kocsikerék-vágta földúton igyekeztek. Az utat szőlővel, gyümölcsfával beültetett földek szegélyezték. Tanyák, présházak fala világított elszórtan mindenfelől. A fiú megcserélte kezében a nehéz harmonikatokot. „Az ördögért kellett nekem vállalni a világ végét emiatt a vörösbecgy miatt!” Ferdén nézett a vöröshajú lányra. „Én zenéljek a hülye bandájának?” Szorongás és rosszkedv ülhetett ki az arcára is, mert a lánynak, amikor odanézett, megrebbent a szeme a fiú kék szemének villogásától.

- Bánod, hogy elindultál velem? - nézett rámeresztve olajbarna szemeit.

- Nem sok hangulatom van - bólintott a fiú, megcserélve ismét a súlyt. - Az ördögbe is, hát mindjárt odaérünk a Dunához, ha még sokáig tart ez az út!

Irén elkacagta magát, a könnye is potyogott nevéttében.

- Aranyos vagy, bizisten becsinálók!

- Legyünk észnél - mondta a fiú. - Tessék, fogd és vigyed, majd attól fogsz becsinálni. - A lány átvette a harmonikatokot, és lassan olyan piros lett az arca, mint a haja. - Add vissza, mert tényleg valami bajod lesz - nézett a lányra.

Irén csodálkozó tekintettel vizsgálta a sovány szőke fiút. Hogy fogják majd vizslatni a rokonok a Karcst. A húga is meg fogja nézni. Már csak pár száz méter! - nézett biztatóan a fiúra.

- Az a cserepes?

- Az a cserepes.

Karcsi is arra gondolt. Vörös hajhoz piros cserepes illik.

- Takaros az ősöd farmja - mosolygott Irénre.

- Az.

Fekete süldő puli ugatta meg őket. Vöröses, nagydarab paraszt férfi lépett ki az udvarra. Feléjük kémlelt, és nyomban vissza is ment. Bekonferál, gondolta Karcsi.

- Az apu volt - mondta Irén.

- Bejelenti a családnak, hogy jövünk, igaz?

- Biztosan - mondta a lány.

Ahogy beléptek a kertkapun, rögtön ott termett Irén húga.

- Szevasztok! - köszönt, s Karcsinak is adott egy puszit.

- De klassz húgod van! - súgta Irénnek. Az mérgesen nézett rá, de nem szólt semmit.

Karcsi benyomult az ajtónyíláson.

- Csókolom! Kovács Károly.

- Iréntől már tudjuk - somolyogtak az egyszerűen, de tisztába öltözött szülők. - Egyél, fiam.

Már ott volt az asztalon a húsvéti sonka-kolbász, és a főtt tojás. Karcsi immel-ámmal evett, mert el volt már telve. Ilyenkor mindenütt sonkát, kolbászt, tojást főznek, vagy kocsonyát. Tekintete megint Irén hűgára tévedt. Csak most vette észre, hogy a lány őt nézi. Ahogy rápillantott, lesütötte a szemét. Szép arcocskáján elvörösödtek a kis gödröcskék. Karcsi szájában megállt az étel. Ez a lány sokkal jobban tetszett neki, mint a nővére. Ráadásul még ő hozta zavarba. De hogyan közeledjen hozzá, hogyan jelezzen vissza, amikor minden tekintet rászegeződik? Még a lélegzetvételét is figyelik. Csak jönnének már a vendégek! Irén apja, a sovány, vöröshajú férfi, Sándor. Most tartják a nevenapját.

- Igyál, fiam - töltött a pohárba Sándor bácsi.

Vörös bor. Minden vörös. Hogy bírják ezt a baromi erős bort! Gyorsan belódította a vizes pohárral. Irén kisöccse már kirámolta a harmonikát. Karcsi odament, és nézte, mint kínlódik a hangokkal a kisfiú.

- Add oda Karcsinak - szólt kisöccsére Irén.

Karcsi eligazította vállán a szíjakat, azután végigfuttatta ujjait a billentyűsoron. Nagy igyekezettel játszott a Kék Duna keringőt. Ámulattal hallgatta az egész család. Sándor bácsi magyar nótát akart hallani. „Jó magyar nótát, gyereköm!” Karcsi lopva Ibolyára figyelt. A lány szeme elismerően csillogott. Megmutatom nektek, mit tudok! Agyába tódult a vér. Ibolya szemei, mosolya hatása alá került. Irénhez csak azért szólt, hogy szellemes szövegét Ibolya is hallja.

A kutya ugatására két család is jött. Zörögtek az ajándékokat rejtő csomagoló papírok. Most a zűrzavarban Ibolya odaült Karcsi mellé. Hosszú haja odaért a fiú arcához.

- Ugye táncolsz velem? - súgta a fiú fülébe.

Meleg kis szája odaért az alsó fülcimpához.

- Persze - mondta Karcsi, s kezével megsimogatta Ibolya kezét.

- Játssz valami! - furakodott közéjük Irén. Karcsi dühösen verte a billentyűket. Ibolya ránézett Karcusra.

- Coki! - emelkedett föl Irén, és Ibolya hajába markolt.

- Menj a búsba - sziszegte az a nővére szemei közé.

A rokonok ettek-ittak, lárnáztak. Senki nem figyelt a harmonikára. Apró-cseprő dolgokat vitattak nagy hangon, fontoskodva.

- Sógor, értél már ilyen húsvétot? Délelőtt meztláb lehetett volna járkálni.

- Persze, hogy értem - mosolygott Sándor bácsi. - Gyerekkoromban nem volt cipőm.

- Két hete mög még itt volt ez a nyavalyás hó - folytatta az előbbi hang. Ittak, egyre sűrűbben koccantak össze a poharak, Gergő, a rokon gyerek is odasompolygott Karcsihoz.

- Én is tudok - motyogta.

- Akkor játsszál valami lassú számot, vagy amit akarsz.

Már le is tette válláról a harmonika szíjait. Gergő tűrhetően játszott, itt-ott eltévesztette ugyan, de a rokonok teljesen odáig voltak. Így Gergő, úgy Gergő, ezt Gergő, azt Gergő! Táncoltak, ugráltak a férfiak és a nők, miközben kiveresedve danolásztak.

- Irén kávét főz - suttogta Ibolya.

- Gyere! - súgta Karcsi.

Érezték a meleg ruhákon keresztül is egymás testének bőrön átütő forróságát.

- Gyereünk ki! - súgta Ibolya.

Gyorsan beléptek a kamrába, Ibolya Karcsi szájára tapasztotta a száját, és teljes erejéből szorította magához a fiú testét. Keze lehanyatlott, míg a szoknyáját fölemelte. Teste hanyatt dőlt a falhoz támasztott teli zsákokra. Nem tudta, mennyi idő telhetett el. Valaki rángatta a kamraajtó kilincsét. Ibolya még mindig szorította.

- Ne szólj - suttogta. - Majd megunja.

Karcsi kilépett Ibolya combjai közül. Sejtette, hogy a kabátujja csupaliszt. A szuroksötétben valahogy rendbeszedte magát. Karcsi a kezét a kilincsre igazította. Óvatosan lenyomta a kilincset és kilépett.

Ibolya a következő pillanatban tompa reccsenést hallott. Egy test zuhant elé, amiben megbotlott. A nővére lihegett előtte, kezében a cövekverővel. Az ablakból rávetődött fénypásztában látszott, hogy remeg a válla.

VISSZAVONULÁS

Szorongásom nőttön-nőtt az utóbbi hónapokban. Már évekkel ezelőtt kezdtem sajnálni magam. A házasság úgy nehezedett rám, mint háromra az iga. Főiskolás éveimben sok nőnek csaptam a szelet. Vidéki gyermekéveim még ma sem hevertem ki. A nagy masszív téglakórházban, ebben a szörnyeteg formájú építményben mindenki talált magának megfelelő nőt az ápolónők, lányok között. Csak én ténferegtem eszeveszetten, magányosan. Ha rám mosolygott egy gyógyszerésznő vagy asszisztens, órákig az esélyeimet latolgattam, mint egy páduai szűz.

Aztán jött a depresszió, és az a képtelen látomás, hogy a diplomám miatt nézegetnek. Egy gépészmérnök különben szűrke pont, ahol fehér köpenyes doktorok napi tiszteletdíja már zöld út a jobb sors felé. Ezek a nőcskék úgy nézegettek, mintha volna valami céljuk. Mintha valami elromlott volna náluk. De én nem vagyok képes feléjük nyújtani a kezem, és órákig csicseregni az ágyaikban. Én már fáradt vagyok a színészkedésre. Milyen rég volt már, amikor azt hittem a szerelemről, hogy azt érzem! Céлом csak a test, az állat kielégítése, semmi több.

Nyolcv év után elemi erővel tör rám az a hülye ösztön, hogy szeretkezzem egy órát vagy felet egy pucér nővel, aki esztétikus, szép. Érezzem a testét, bőrének jó szagát, haja friss suhogását, elmerüljek benne, rendfokozat és gátlás nélkül. Beosztásomhoz méltatlan módon viselkedni, levetni jól nevelt joviális műszaki arcomat, mérsékelt tartózkodásom finom himpellér gesztusokká alakítani.

Szóval szívbéli vágyam kiélni valóságos hajlamaimat, amikor a testet szolgálja az értelem. A hétéves Egon fiam tekintete olyan zavaró, mintha látná eltévelyedésem. Edit, a feleségem éppoly sátánian rejti vonásaiba a gondolatait, mintha kívülről tudná a bennem lejátszódó nagy ingadozást. Mosolyog, ami igen bőszt, ugyanakkor a szegycsérzetemet táplálja. Másrészt benne van az a közöny is, mintha csak azt mondaná, hogy kínlódjál csak. Felőlem akár föl is fordulhatsz, de meg nem válthatod magad. Sorsom a sorsod, nekem sem jobb.

Teljes súlyával nyom a nyolcv év alatt összegürcsölt két szoba összkomfort, a tárgyaim, a könyveim, a gyerekeim. Ó, és persze a gyávaságom..., hogy elérhető-e még... De nem hiszem, és sajnálom magam.

Elvira kötözőszereket cipelt a folyosón, és én nyitottam előtte a csapóajtót. Hosszan, meglepetten nézett, fiatal, szép testét valami átjárta. Csomagokat tartó kezét megsímítottam, vállalva, hogy lesz, ami lesz. Szeme felfényesedett. Azóta titokban együtt járunk. Feleségemet néniként emlegeti. Olyankor megsajnálom a feleségem. A barátom lakására járunk hetente. Elvira úgy éget, majd elolvaszt. Felöltözik, megmosdik, szeme hideg-kékbe dermed. Idegenek a gesztusai, a hangja, a mondatai. Idegen a ruhája is. Már meg sem tudom csókolni, mert nem tudok érezni. Gépies minden. A

szavakkal is úgy tapogatózunk, mint a vakok. Különbén nem érdekel, mire gondol, őt sem érdeklik az én gondolataim. Csak találkozunk. Én már kezdem a visszavonulást, már semmit sem akarok.

Nem akarom kockáztatni a lakásom, a gyerekeimet, a feleségem, az anyósomat. Nem akarom feláldozni az egyéniségem, a gyávaságom, a sztereómagnóimat, a görgős foteljaimat, amelyekbe beleeshetem délután, és titkon gyűlölöm magam, és rettegek, hogy minden kiderül.

Járom a betonszörny folyosóit. Újra mélyeket, nyugodtan lélegezni! Bár szeretném földézni még szeplőtelen hónapjaim, de azt az unalmas, átkozott nyugalmat nem találom.

KASSÁTÓL KRASZNAHORKÁIG

- Útirajz -

Egész szlovákiai utam során történelmi levegőt éreztem, az elmúlt századok emlékei nehezedtek rám. Csupán a legfontosabbak férnek bele a néhány órás kassai városnézés programjába, a 175 000 lakosú várost csak részben ismerem meg. Láttam a Szent Erzsébet templomot II. Rákóczi Ferenc kriptájával, a főtértől távolabbi rodostói házának hű másolatával. Kassát Nagy Lajos király emelte városi rangra 1369-ben. 1657-től volt egyeteme. 1816-ban látott először magyar színházi előadást. A főtér patinás házainak, műemlékeinek látványa, a szépebb városok egykori székvárosa felejthetetlen.

Utunkat a Tarca mentén a Csergő hegység völgyében folytatjuk Eperjesre. A volt Sáros megye egykori székhelye ma 65 000 lakost számlál. A forgalmas utcáin, terein emberek nyüzsögnek, lakótelepek, üzemek, üzletek közt folyik életük. A turista szeme a jellegzetest, a patinást keresi. A Fekete Sas-ház (Záborsky Színház) Petőfit juttatja eszembe (és Prielle Kornéliát). Eperjesen nevelősködött Tompa Mihály. Innen vándorolt Amerikába nyugtalan lelkű barátja, Kerényi Frigyes. Itt joggyakornokoskodott Kossuth Lajos. Jólesik megállni egy-egy többszáz éves kapubolt alatt. Hátrább lépve a boltív keretbe zárja a különböző korú, színű házakat. Gondolatban búcsúszom el a „Tarca-menti Athéntól”.

Késő délután érkezünk Bártfára. Utcáit középkori falak, bástyák övezik, amelyek egy része beépült a házsorokba. A belváros egyes utcáit boltíves kapu nyitja. A főtéren áll a késő gót stílusban épült városháza, mögötte a Szent Egyed templom. 1508-ban épült a város gimnáziuma. Jellegzetes házsora kereskedők, patriciusok házai, valamennyi a középkori építészet remeke.

Reggeli után autóbuszra kászáldódik a csoport, irány a zborói várrom. A XIII. században épült vár 450 méter magas hegytetőn nyugszik, feljutni éppen elég a meredek turista úton. A várban kötött házasságot Zrínyi Ilona és I. Rákóczi Ferenc. I. Rákóczi Ferenc fiatalon halt meg, a várban temették el. Fűvel benőtt kies rom. Lenézek a bástyakövek pereméről, párás álmos ködhen úszik a völgy. Visszafelé menet a várrom északi oldalán ereszkedünk le a völgybe. Buja növényzet, sárga virágokkal hímzett réten átgázolva jutunk vissza az autóbuszhoz.

Elindulunk Bártfafürdőre, amely a XII-XIII. században Borkút néven vált Közép-Európa ismert gyógyfürdőjévé. A múlt század végén Erzsébet magyar királyné is járt itt, bronz szobra Donáth Gyula alkotása. Rövid pihenő után folytatjuk utunkat Bártfán át a Poprád völgyébe. A festői tájból emelkedik ki a palocsai vár romja. Sebzett kőszáj kapujából gyönyörködve nézünk le az ezüst szalagként kanyargó Poprádra. Lubló felé rohogva fel-

idéződik bennem Mikszáth regényének világa. Kísértet Lublón. A regénnyé szövött Kasperek-monda finom humorral mutat az álmoskás, mozdulatlan tájra. Lubló látnivalói közül megnéztük a városházát, a lábas házat. Mikszáth után ellátogatunk Krúdy városába, a lőcsei hegység és a Szepesi-Magura közt fekvő Podolinba. A piarista gimnázium falán emléktábla. Négy esztendeig járt falai közé Krúdy Gyula. Idegenvezetőnk megmutatja a podolini kísértet házát. Eszembe jut egyik irodalomkritikusunk eszmefuttatása, amely az író műveit a több síkban való ábrázolás okán gordonkahanghoz hasonlítja. Ehhez maga Krúdy is hozzájárult Gordonkázás című regényével.

Podolin után a lengyel határhoz, a Pieny hegység dunajeci áttöréséhez igyekszünk a Szepesi-Magurán át. Megnézzük a Vörös Kolostort. Be kell érniünk az épület külső látványával, a múzeumi részt tatarozzák. Pedig szívesen láttuk volna Cyprián atya gyógynövény gyűjteményét, melyet 1750-től 1760-ig gyűjtögetett a környéken, a Tátrában. A kolostor mögött emelkedik a Pienynek 900 méteres mészkő szirtkoszorúja, keskeny szurdokos völgyét töri át a gyors folyású Dumajec. A folyó túlsó partján a lengyel „Három Korona” (Trzy Koron) hegy. Tutajhiány miatt az apostolok lován cserkésszük be a környéket. 7-8 kilométert gyalogolunk a húst adó fák alatt. Visszafelé megyünk a Poprád völgyében Késmárkra. Megcsodáljuk kívülről az 1190-ben zárdának készült épületet, amelyet 1579-ben a Thökölyek építettek várkastéllyá. Évek óta rekonstrukció miatt zárva. Az új evangélikus templomba megyünk, Thököly Imre fejedelem szarkofágjához. Az egyházi épületőr bekapcsolja a magnetofont, amely a magyar ismertető szöveget mondja. A kurucok fejedelmei, Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc hamvait egyidőben, 1906-ban hozták haza. Lelkünkbe fényképeződött a korszorú elhelyezésének pillanata. Az evangélikus fátemplom zárva, csak futó pillantást vetünk rá. A templom 27 évig épült, 1690 és 1717 között. Befogadóképessége 3000 lélek.

Késő délután érkezünk Lőcsére, Jókai romantikus fehér asszonyához. Mikszáth fekete városába, a város ismeretének regénybeli morzáival. A szállodában elfogyasztott vacsora után történelemszakos tanár ismerősöm társaságában vállalkozunk egy esti városnézésre. A városházával mellett ballagva a Ménéhárdi kapun belépve a Vörös Hadsereg útján jutunk a főtérre. Körbesétálunk, a téren a városháza mellett a Szent Jakab templom Lőcsei Pál szárnyas oltárát foglalja magába. Fölpillantunk a Thurzó-ház reneszánsz homlokzatára. Néhány lépés után balra áll Lubovit Stur, a város nagy tanítójának szobra. Innen már látható a Lőcsei Fehér Asszony háza.

Másnap megnézzük a városházát, benne az éremgyűjteményt, az érdekes gerendázatú tanácstermet. Láthattuk a Korponainé Géczy Juliannáról, a lőcsei fehér asszonyról festett képét. A zuhogó eső korlátot szabott a nézelődésnek. A szabad program ideje alatt vásárolok néhány dolgot, hallok néhány magyar szót az itteni lakosok szájából. Elhagyjuk Mikszáth kedves táját, a lőcsei hegyeket. Poprádra megyünk, a Tátra kapujába. Esik az eső. Nézem a könnyes arcú kirakatokat, s az utcán lüktető nemzetközi ernyőáradatot. Tovább megyünk Tátra-Lomnicra, a gazdag Tátra Múzeumba. Kitő-

mött állatok, madarak, geológiai gyűjtemény, fotók a szlovák partizánokról és a tátrai emberek mai mindennapjairól. A múzeumból kilépve a hatalmas fenyőfák alatt járva szöszmötölő mókusokat látunk. Ó-Tátrafüred utunk következő állomása, 1723 óta savanyúvíz forrásáról nevezetes üdülőhely. Az ólmos szürke ég lankadatlanul esőt permetez. Buszunk ziháló motorja beszédes jele annak, hogy a Magas Tátrában vagyunk. Mint szélesvásznú filmen, úgy peregnek völgyek, szakadékok, tarajos hegygerincek, mígnem a Csorba tóhoz érkezünk. Csillog a parkírozó aszfaltja a bugyborékoló esőben. Meglopva érzem magamat: így, az ernyő alól sivárnak hat a tó. A párába vesző hegycsúcsok hiányoznak a háttérből.

Utunk során érintjük Alsókubint, Szlovákia egyik nehézipari fellegetvárát. A busz ablakából láthatjuk az 1180-ban épült Likava várának romját. A vár történetéhez tartozik, hogy míg a császáriak ostromolták a várat, a várbeliek kimenekítették Thököly István Imre fiát Erdélybe, ahonnan később visszatért. A Vág völgyében a Kis Fátrában vagyunk, Rózsahegyre tartunk. Rózsahegy szülötte dr. Makoviczky Dusan, aki Lev Tolsztoj háziorvosa volt Jasznaja Poljanában. A zsúfolt program miatt nem jut idő a Fulla képtár látogatására. Kiemelkedő élmény volt azonban Árva vára. Zólyom megyéből 1267-ben vált ki, s lett önálló várispánság. Közép-Európa legszebb fekvésű várát Hunyadi Mátyás Komorowsky lengyel rablólovagtól vette. 1556-ban került a Thurzó család birtokába. Az alsó várkápolna alatt látható a Thurzók sírboltja. A vármúzeumban legemlékezetesebb a koronás terem, faragott címeres székekkel. Végül a természetrajzi kiállítást tekintettük meg. Az Alacsony-Tátra deménfalvi völgyében folytatjuk utunkat, a jég- és a cseppkőbarlangot nézzük meg. A jégbarlang egyenletes hőmérsékletű folyosóit hűtésre használják, itt hűtik a liptói túrót. A barlangban szlovák nyelvű idegenvezetés van, marad a képzeletet felülmúló mesekő-világ vizuális befogadása. Liptószentmiklóson - a 19 000 lakosú városban - született Janko Kráľ költő. 1918. május 1-én a szlovák proletariátus itt követelte a nemzeti önállóságot, s a csehekhez való csatlakozást.

A hibbei katolikus templom mellett húz el a buszunk. A „Vitézek, mi lehet szebb dolog a végeknél?” verskezdő sor emlékeztet Balassi Bálintra. 1549 óta nyugszik a templomban lévő családi kriptában a nemzet nyelvén először megszólaló költő. Szelleme, költészete azonban él, több nemzet nyelvére lefordították Petrarca, Boccaccio kortársának verseit. Siettetni pilótánkat Rozsnyó távolsága. Festői tájon, az Alacsony-Tátrán, végül a Szlovák Érchegységen keresztül érkezünk Rozsnyóra. Kezünkben az útipoggyással és a szobaszámmal megyünk föl a szobába. Úti- és szobatársammal szinte egyidőben vetjük magunkat a rádió állomáskereső gombjára s íme, a Kossuth Rádió hangja. Otthon ez is más volna. Mi tulajdonképpen visszafelé jártunk az időben. A múltban, és még régebben múlt századokban. A hazafiság érzése körvonalazódott ki, kötelelességgé lényegülve.

Kipihenten ébredek utazásunk ötödik napjának reggelén. A hat kilométerre lévő betléri Andrassy kastélyhoz megyünk, amely a XVIII. század elején épült. Négytornyos eklektikus formájára 1880-ban alakították. 30 ezer

kötetnyi könyvtárát Andrassy Lipót alapította 1795-ben, 1944-ig volt az Andrassyaké. Terméiben képek, műkincsek, afrikai vadászatról hozott trófeák, preparált bennszülöttfej. Különösen kedves volt számomra Thököly Imre domborműve. (Fényképezni nem lehetett.) A szép parkon át a hársfasor alatt megyünk a buszhoz. Visszatérünk a 13 000 lakosú bányászvárosba, Rozsnyóra. Itt született Pákh Albert (1823-1867) író, szerkesztő, ügyvéd, Petőfi barátja. Tagja volt a Kisfaludy Társaságnak. A temetőben nyugszik Móricz Zsigmond fia Bandika. Sírján mindig friss virág van. A városháza homlokzatán látható Rozsnyó címere. A főtér déli sarkán látjuk a kamara-házat. Zömök, támpilléres épület, II. Rákóczi Ferenc pénzverő háza volt. A csoport tagjai nézelődnek és vásárolnak, már csak a vármúzeumra kell tartalékolni a koronákat. 12 órakor érünk a Bódva völgyébe, Krasznakorkára, amely Mikszáth fordításában annyit jelent, mint „gyönyörű erdőcske”. 1585-ben került az Andrassyak birtokába. 1711 után kastélynak minősítették, az mentette meg a többi, a császáriak által lerombolt magyarországi várak sorsától. Legszebb része a vártemplom, reneszánsz-barokk berendezéssel. A falon családi címerek függenek. A várudváron látható a Lánchídnak az Andrassyak dernői vasgyárában készült egyik láncszeme.

Az Andrassy mauzóleum szépen megmunkált kovácsoltvas kapuján kilépve a kassai országúton várt a buszunk, hogy hazafelé induljunk.

SIÓFOKI KÉPESLAP

1999. július 16, reggel 6 óra. Indul az autóbuszunk Kecskemétről Siófokra.

A várost elhagyva kétoldalt hátra sorjáznak el a szántóföldek, zöld növénykultúrák. A Medárd napi esőzések látható nyomot hagytak maguk után. Megcsillan a víz a réteken, szántóföldeken, kisebb-nagyobb tócsákat képezve, néhol nagyobb foltokban. Aratott, aratatlan búzabálák váltják egymást. Helyenként a szalmabálák vízben állnak. A gazdasági okokból gondozatlan területek azért elkülönülnek a talajvíz sújtotta szántóföldektől. Siófokig ezek a képek rögzültek bennem.

A három órányi autóbusz út végén jólesik a megérkezés pillanata, lazítunk, nézelődünk. A közeli postán képeslapot vásárolunk. A város centruma felé haladva egyre nagyobb a nyüzsgés, ami az üdülővárosi élet velejárója. A turisták zöme német, ez a pattogó beszéd hatol a fülembe az elkapott hangtöredékekből. A Kálmán Imre utcán sétálunk, szemlélve a sátrakban kínált árúk bőségét. Az emlékszobába nem megyünk be, mert sietünk a „tengert” látni. Bárok, diszkók, étternek, mozik, játéktérnek, szállodák, pizzériák és más üzletek során átjutva végre megpillantjuk a zöldesen csillogó, tajtékzó magyar tengert. Hullámozó hűs vize ki-kifröccsen a partra. Megérkeztünk. Örvendező nyugalom és izgalom tölt el. A parton nem nagy a mozgás, az is nyugodt, szemlélődő. A közelben négy félmeztelen férfi üldögél, kezében horgászbottal. Én a fotómasináimat állítgatom izgatottan. Süt a nap, az ég kékjét a túlparti víz nyaldossa. A víz innenső partja a lábaimnál morajlik, ezüsttarajos hullámai szétfröccsennek a partot szegélyező vörös gránittömbökön. A közelben néhány szörf siklik, távolabb a fehér vitorlák szinte világítanak. A hosszan vízbenyúló mőlön nyaraló családok, fiatal párok, fiatal nők és férfiak le-föl sétálgatnak. Élvezik a vizet, a napfényt, a nyarat. Akár a szerelem városa is lehetne Siófok, annyi szépség van benne. A hajódokk felett megzavart sirályraj röpköd.

A víz mellett töltött szép séta után elindulunk a hajóállomásra. A FÜRED nevű dieselmotoros hajóval átúszunk Tihanyba. Az erős hullámozás miatt imbolyog a hajó, mégis kellemes és szép az utunk. Madarak és vitorlások között a parthoz közeledve a festői Tihany panorámájában gyönyörködünk. A hajóról leszállva a kikötő közelében ebédelünk balatoni sülthalat, krumplival salátával. E kulináris élvezet után, felfrissülve egy-egy pohár gyümölcslétől, elindulunk az apátsági templomhoz vivő szerpentin felé. Az utat óriásfenyők, fák, dús bokrok árnyalják kellemesen hűvössé, amely eléggé meredek a síksághoz szokott alföldi ember számára. A felmerülő látványok azonban mindenért kárpótolnak. Az alattunk elterülő Balaton zöldesen csillámló vize, a kikötőben horgonyzó hajók szemet és szívet gyönyörködtetnek. A templomhoz vivő út vége felé ismét lehetőség nyílik képeslap, kerámia és egyéb ajándéktárgyak vásárlására. A felfelé vezető út

jobb oldalán még az őslakosság által emelt parasztházak tekintenek le a Balatonra. A szépen felújított, újránádazott tetejű épületek lakhatóak, mégis inkább idegenforgalmi látványosságot szolgálnak, vaskos belépődíjért megtekinthető skanzen formájában.

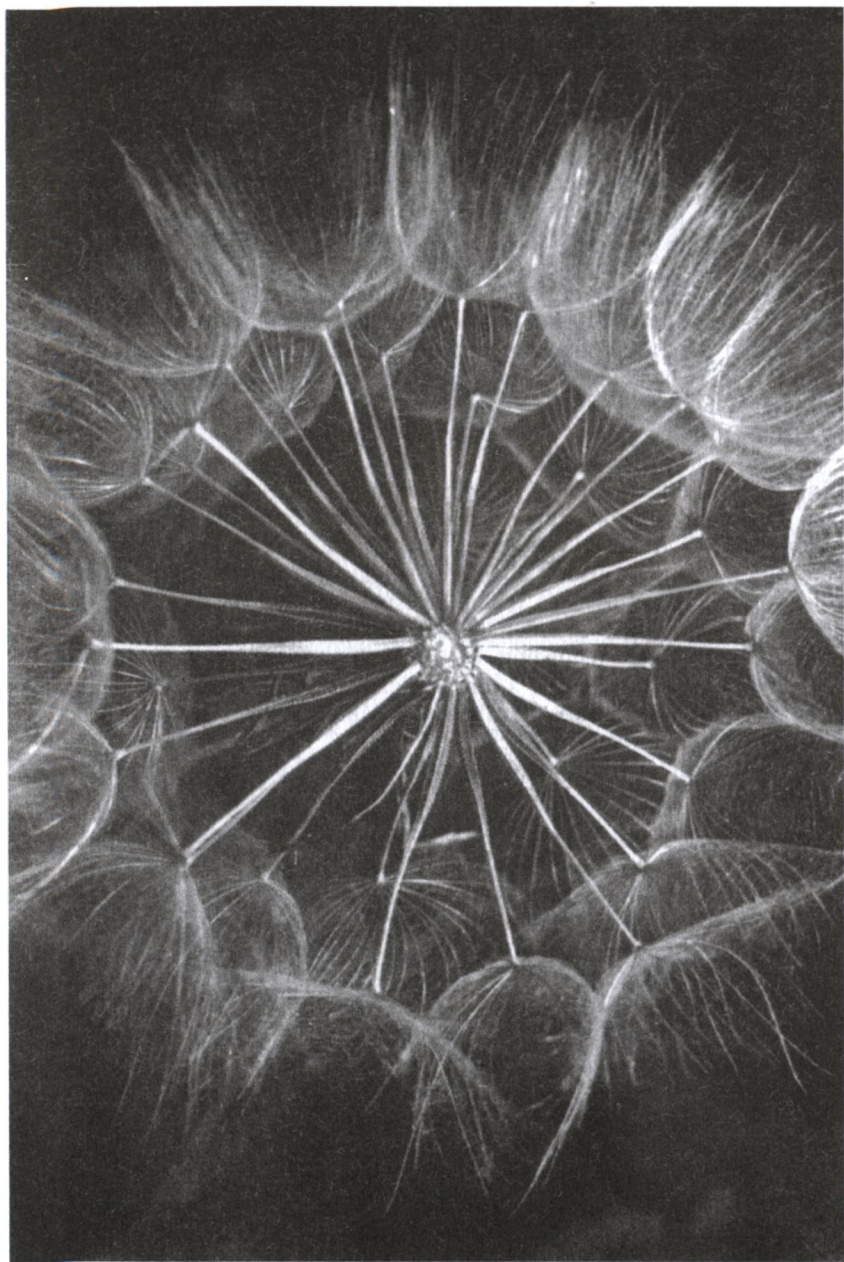
A látványhoz társul még a fal tövében meghúzódó citeraművész, aki nemcsak szépen citerázik, de mint a hangszer készítője eladásra is kínálja a falhoz támasztott zeneszerszámokat. Húsz lépésnyire nagybőgős trió pihen. Mindeközben nagy a kétirányú turista forgalom, fényképezőgépek kattognak, videofelvevők pásztázzák a látnivalókat. A budapesti Moszkva térről ismert dél-amerikai színesbőrű fiúkból álló zenekar nagy érdeklődést vált ki fűresa fűvös hangszerével, kalapjukba repülnek a fém- és papírpénzek.

Az apátsági templom oldalánál csoportok és egyéni turisták hűvösölnék. Egy német iskoláscsoport a templom előtt várakozik a bebocsátásra. Még előttük sikerül bemenni néhány csendes percre. A templom belső látványától, hangulatától lenyűgözve jövünk ki. A templomtéri kútnál megtöltjük ivóedényeinket hideg vízzel, és indulunk vissza a kikötőbe.

A hajó belsejében sikerül helyet találni az ablak közelében. Jó a kilátás, kényelmesen lehet fotózni a nyüzsgő vitorlásokat. A hajó nem siet, Füröd után fordul Siófoknak, ahová néhány perc késéssel úszik be. A hajóállomásról ismét a móló felé indulunk, még van egy óránk a víz nézésére. A kényelmes partmenti padon elterülve hallgatom a partra csapódó hullámokat, élvezve örömet az édes semmittevésnek. Szikrázóan süt a nap, délután négy óra. A két part közt fehér vitorlák feszülnek, a közelben piros szőrfvitorla csattan a vízbe, navigátora ügyesen talpra állítja, és siklik tovább. Mi pedig búcsúpillantást vetünk a tengerre és a buszpályaudvar felé indulunk. A délelőtti látott koldusokat leváltották a délutánosok. A pályaudvaron egy férfi kartonra írt szöveggel kéreget.

Mielőtt a hetes állásra kanyarodna a Kunság Volán autóbusza, aláírom a kécseslapot.

A BUGACI NÉPDALKÖRRŐL

A Bugaci Népdalkör szereplője volt 1998. május 30-án a kecskeméti Piarista Gimnáziumban rendezett Népdalkörök Találkozójának. Ebből az alkalomból kértem Herbály Jánosné Török Jolánt, a Bugaci Népdalkör vezetőjét, hogy mutassa be a kört, néhány jellemző mondattal. Elmondta, 1999-ben lesz 25 éve, hogy nagyobb családját, a Népdalkört vezeti.

- Együtt búsulunk és együtt örülünk, egymás gondján-örömén közösen osztozunk. Jelenleg harmincan vagyunk. Sajnos a három Szeleczki-testvér közül ketten örökre itthagytak minket. Laci bácsi is súlyos beteg - kezdi a bemutatást.

- *En úgy láttam, hogy a citerások megfiatalodtak.*

- Valóban vannak fiatal tagjaink, a fiatalítás a megújulás feltétele. Ehhez azonban a fiataloknak is el kell tudni fogadni a csoportot, és így a csoport is megfelelően tudja segíteni őket. Ez nem kis feladat, de szép és érdemes - fejezte be a Népdalkör vezetője.

Herbály Jánosnéban benne rejtezik a jó tanár érzékenysége, empátiája, a verbeli pedagógus. Hogy már nyugdíjas, nyugodtan letagadhatná. Energikus, határozott, fiatalos, hamar elmosolyodik. Huszonkilenc mosolygó arc csatlakozik hozzá. Éneklés közben különösen megszépíti őket valami belülről áradó szuggesztív sugárzás. Herbályné játszik a princiterán, vele hullámszik a dallam a mellette zengő másik négy citerán és 25 dalos ajkán.

Kértem Herbályné Török Jolánt, beszéljen még együtteséről.

- Voltak válságos időszakaink, ezek elsősorban anyagi természetűek. Egy ideig teljesen önfinanszírozók voltunk. Nem mindenki tudta a fellépésekre való utazás költségeit vállalni. Akkor nagyon mélyponton voltunk, a feloszlás határán. Úgy volt, hogy nem is gyakorolunk tovább. A következő próbára mégis eljött mindenki. Kiderült, hogy mekkora erő, mekkora élni akarás van ebben az együttesben. Ez erőt adott a továbblépéshez. Időközben gondjaink is enyhültek. Endre Imre polgármester úr havonta egyszer autóbust biztosít a fellépéseinkhez. Tagdíjat nem szedünk, tehát anyagi forrásaink nincsenek. A meghívást szívesen fogadtuk a Kunság Népdalkör- és Citerazenekar részéről.

- *Hogyan állították össze a dal-repertoárjukat?*

- Kislány korom óta Bugacon élek és gyűjtögetem a dalokat, balladákat. Sok idős asszonyt és bácsit meghallgattam, sokukat ismertem, ismerem személyesen. Gyerekeiket és azok gyerekét tanítottam. Nem zárkóznak el, ha kérdezem őket, ismerem puritán, tiszta, egyenes, szemérmes gondolkodásukat. Tisztelen őket, otthon érzem magam köztük Bugacon.

A Bugaci Népdalkör megrázó átéléssel tudja énekelni Bogár Imre vagy Rózsa Sándor balladáját. Ám bizseregni kezd a hátunk, a talpunk a szilajabb ritmusok hallatán. Köszönjük ezt Herbály Jánosné Török Jolánnak, a Bugaci Népdalkör karnagyának. Szívesen hallgattuk volna még soká, nagyon soká.

Elhangzott a Róna Rádió nyugdíjasoknak szóló műsorában, 1998. június 14-én.

A BUGACI KISVASÚT

A napokban méltattuk és köszöntöttük szeretettel 70. születésnapján a Kecskemét-Majsa között üzemelő kisvasutat. Jómagam nem kisebb szeretettel kívánok a kisvasútról szólni, mert ismert a mondás: „Tetézi a bajt, aki elhallgatja.” Márpedig szomorú észleleteim vannak, s ezekről beszélni kell.

Önmagában örömdetes az a tény, hogy még most is jár ez a vonat, él a vonal. De hogyan? A Bugac-Pusztaházi állomást lebontották a rendszerváltás után. A nagybugaci állomást szétlopkodták, ami maradt, lebontották. A többi állomások is rémes állapotban vannak. Több állomásépület váróterme ajtó, ablak nélkül szomorkodik.

A bugaci állomás küllemre messzebbre még úgy-ahogy áll. Laknak is benne, kertjében virágok nyílnak. Vécéje latrinához hasonlít, tele van mindennel, a férfi vécé állórészében hatalmas szemétkupac. Nem hiszem, hogy ennek így kellene lenni. A MÁV ebben a tekintetben másutt is alulmúlja magát. Viszont el tudnám képzelni, hogy ahol a település gazdái adnak magukra, az önkormányzat kiköszörölné a csorbát, önbecsülésből.

A gazdátlan várótermeket kicsinosítva hasznosítani lehetne valamilyen üzleti célra. Ehhez persze a MÁV-nak is engedni kellene a hagyományos merevségéből. Ebben a lokálpatriótáknak is jutna egy nemes feladat, addig is, amíg csoda nem történik, avagy a nehezen elviselhető állapot tovább nem romlik. Akkor a vonat belső higiéniájáról még nem is szóltam. Erre szolgál az a jó hír, hogy a majsai termálfürdőig kiépítik a vasutat. Legalább egy okkal több a fürdőzésre, ami a reumára is jó.

A helyzet azért nem igazán rózsás. A kisvasutat már évek óta folyamatosan fel akarják számolni valamilyen ürüggyel. Eddig a lakosság többszöri kemény ellenállása mentette meg többezer tiltakozó aláírással. A megmaradás esélye a munkanélküliség csökkenésével egyenes arányban nő. Nem véletlenül épült ez gazdasági vasútként.

Bízunk a bugaci kisvasút továbbélésében. Nem tudok mást mondani.

Elhangzott a Róna Rádióban 1998. szeptember 22-én.

KARÁCSONY ELŐTT

Eszembe jut régi karácsonyok varázslatos emléke. Anyám korán felköltött, mentünk a hajnali misére. Fogta a kezem, és húzott magával, mert az álmoságtól még bizonytalanok voltak a lépéseim. Hideg volt, a lábaim fáztak. Anyám kezének melege nem jutott el odáig. A templomban is hideg volt. A miséről mentem az iskolába, ahol barátságosabb volt a tanterem, már égett a tűz a kályhában, Keserű Pista bácsi jóvoltából.

A karácsony előtti idő nagy készülődéssel és várakozással telt. Anyám, a nővérem meg a bátyám furesán, titokzatosan viselkedtek. Akkoriban még a Jézuska hozta a fenyőfát szaloncukrostól. Meg persze a várva várt ajándékokat. Aztán magam is beavatódtam a titokba, ahogy az hagyomány volt, és én is titkolóztam kisebb testvéreim előtt, akik rengeteg kérdést tettek fel a Jézuskával kapcsolatban. Arra már nem emlékszem pontosan, hogy miket válaszoltam nekik. Nem szabad volt őket kiábrándítani abból a jó és szépséges titokból, amiket korábban én is megéltem.

Édesanyámból annyi-annyi szeretet és hit sugárzott ránk, ami ma is felejthetetlen. Tudom ma már, hogy az egy életre szól. Azt a szeretetet adom a gyerekennek én is tovább. Ma talán racionálisabbak, szárazabbak már a karácsonyok. Rituális ajándékozássá üresedett, felajzott kulináris örömökké. 21 éves lányom kijelenti, milyen ajándékot vár, nem kell találgatni a gondolatát. A feleségem és én még őrizzük a hagyományt, az ajándékozás titokzatos boldogságát.

A karácsony a szeretet ünnepe. Akinek még van mit adni, adjon akár egy meleg kabátot, akár egy tányér meleg ételt annak, akinek, akinek ez ma nem adatik meg. De jusson az eszébe az ajándékozás azoknak is, akik egyre kevesebb bérért, egyre többet követelnek azért, hogy csakis nekik legyen úgymond karácsony.

Elhangzott a Róna Rádió nyugdíjasoknak szóló műsorában 1998. december 1-én.

PARÁZS

(Kovács Sándor 1999-ben megjelent verseskötete elé)

Önvalomásában írja Kovács Sándor kiskunfélegyházi költő: „Orvosi javaslatra kezdtem el verseket írni, öngyógyító terápiaképpen.” Bizton állíthatjuk, hogy megtörtént a csoda. Először a RÖZSETŰZ című kötetével lepett meg minket, és most második könyvével, a PARÁZS-zsal szolgál örömünkre, átmelegítve lelkünket parázsló és varázsoló szavaival.

Valamennyien tudjuk, mit jelent, milyen tehervállalást egy könyv megszületése és eljuttatása az olvasóhoz. De jó is megmutatni és megmérteni magunkat író és költő barátainkkal, s az olvasókkal! Még ennél is többet jelent önmagunk, teljes személyeségünk vállalása akkor, amikor olyan sokan bújnak álarcok és különféle lobogók árnyékába. Kovács Sándor, költő és ember, emberség az ő hitvallása, ahogyan Ratkó József költő írja Ady Endréhez egyik versében: „Élünkre áll, ha szeretjük, a mosónő fiával együtt.”

Az ezredvég lírikusa Kovács Sándor költő, aki keserűen látja korunk Janus-arcát a Kettős látás című költeményében. Csak a szerelemben bízik már ebben az elanyagiasodott világban. Jól látja ő, és jól tudja láttatni társadalmunk állapotát, mintegy rámutatva romlásunk okaira. És nem hallgat, mert tudja: tetézi a bajt az, aki elhallgatja.

Kovács Sándor ne is hallgasson, ehhez kívánunk neki kitartást, ihletet és boldog beteljesülést!

SZILVESZTER

Önök a tanúim, hogy így szilveszter táján mekkora önszuggesztióra van szükségünk, hogy megfelelő illúziót tudjunk kifejtetni a következő évre gondolva, azért a szemernyi optimizmusért, amivel el tudjuk viselni a szilveszter napját. Várakozásunk persze nem hiábavaló, főleg azoké nem, akik semmi jót nem várnak. Nekik nincs miért aggódni, ugyanis ami tegnap és ma sem jó, az nem javul meg önmagától sem holnap, sem azután, csupán a szilveszteri kabaré hatására. Sörtől, pezsgőtől, bortól, pálinkától meg különösen nem.

Az, hogy a bankvilág szakemberei és más újvilági szélhámosok, sztár-ügyvédek milyen pazarul élnek a kamatlábakból és a menetrendszerű bankcsődökből, már olykor felhomálylik az agyunkban nekünk is, akik hozzájuk képest alamizmából tengődünk halálunk órájáig. Kivéve persze, ha nem válunk időközben lopó-csaló, gyilkoló fenevaddá, emberfarkassá, ahogy azt boldogabb honfitársaink már igen gyümölcsözően magukévá tették.

Mégis felmerül a kérdés, hogyan őrizzük meg emberi méltóságunkat, tisztességünket, ha erre a szép új világunkban nincs fedezet, ha a kiszorítás az övön aluli rúgások már hovatovább nemzeti mozgalommá nőttek ki magukat. Mert hát legyen polgárság valahogy, de azonnal. Azonnal? Emberi mértékkel persze tovább tartana, sokkal tovább. Csakhogy erre minálunk emberi mérték nem létezik.

Elhangzott a Róna Rádió nyugdíjasoknak szóló műsorában 1998. december 31-én.

SIKONGÓ LÉLEK

(Kissné Varga Rozália:

Boldogságkereső című önéletírásáról)

Rengeteg kéziratot olvasok naponta. Ilyenkor különböző érzések kerítenek hatalmukba, az írások minőségétől függően. A jó írás megörvendeztet, és megszépíti az életet. A minap egy vaskos mappa jutott el hozzám. Tessék elolvasni, mondta a kézirat átadója. Pihentettem az anyagot, míg nem rámtelefonáltak egyszer, kétszer, háromszor... Nekiduráltam magam az olvasásnak, peregtek a lapok egymásután. Rendesen beleolvastam. Húzott a téma, olvastatta magát a kézirat. Fel is ködlött az emlékezetemben Sillanpaa finn író neve, akitől jó húsz éve olvastam egy tárgyában hasonló könyvet.

Szíven ütött a sikongó-jajongó gyermeki lélek, amikor még olyan fiatal, hogy nevetni, játszani szeretne, esdve közben a szülői szeretetet, de már nem lehet játszani, mert dolgozni kell. A Rákosi éra legsötétebb korszaka ez, amikor a parasztság vállaira olyan iszonyú terheket rónak a beadástól a padlások lesöpréséig, hogy aki azt átélte, amíg él, nem felejtí el.

Kissné Varga Rozália önéletírásában az okokat egy szóval sem említi, csak a munkáról, a szegénységről, a sok lelki szenvedésről ír, a család iszonyatos öröklődéséről. Innentől avatódik, emelkedik kisregénye irodalomná. Igazán nehéz a dolga, mert önéletrajzát izzítja fel, és sorsát mondja végig egyes szám első személyben.

Kissné Varga Rozália igazi boldogságkereső. Úgy érzem, végig nagy intenzitással hatott rám írásának szuggesztív ereje, amelyre csak az őszinte, hiteles alkotás képes. Azt gondolom, ma ismét ilyen fordulópont előtt áll a magyar társadalom, amikor feltétlenül szükség van újragondolni nagyon sok mindent az elhallgatott és elhallgattatott időkről. Ne higgyük azt, hogy írónk története túlhaladott, hiszen olyan eltemetett mélységből buzog fel, amelyet bizony kevesen ismerünk, vagy nem akarunk rá emlékezni.

Kissné Varga Rozália önmagát is legyőzte, amikor fájdalmas, szép történetét élénk tudta támi, és abba beavatott bennünket.

AZ ESSZÉ SZERELMESE

Kovács Lászlót az intellektusa nem engedi nyugodni, mert neki létszükséglete, hogy folyton táplálja nyugtalan lelkét új, s még újabb benyomásokkal, élményekkel, mert csak úgy tud működni szomjazó szelleme.

Olvasni, olvasni régi, új kortárs vagy az éppen most születő irodalmat. Analizálni, értékrendjébe illeszteni, megmérni az alkotásokat. Ám nemcsak műélvezővel van dolgunk az ő személyében, mert mint mondtam, analízáló alkat, latin, görög és magyar alkotásokon pallérozott elme, eredetiben olvas Shakespeare-t. Eppen ezért meglepő az, hogy mennyire nyitott, és mennyire fogadókész minden formai és tartalmi újdonság irányában, ezt az is bizonyítja, hogy kezdő és haladó szinten író embereket is figyelemmel kísér. Rengeteget beszélget velük, elemzi, értékeli írásukat és nem egyszer rendezi sajtó alá műveiket.

A hibákra, hiányosságaira rámutatva segíti őket. S azzal a ma ritka erénnyel bír, hogy az irodalom művelői között számtalan barátja van. Mindez őszinte érdeklődés, hallatlan kíváncsiság az új születése iránt. Így születnek meggondolkodtató tanulmányai, esszéi.

Kérdeztem tőle, hogy mi lesz majd ezeknek az írásoknak a sorsa. Erre ő azt válaszolta: „Majd a fiamra hagyom, mert úgy látom, jó kezekbe fog kerülni.” Szívszorító az, amikor a szellemi kincsekkel bíró alkotó embernek még csak reménye sincs arra, hogy írása nyomdafestéket kapjon. A közvetítő csatornákon pedig tudjuk, bizony lassan válnak értékké ezek a kincsek. Eppen létrehozójuk az, akinek csak az alkotás keserve és öröme marad meg. Eldurvult, ordas világunkban pedig nagyon sok jó szándékú szellemi munkásra volna szükségünk. Sok-sok Kovács Lászlóra, akik még képviselik a keresztény tudós szellemiséget.

OTT FENN A CSILLAGOK

- Kara Lajos verseiről -

Kara Lajos verseinek olvastán Lőrincze Lajos „meztelen málesik” kedves iskolapéldája jutott az eszembe. Verseiben sajátos tiszta hangulatokkal dolgozik. Szókimondó, de szemérmes is. Veres Péter atyámfiai jutnak - Lőrinczéhez hasonlóképpen - eszembe. Nem profán, inkább pontos és szabatos. Mikesi öniróniával szemléli saját sorsát, ebbe azonban sok keserűség is vegyül. Próbál kimászni a slamasztikából, és ezek a depressziós hangulatok versként szakadnak ki lényéből.

Hiányzik neki a társ, sóvárogva emlékezik élete meghatározó testi, lelki kapcsolatára. Mint ahogy az asztalos gyalulja a deszkát, hull a forgács, Kara Lajos önmagát eszi, gyalulja, s válik egyre emberibbé, dombormű-plasztikusá, szinte érinthetővé ez az arc. Válik hozzánk hasonlóvá, hogy átérezzük lüktető fájdalmát, s olykor megérezhetjük cinkos-jókedvű kikacsintását is verssorai mögül. Így ír ikertestvéréről és ismerőséről vagy Marikáról.

Kara Lajos nem búvik komplikált metaforák mögé, mégis egy markáns, napégette, homokcsiszolta mokány, kun koponyájú férfiarc tekint ki a versekből ránk.

GYŐZ A SZERETET

- Sz. Fehér Viola verskötetéről -

A kötet borítóját, címlapját a szerző rajza találóan illusztrálja. A kötet elején emlékkönyvbe illő anagrammákat találunk. Ez is hangsúlyozza Sz. Fehér Viola női mivoltát, és hát a témaválasztásait. Érzékenységet, a család, a családi tűzhely melegét oltalmazó asszony, az anya, a nagymama aggodalmát énekli meg elsősorban.

Őszinte, már-már mesterkéletlen gondolatait bocsájtja közre, már-már túlhajtva egy-egy gondolat hangsúlyozását. Tovább haladva könyvének olvasatával, a Meddig című versével lép igazán ki az eddig említett hangulatokból. Amit szívem szerint kívánhatnék és szeretnék, hogy az említett vershez hasonlókat írjon nekünk, olvasói gyönyörűségére.

KI IS AZ A KUCSERA?

- Látogatóban Kucsera János amatőr írónál -

Évek óta figyelem, olvasom novelláit, verseit. Amikor többéves ismeretség után meghívott a lakására, szívesen mentem. Hallottam, hogy festeget is, s őszinte érdeklődéssel vártam, hogy a képeit is láthassam. Öröömre szolgált alkotásainak látványa, nehéz a látottakat szavakká alakítani. De főlőleges is, hiszen Tóth Menyhértet vagy Diószegi Balázst sem kell magyarázni, nézni és látni kell.

Aztán ahogy a képeket nézzük, beszélgetünk, feleségével bort hozat föl a pincéből, majd kristálypoharakba tölt az italból. Csak apró kortyokat iszunk, kóstolgatva a bort, élvezve annak aranyló színét, illatát, ízét.

Eközben újságcikkeket tereget elém, olvassam el a nála járt újságíró észleletét. Majd olyan újságokat szed elő, amelyek már az ő írásait tartalmazzák. A bőség zavarával küzdve, mégis élvezettel olvasom Literátor-béli írásművét. Az írások kivétel nélkül saját anyagból, élményből táplálkoznak, forrásuk hallatlan bőséggel buzog fel az emlékezés kútjából, mégis mindegyik mű tárgyilagos, higgadt és távolságtartó. Stílusával művészi rangra emeli ezt a sajátos önéletrajzi indíttatású alkotási formát.

Mert történelmet ír ő a *Halottak napja* című novellájában, ahol a magyar katonaszökevényt a felszabadító orosz katonák kirángatják felesége mellől az ágyból és az udvaron félmeztelenül kivégzik egy géppisztolysorozattal.

Hogy ki is az a Kucsera?

Bár tudhatnám! Már nyugdíjas férfi, Kecskemét-Alsócsalánosban él betegeskedő feleségével. Több mint hétszáz gépelt oldalt tesznek ki összegyűjtött kéziratai, novellái. Azután jókedvében az alföldi tájat is megfesti. Kaphatunk-e választ a kérdéseinkre, ha kéziratainak fiókja az ínséges idők miatt magába zárja-rejti az előbb említett kincseket? Aligha. Ezért írom le szomorú szívvel, hogy segíteni kellene, s akkor megtudhatnánk, tényleg ki is az a Kucsera.

ZÁM TIBOR TEMETÉSE

- 1929-1984 -

Nálunk egy valamirevaló író két-szer temetnek. Ez történt Zám Tiborral is. Először Budapesten temették a Farkasréti temető művészpanteonjában, majd idehaza, szentkirályi lakhelyén. Annak a tanyasi iskolának az udvarán, amelyet a városból kimenekülve megvásárolt és lakhelyéül, otthonává alakított két kezével, feleségének, Évának a segítségével. Hamvai ott nyugszanak a Buda Ferenc által faragott gyönyörű kopjafa tövében. Ha nyugszának! Nem volt ő könnyű ember, aki a Hortobágyon kezdte a tanítóskodást, és biciklivel-magnóval készítette a Hortobágyi jegyzeteket. Szeplős fogantatás című kötetének első kiadása a kecskeméti pártház pincéjében hunyt el. A párt csöndben kivégezte. Magánkiadásban látott napvilágot, és okozott örömet az olvasónak, álmatlan, izgalmas éjszakákat azoknak, akikről az írás szólt.

A szentkirályi temetésen magam is ott voltam. Református pap-barátja búcsúztatta el, majd Kunszabó Ferenc méltatta szívhez szólóan, míg munkaadója, a kecskeméti Forrás szerkesztőségének akkori stábjának nevében Hatvani Dániel főszerkesztő. De jelen voltak az ország minden részéről barátai, pályatársai. A gyászoló özvegy beinvitálta a lakásba az összegyűlteket, ahol láthattuk dolgozószobáját, kedves tárgyait. Mementóként szobája sarkában az ágya mellett az oxigénpalackot, légzőmaszkot, asztalán az utolsó, befejezetlen kéziratát, érintetlenül. Három infarktus után már küzdelemre készen várta a halált. Talán játszottak egymással, hiszen háromszor sikerült legyőznie. Írásait olvasva pedig egyértelmű a győzelme.

A temetésen nyilván volt néhány civilruhás rendőr is, sőt az sem kizárt, hogy a szerkesztőség közelében is volt néhány jól működő informátor. A búcsúzás az írótól merőben más szituációban zajlott, mint a temetőben szokott. Az írók, ismerősök csoportokba verődve beszélgettek, emlékeztek Zám Tiborra. Az író özvegye egy tágas nagy fehér terembe hívta az emlékezőket, ahol a hosszú fehér abroszos asztalok meg voltak terítve. Fekete ruhás asszonyok hordták a pörköltes tálakat, italokat.

Úgy gondoltunk rá utoljára, mint amikor még ő is közöttünk volt, átadva magát a kulináris örömeknek. Szerette a jó ételeket, a jó nőket, a szépet, az írói hivatást. A nőkkel „pokoljárás” volt az élete - Éváig. Járt a szociográfia rögös, halálba ívelő útját. A Szesztemerek című könyvéhez 76 magánokaztányi hanganyagot vett szalagra a székesfehérvári bíróságon. Állandóan úton volt. Rengőteget dolgozott, beérhetne volna azzal is, hogy tanít, az sem lett volna kevés.

Kalaplevétel és főhajítás neki, mindörökké.

BETŰK ÁRNYÉKA

Ünnepi pillanathoz érkeztünk, Antalfy István kecskeméti költő Betűk árnyéka című új verseskötetének lapozgatásához. Sokadik kötetét vehetjük immár a kezünkbe. Az új versei mellett a régi szép verseiből is szemezgethetünk, élvezhetjük a költő lírájának legérettebb gyümölcseit. Megosztja velünk élete fájdalmasan szép, emberi pillanatait. Szorongását, a magyarságért érzett aggodalmait, de megismerhetjük tiszta emberségét, feleségéhez szóló szép vallomásait.

Antalfy István új kötetéhez a széchenyivárosi könyvtárban és a Bács-Kiskun Megyei Írók-Költők Baráti Köre havi összejöveteleinek alkalmával az Erdei Ferenc Művelődési Központban lehet hozzájutni.

Elhangzott a Róna Rádió nyugdíjasoknak szóló műsorában.

SZAMOSI JÓZSEF: MAGAM ÜGYÉBEN

Előljáróban hadd idézzem az Új Irodalmi Lexikon idevágó adatát. Szamosi József (Nagysomkút) 1912. szept. 13. író, költő. 1936-ban a budapesti egyetemen szerzett földrajz-történelemszakos tanári oklevelet. A Magyar Élet, a Március és a Turul kiadók munkatársa, valamint a Nemzeti Színház és a Magyar Színház lektora, majd a Bólyai Könyvek szerkesztője volt. 1943-44-ben a marosvásárhelyi hadapródiskolában tanított. 1945-ben az iskolával került Dániába, majd Németországba, angol hadifogságba esett, szabadulása után ott telepedett le. 1951. szeptembertől 1977. szeptemberig a Szabad Európa Rádió rendezője, majd külső munkatársa, 1951-52-ben a Hunnia Irodalmi Kiadó (München), 1954-ig a Régi Budapest Könyvkiadó lektora volt. 1977-től az Életünk olvasó- és tördelőszerkesztője.

Megjelent művei: Kék ég az udvar fölött (versek, 1935), Máriacelli emlékkönyv (képes magyar kalauz, München-Zürich 1979), Almaim ámyéka (válogatott versek, 1982-1934 München), Írások-vallomások (tanulmányok, 1982), Virágoskönyvem (színes riportok a természetből, 1992), Múlhatatlan múlt (versek, München-Budapest 1993), Passziánsz (csevegések, játékok, naplójegyzetek, München 1993).

Megkülönböztetett figyelmet érdemel Szamosi József önéletrajzi és alkotó folyamatának időrendben történő követése. Indíttatása, neveltetése folytán nem kapcsolódik a nyugatosok szellemi áramlatához, noha huszonöt éves fiatalemberként már szerkesztő, színházi lektor. Felligyelnek Katona József: Bánk bán című drámájának elemzésére. A Bólyai-könyvek kiadójánál tevékenykedik. Mint említü, Ady, Szabó Dezső, Németh László, Györfly István akkori példaképei. A háború azonban közbeszól.

1945 után angol fogságba kerül. Angol fogságba kerülni egyet jelent a túléléssel, s ezért meg is tesz-vesz mindent. Írói tálemtumát egész lelkiségét a kényszerhelyzet új lendületbe hozza. Szabad emberként új hazájának Németországot választja. Állást kap a Szabad Európa Rádiónál. Alkotói szabadsága ugyan nem korlátlan, de üdítők szellemi utazásai, mint Máriacelli tanulmánya. Merítés a magyar folklórból, igényes műsorok rendezése. Az emigráció fájdalmanak tompítása, elviselése a munka, a jól végzett munka, és egy pécsi magyar lány képében megjelenő szerelem: Babci.

Ebben a vigaszt és biztonságot nyújtó kapcsolatban születik a Magyar virágoskert című, nagyon finom színekkel rajzolt könyve. Feltehetőleg a Goethe-fordítások is (Ibolya).

Az 1956-os események számára a másik haza szív-földrengései. Azt tudjuk, hogy az általa képviselt Szabad Európa Rádió adásai hogyan hatottak az 56-os történésekre, történelmünkre. Ma már tudjuk, hogy az Amerika Hangja adások mögött nem volt tényleges segítő szándék. Ez persze nem a

rádió munkatársainak a felelőssége. Szamosi József Magam ügyében című visszaemlékező köteteiben erre is szerettem volna választ kapni. Annyi év távolából ki volna autentikusabb, mint ő?

A költő, író, publicista, szerkesztő, képzőművész, szobrász Szamosi József, aki minden mondatában, vesszorában a szívünkhöz szól. Mert csak arról hajlandó szólni, hitet vállalni, amihez igazán nagyon ért. Bár szikáran, de minden szava hitelesen cseng nemrégien múlt történelmünkről és jelenben játszódó állapotunkról. Egyik emlékezésében Máráiról szól. Életünk olyan krónikása ő, aki még nem szokott le az igazmondásról. Úgy mutatja be magát, mások írásain keresztül, ezért hiteles.

Hogy kicsoda Szamosi József? Ennek megválaszolására hivatott a Magam ügyében című kétkötetes gyűjteményes könyve, és az Egy rózsaszál (Vali). Végezetül valljon ő magáról a Múlhatatlan múlt című verseskötetnek Magyarország messziről című versének kezdő soraival:

*„A messze távolból egyre szebb vagy,
és szívemnek mindig kedvesebb vagy.*

*Jó ízeid innen ízesebbek,
tündök színeid csak színesednek.”*

Zárszóként ide kívánczik Szamosi József kecskeméti kötődése. Édesanyja és öccse Szamosi Ferenc itt telepedtek le, aki jónevű tanító, grafikus, irodalmár lett maga is. Tanítótársaival újságot szerkeszt és foglalkozik falukutatással is az 1940-es években.

Szamosi József könyveinek magyar kiadásai is itt készülnek Kecskeméten, nyomdász unokaöccse, Szamosi Ferenc gondos, szeretettel végzett munkáját dicsérve.

ARANYHÍD

- Közelítés Mittelholcné Tóth Zsuzsa új kötetéhez -

Vissza kell pillantani - legalábbis lélekben - Mittelholcné Tóth Zsuzsa első, Mindig fordul a kocka című kötetéhez, amelyet a könnyed és szellemes hanghordozás jellemez. Okkal említek itt hanghordozást, mert ha belegondolunk, ő az élőbeszéd elevenségével, mesélő kedvvel kelti életre történeteit. Az, hogy szövege írásban is ilyen elementárisan muzsikál, hitem szerint ez avatja őt íróvá.

Ha már itt tartunk, lépünk bátran Mittelholcné Tóth Zsuzsa Aranyhíd-jára, mert hát egyszer mindenki eljut oda. Az élet aranyhídjára. Petőfi Sándor is egy hasonló bölcsességet tolmácsol Bolond Istók című alkotásában: „Addig nem halhat meg az ember, amíg boldog nem volt.”

Mittelholcné Tóth Zsuzsa szógyöngyfűzésében ébreszt rá életünk bölcs vagy balga tetteire. Persze ugyanazzal a finom humorral és könnyedséggel, mint azt az első könyvében tőle már megszoktuk. Azonban a Jézus menyasszonya vagy Isten éltesse sokáig a nagymamát! mégis csak új irányt, komorodó írói lelket mutat fel, ide számítva a címadó novellát, az Aranyhídat is.

A kötetet megtörik ugyan versek és Kecskeméthez kötődő, gyűjtött vídám történetek. Az Aranyhíddal mégis egy új íz, új könyv, egy új Tóth Zsuzsa született. Ahogy Szabó Magda, jeles írónk írja: „A boldogság katasztrófák üzemzavara”, Tóth Zsuzsa Aranyhíd című kötete is valahol ezt sugallja a maga eszközeivel.

INDIÁN NYÁR

Gizi néni szikár öregasszony, hatvankilenc esztendő. Serényen gyúrja a tésztát a főbérleti otthonában. Már abban is különbözik a hasonló korú asszonyoktól, hogy fekete helyett tarka virágos ruhákat hord. Ebből arra lehet következtetni, hogy Gizi néni nem nagyon foglalkozik a korával. Ám magányában ha akad hallgatósága, szívesen szól életéről, mindennapjairól.

Sok tésztát kell gyúrnom, metélnem, nem ülhetek ölbe tett kézzel. Régi kuncsaftjaim vannak, akik nem értik meg, hogy öreg és fáradt vagyok. Szeretek tésztát csinálni, meg rá is vagyok utalva arra a kis keresetre, mert a nyugdíjam kevés. Igaz, egyedül vagyok, mint az ujjam, huszonhat esztendő korom óta. Akkor váltam el az uramtól. Az igazság az, hogy az uram hagyott el egy másik nő miatt. Azóta én egyedül vagyok, egyedül élek. Akadt volna más férfi nem is egy, de én nem akartam még egyszer férjhez menni. Van ez a szoba-konyha, külön spájz, egy kamra a tüzelőnek. Nem kell alkalmazkodnom, csak a lakótársakhoz, akik az udvarban laknak. Nem unatkozok én mint a szomszédom, aki néha beül ide a karszékre, és itt van egész nap, pletykál, karattyol.

Van ez a táskarádióm, azt szoktam hallgatni, zenét, hangjátékokat. Olvasni nem tudok, leírni is csak a nevemet tudom. Iskolába nem jártattak, mert sokan voltunk testvérek, apám odaveszett a tizenégyes háborúban. Félárvaként nevelkedtünk a testvéreimmel. Cselédek lettünk valamennyien, ahol pedig nem fogtak bennünket az iskolába, mert ez nem volt érdeke a gazdának. Felnőtt koromban a konzervgyárban dolgoztam, ahol mindenkit noszogattak, hogy tanuljon. Én is beíratkoztam a dolgozók esti iskolájába. Amikor a táblához szólítottak, elakadtam, a padokban ülök meg nevettek. Szégyenemben nem mentem többet iskolába, hiába könyörögtek. Bánom, hogy nem vettem erőt magamon, irigylem azokat, akik írni-olvasni tudnak.

Négy testvérem él még a tizenegyből, három ebben a városban, egy pedig vidéken. Néném az, aki néha eljön hozzám, szóval vele tartom a kapcsolatot. Ő is leginkább akkor jön, ha valamire szüksége van. A bátyámmal is érintkezik, akivel én nem érintkezek. A harag okát én máig sem tudom. A nővéremtől azt üzenete egyszer, hogy még a temetésére se menjek. Még a felesége élt, nagyon sokszor eljött, menjek el hozzájuk, segítsék Olgának mosni. Ha Olga adott valamit, a bátyám káromkodott, szóval nem tetszett neki. A lánya orvos, a fia mérnök. Én soha nem kértem a bátyámtól semmit, megéltem a két kezem után. Mindig dolgoztam, nem is tudnék úgy meglenni, hogy ne csináljak valamit. Egy macskám van, meg néhány tyúkot tartok a faskamrában. Az elhalt nővérem lányai nyitnak rám ajtót legsűrűbben. Gondolnak a névnapomra. A bátyám lánya is eljön orvos létére, megméri a vérnyomásom, orvosságot ír. Nem felejtí el a csomagokat, a dugi százasokat, amiket gimnazista, egyetemista korában adtam.

Hogy miért nem mentem újra férjhez? Hosszú sora van annak, de elmondom azt is. Orvos családhoz jártam takarítani, főzni, mosni. Az étel maradékából mindig vittem az uramnak néhány falatot. Az uram, hogy megismerkedett azzal a nővel, minden áron meg akart tőlem szabadulni. Följelentett a csendőrségen, hogy a doktoréktól hol húst, hol szappant lopok. Csendőrök vittek el, még azok mondták, milyen aljas ember az uram. Még börtönben voltam, beadta a válókeresetet. A börtönben 28 napot töltöttem. Nem volt rossz sorsom bent, ott is takarítottam. Hát ezért nem kíváncsoztam még egyszer férjhez menni! Én az életemben mindenkihez jó voltam. Különösen a testvéreimen segítettem, amíg rá voltak utalva. Igaz, nem nagyon becsülnék, nincs szükségük rám. Fáj nekem, hogy még egy jó szót sem szólnak hozzám. Nehéz így élni, de lassacskán megszoktam, mondom azt, hogy beletörődtem. Addig jó, amíg az emberre szükség van. Az éltet, hogy tésztát gyúrok, elfoglalom magam.

A legjobban az olvasás hiányzik. A szomszédom szokta felolvasni az újságokat. Ha az öcsém fia eljön, azzal szoktam felolvastatni, a csekkeket is ő tölti ki. Minden héten benéz hozzám, és megkérdezi, mire van szükségem. Bevásárol, elhozza a gyógyszereimet, kicseréli a gázpalackot. Amikor jó idő van, kivisz az anyám sírjához a temetőbe, segít rendbetenni a sírt.

Mit mondjak, rengeteget szenvedtem életemben. Amióta nincs háború, sok mindenben kárpótoltam magam. Naponta két kávét iszom, kell a vérnyomásomnak. A boltba, piacra, néha templomba eljárok. Közel van a bolt, ott vásárolok, ha valamire szükségem van. A szomszédaimmal jól megvagyok. Régebben volt egy nagyon rossz szomszédom a félemeleten, levizelték a lépcsőről a konyhám ablakát. Szóval nehéz volt velük. Több mint egy éve elköltöztek, az új lakókkal egészen jól kijövök. Nyugalom van az udvarban is.

A nyújtódeszkán surrog a kés, hosszúmetélt készül. Gizi néni fehér köpenye ráncot vet sovány szikár testén. Arcán a beszédes redőcskék derűről árulkodnak. Fürgén térül-fordul a tiszta konyhában, a tésztavágás közben főz egy kávét. A szobaablakon át melegen süt be a nyárvégi nap.

AZ ASSZONYOK BOSSZÚJA

1952-t írtak a naptárak. Magas adó, különféle kötelezettségek, beadások nehezítették az ország parasztságának életét. Fel kellett tápáskodnia az iparnak, a mezőgazdaságnak. Disznóölés csak hatósági engedéllyel történhetett, azt pedig csak az kaphatta meg, aki beadási és adókötelezettségének eleget tett. A parasztok azonban szó nélkül, suttymban vágdosták le jószágait. Aki nem vágott, az éhezett. Akit rajtakapott a mezőőr, még le is tartóztatták és elkobozták az állat húsát.

Összesúgtak az egyik körmék asszonyai. Több tanyánál talpraugrottak hajnalban, és fellobogtak a kocaperzselő tüzek. A mezőőr is résen volt. Mindjárt a legközelebbi tanyánál temett, leleplezni. Mogorva képpel rúgta szét a lobogó-perzselő szalmát. Megdöbbenése, szégyene az arcára fagyott. A szalma alatt három akáctuskó perzselődött.

AZ EMBER LÁZADÁSA

Kázmér ott ült a fekete bőrfotelban, és látszatra éppen olyan volt, mint bárki más. Jól vasalt ruháján alig akadt ránc. Már a pepita zakóban is volt valami kihívó, de az arca olyan volt, mint egy nyári zsongás. Csak néha futottak át vonásain szürke hamuszín hullámok, amint a teméntelen irodai lom között matatott, íróasztalán. Mázsaszámra kapta a papírt, a különböző segédanyagot, nyomtatványt.

A fontos emberek göggyével szívta be ajkát, bár restellte azt a kifejezési formát. Szeretett volna kialakítani egy szerény és hitelesen ható testtartást, s ahhoz megfelelő hatásos arcminikát. Ha röhöghetnékje volt főnöke ötleteinek hallatán, beszívta kétoldalt kerekedő arcát. Ettől szigorú lett és szomorkás, csaknem szertartásos. Az emberek szeretik a szertartásos pofákat, mert azt gondolják, hogy az olyan emberek jól döntenek, és valljuk be, szenvednek helyettük is.

De Kázmér nem értük izzadt ki két diplomát, nem nekik. Amíg nem volt képesített tanár, addig tanított, s amikor megkapta a mérnöktanári diplomát, hátat fordított az iskolának. Mentségéül csak az szolgál, hogy nem úgy tesz, mint más diplomás, aki elmegy libát tömni vagy benzinkutat kezelni havi 60-80 ezerért. Ezekben nyilván soha nem élt szerelem a hivatás iránt. Csakhogy Kázmér annyira más, hogy még ezekre sem hasonlít egyáltalán. A gépek érdekelték, a kövek, a természettudomány. Tehetsége vagy szerencséje nem volt ezen a területen? Előadókkal manipulálta magát. Ha eldőrdült a taps, előadása után rögtön ráhullt a személytelenség. Ahogy lépdelt lefelé, olyan volt, mint a hamvadó parázs. Arca fölvette azt a szigorú, szomorkás mimikát. Milyen emberi volt önmaga előtt ez az álszerény ábrázat! Ránőtt, az övé lett! Nem szerette többé, és nem sajnálta magát. Feleségétől elvált, hogy a tudománynak szentelhesse életét. Most, miután szabaddá vált, mint a madár, és a féltékenység sem kínozza tovább, zöld úton csapongott szelleme a robbanómotorok és a karburátorok világában. A fizika, az elektrotechnika hátborzongató gyönyörűség volt számára. Kandó Kálmánra, Jedlik Ányosra s a lézer feltalálójára függesztette lelki szemeit. Valami kivételeset, valami nagyot szeretett volna tenni. Ez a görcsös tenniakarás, ez a felajzott állapot kerítette hatalmába, amikor a modern fizikát propagálta.

Elvált felesége öngyilkos lett. Súlyosan nehezedett rá az asszony emléke, halála. Kázmér még odaadóbban szervezett, tárgyalt, utazott, előadásokat tartott. Menekülni akart a lelki nyomás alól. Györgyi alakja benne élt, kegyetlenül föltámadt. Sajnálat fojtogatta, s az önmagával szembeni utálat.

Egyedül ült a volánnál, a kis Wolksvagen vad iramban száguldott, úgy sírnak a gumik, mintha az ő idegei símának. Szeme előtt egybeolvadt az útmenti fák sora. Kázmér eszelősen bámult a védőüvegre, miközben motyogta: „Megérdemelnéd, hogy úgy dögölj meg, mint a kutya!” Tükörbe

nézett, nyízott arc pillantott vissza rá, s ettől csillapulni kezdett lelkiismeretfurdalási rohama.

Talán húsz perccel is hamarabb ért a községi művelődési házba. Az igazgatónőt parányi irodájában találta. Sehol senki az előcsamokban. A büfé lehúzott ablaka mögött zörgött a poharakkal egy testes, elhízott asszony. Kázmér tanácsstalanságában meghívta az igazgatónőt egy fél konyakra. Ő maga a ragacsos, erős kávét itta, amit a tenyeres-talpas asszony adott neki, valami mosolyfélét vicсорítva. Ugy nézett Kázmérra, mint akit megloptak, mert oda volt készítve másodfőzésre a zacc. Az igazgatónő idegesen nézett az órájára, meg kéne nyitnia az előadást kettő perc múlva. Hiába volt az iskola udvarán meg az önkiszolgáló boltnál kiplakátolva, sehol egy kíváncsi emberfia. Most rohanjon ki az utcára, és cipelje be, akit talál? Jöjjenek emberek, természettudományi kiállítást láthatnak az ország leggyönyörűbb köveiből! Ingyenes, csak jöjjenek, jöjjenek már! Kázmér látta kiülni a pirulást az igazgatónő arcára. Világos, gondolta magában. Fizetek még egy konyakot, és úgy teszek, mintha ez az egész egy jól sikerült vicc lenne.

Futó bolond vagyok, tagolta a szót önmagának. Hány évet kínlódtam, hogy legyen mit továbbadni! Hiszek az emberekben, a technikában, a vegytiszta tudományban. Ezért voltam a központban, s egy csomó méregdrága szemléltető eszközt kirimáncodtam. Térdig kopott a lábam, amíg mindent kijártam, és íme. Mit mondjak ennek a szerencsétlen nőnek, akit idedugtak? (Persze, protekcióval.) Mondjam a szemébe, hogy alkalmatlan betölteni a rábízott funkciót?

Joviális arca vonaglott, alig tudta megőrizni az udvarias hangnemet. Előadói díjat ne küldjenek, s a kijárat felé támo lyogott. Gyötrő kényszer, utálat űzte kifelé ebből a szellemi áporodottságból.

SZEGÉNY ÖREGEMBER PANASZAI

Pali bácsi atyai jóbarátom. Megboldogult apámról maradt rám. Hogy érthető legyen, visszább megyek az időben. Pali bácsi és apám gyermekkoruktól jópajtások voltak, de főképpen férfivá érésük ideje esett egybe. Alféle Murányi-Appollóként éltek fiatalságukat. Báli verekedések hőseiként. Ha valamelyiküket megsértették, szemük összevillant, és már indult is a pofon, a szék, az ököl, a közös megtorlás. Hiába, az ilyesmit nem lehet elfelejteni, ez hóttig tart, mint a szerelem. Pali bácsi tehát apámról maradt rám, szívesen hallgattam, hallgatom anekdotáit, a régi barátságunk történeteit.

Az utóbbi 15 évben, felesége halála óta tele van szegény keserűséggel és panasszal. Éppen ma futottam vele össze a piacon. Az idős, sokat látott emberek pillantásával néz rám, s ahogy még mindig mély kék szemébe nézek, olyan, mintha a történelem mély kútjába néznék. Elsőként is ő faggat hogylétem felől. Látja, hogy nem haldoklom, és aránylag még jól tartom magam, belekezd panaszaiába. Ahogy nézem csappanó botondi alakját, figyelmesen hallgatom. Jobb szemére mutat.

Háromszor operálták. Mégis alig látok vele. Emezt, a balt már lézerrel csinálták, ez se tökéletes, mondja beletörődően. Lejárt az én időm, mégsem szólít az Úr. Építettem a fiamnak, lányomnak, mégis alig van helyem náluk. A lányomnál lakok a két kezemmel épített házban, értük gürcöltem, hogy mindenük legyen. Hiába. Kényelmetlen vagyok nekik, és már fölösleges. 12 ezer kosztipénzt fizetek havonta az eltartásomra, kevés nekik. Több törődésre, gondoskodásra volna szükségem. Isten bocsássa meg, szeretetre, legalább annyira, amennyit a kutya kap a háznál. Nekik minden gondolatuk a pénz körül forog. 84 éves vagyok, mindig keményen dolgoztam. Kőműves és ács voltam. Ha nem volna ilyen rossz a látásom, még mindig bírnék dolgozni. Borzasztó és unalmas a tétlenség.

Ahogy elbúcsúzunk, még jódarabig érzem marka toldis szorítását. Elgondolkozom a hallottakon: milyen kevés ma a szeretet, a megértés! Talán nem is pénzből van mindig olyan kevés?

A RÉSZEG TEHÉN

Ignác bácsi, az állomásfőnök, a tanító úrral kóstolgatta a borokat a pincében azon a késő őszi napon, amikoris, hogy úgy mondjam, még tombolt a vénasszonyok nyara.

Iddogálásukat kedélyes, jóízű anekdotákkal fűszerezte a tanító úr. Bár délelőtti volt, őket akkor még az alkonyat sem zavarta volna. Ám valami mégis. A reggel kipányvázott tehén is nagyon megszemjázott a napon, és időnként bömbölt egy keserveset.

Először a tanító úr tudatára hatott a bőgés, és ezt szóvá is tette:

- Ignác! A tehén is szemjas, meg kéne itatni!

- Hát - vont vállat az állomásfőnök -, meg kéne... - Majd úgy morfondírozott, a kút messze van.

- Vigyünk neki bort - javasolta a tanító úr.

- Jó - hagyta helyben az állomásfőnök, s azzal már engedte is a bort a csapravert hordóból a vászonvödörbe.

A tehén ott legelt a közelben. Odavitték neki a bort, s elégedetten szemléltek, ahogyan a jámbor állat szomjúságában behörpöli az egész vödör bort. A két „jótevő” aztán igyekezett vissza a pince hűvösébe, hogy ők is igyanak tovább.

Hanem a tehén, a jámbor, igen furcsán érezhette magát, mert elkezdett bömbölve szaladgálni körbe-körbe a láncon. A szomszéd szaladt segíteni az állaton, ~~mert azt~~ gondolta, fel van fűvódva szegény jószág. Ilyenkor el kell engedni a lánchról és zavarászni, hátha rendbe jön. A tehén azonban bőgés közben dülöngélt, fosott, fíngott, ugrált és a fejét leszegve elkezdett öklen-dezni, hányni...

A szomszéd a szagból rögtön megértette, hogy ez a tehén bizony holtreszeg. Konstatálta a dolgot, s vigyorogva indult a pince irányába...

SORHÁZ

A sorház a dombra épült. S-alakú kanyart írt le a bitumenes út, átkívgyózva Beretvástelep állomása mellett, visszatérve az első kanyartól jobbra, ott állt a sárga falú vegyesbolt. Ide koncentráldik a szétszórt tanyák élete. Az épület másik szektora a csárda. Jellege mégis kocsmá, melyen túl homokba fullad az út.

Szétszóródnak a tanyák. Öreg, időverte vályogfalú épületek, a kocsmával szemben még egy rövid zsákutca is nyílik, mely megreked egy kerítésben. Néhány villaszerű épület pezsdíti fel a képet. Antennák állnak a tetőkön. A nagyfeszültségű vezeték szintén emeli a tömb erősödő funkcióját.

A házak mögött megbúvik a szőlőskert, gyümölcsös. A fő jövedelmi forrás a háztáji kert, a paraszti munka. Nyári évszakban vagyunk, a bolt előtt tucatnyi kerékpár. Tizenkét órakor a legzsúfoltabb a bolt, és persze a kocsmá is. A napbarnított arcú munkások, szerelők beugranak cigarettáért, néhány korsó sörért. Van, aki a rex-asztalnál tölti idejét. Isznak, esznek. Sztár a pacalpörkölt, a főtt kolbász és persze a frissen csapott Kinizsi sör.

Bentebb, az egyik asztalnál szerelőruhás fiatalember citerát vallat, a többi, hasonló korú társa figyel.

„Nem megy ez neked, Jóska!” - legyint egy kalapos parasztember. Arca napégette, és piroskás, majd kicsattan az egészségtől. Egy ráncosképzű, deresedű öregember bajsát igazgatja izgalmaiban. A többiek az állingáló öregekre pislognak. Végül kéri, hogy mutassa már meg a tudományát. Az szabódik előbb, hogy bizony az Ursten tudja mikor játszott utoljára, tán valami padkaporos bálon, legénykorában. Csak azért jött közelebb, mert sérti a fülét az a kétbalkezesség. Közelebb lép, elámul a plexilemezből készült pengetőn.

„Mi az ördög, hát ezzel is lehet?” Végigpöngeti a húrokat. „Hamis” - csóválja a fejét. A csavarkulccsal felhangolja a húrokat. Göcsörtös, fáradt ujjai alól szép, tiszta hangok töltik be a helyiséget.

Az üzletvezető is odasiet, feleségére bízva a kiszolgálást. „Hát ez tényleg szépen szól. Iszik valamit, bátya, ezért a szép játékért?” Az öreg verejtekezik, és elcsoszog a pulthoz.

Mire hazaballag, már az egész sorház tudja, hogy citerázott Széll János bácsi.

TÍZ PERC

Paál Jánosné a Dunántúlra utazott a kis Jancsikával, hogy szüleit meglátogassa. Összeveszés után, feszült hangulatban váltak el. Paálnéban még néhány nap után is égett egy kis bosszanthatnék, ezért egy nappal később érkezett haza a megígértnél.

Perzselt a nap 1972. július 25-én. Zöldellt-barnálott a dimbes-dombos tanyaközpont. Néhány otromba öreg ház között már feleseperedett néhány villaszerű kertes ház. A Vegyesbolt előtt kerékpárerdő. Ezek tulajdonosai túlnyomórészt a szomszédos csárdában hűsöltek, habzó söröskorsó mellett. Lebarnult arcuk elárulta, hogy a técszen ebédszünet van.

A söntés pultjára támaszkodva hűsölt a postás is. Várta, míg lejjebb ereszkedik a sör habja. Verítékező arcát törölgette egy kockás kendőbe. A pincér lezserül az italos polcnak vetette a hátát, nézte szórakozottan az evő-ivó társaságot.

- Jenőkém, nem láttad a Paál Janót? - vetette oda a postás, letörölve a sör habját. - Nincs tíz perce, hogy itt volt. Tudod, a TV-számla...

Már kocog is a túloldali házba. Benyit a konyhába. Senki. Hol lehet ez? Talán a műhelyben? Benyit oda is, közben hangosan köszön. Janó ott áll a karszéken, és néz a padláslyukba fölfelé.

- Janó! - kiált rá a postás.

Aztán elfehéredik, szívérványszínt játszik az arca.

Paál Janó kötélen lóg, a lába nem éri a karszéket.

KARAMELLA

Csak a főutca van kikövezve. A község többi utcája poros és sáros. Tizenöt éve van járda a főutcán. A katolikus templom harangja éppen most kongatja az elsőt. Háromnegyed nyolc van. Ilyenkor már magasra szökken a nap és jó meleg van. A kertben tyúkok fürdenek a homokban, rázogatják felborzolt tollukat. Mohácsi kerékpárműszerész ajtaján is ott fityeg a nagy fekete lakat, egy átlósan szerelt vaspántot szorít a műhely ajtajára. Olajbűz szüremlik ki a műhelyből.

Jolánka néni ül a járda mellett egy összecsukható széken. Ugyanolyan szétnyitható az asztalka is. Főleg karamellát és fruttit árusít. Vasárnap már korán letanyázik a főutcán. A templom harangja megint kongat. A harmadik kongatás után kezdődik a vasárnapi istentisztelet. Jolánka nének vasárnap van a legnagyobb forgalma. Gyerekek fogják körül és veszik az édességet. Télen-nyáron ott ül a szokott helyén. A fekete rojtos berliner kendője alól ki-kibújnak a fehér hajszálak. Azt mondják, senkije sincs szegénynek. Édesanyámtól én is kirimáncodok egy, esetleg két forintot, amin már egy egész halom karamellát lehet kapni. Szotyolát nem veszek, mert az otthon is van, ingyen. A nagy, sárgahasú tököket mind kimagozzuk, mielőtt odavetnénk a disznónak. Pláne télen, csak rászórjuk a sparhert platnijára, néhányszor megkotorjuk, nehogy megégjen, és már kész is csemege.

Iskolába menet is ott megyünk el Jolánka néni mellett, és szídjuk, ha nincs ott. Rendszerint, amikor pénzünk volna, akkor nincs még ott, vagy akkor ér a szokott helyére, a Mohácsiék és az Asztalosék közti járdarészre. A két épület közötti kerítésen Bozóki fényképész rakja ki egy nagy üvegdobozba a legjobb felvételeket. Ez még hétköznapi is vonzó hely. Mások azt mondják, hogy Jolánka néni Félégyházáról hozza az édességet, azért nincs a helyén. Osztálytársaim itt laknak a községben, jobban ismerik Jolánka nénit.

Tibi, a padtársam súgja, hogy nagyon beteg az öregasszony. Tibi mintagyerek, sosem kócos a haja. Van amerikai nagybátyja is, aki hozott neki cowboy-pisztolyt. Igaz, csak patronosak. De azért nagyot durranak. Nagy Pista, akivel délutánonként focizunk, azt mondja, ne vegyünk attól semmit, nem látjuk-e, milyen szutykos a keze. Biztosan végcézés után se mossa. Mit hülyéskedsz, mondom, be van csomagolva a cukor. Más is vesz tőle, a felnőttek is. Pista csak lenézően hunyorít. A boltba egész zacskóval lehet kapni, összedobjuk a pénzt, ketten tudunk venni egy egész zacskó fruttit, csak három hatvan. Én azért sajnálom magamban Jolánka nénit, mert abból él, amit az utcán árul. Zöldi Pirit ostorral üti az anyja egész az iskoláig. Még a tanteremben is akarja verni, de mi köré állunk. A nagyszájú Doki, akinek a papája vadász, azt mondja, ne tessék a Pirit bántani. A Piri mamája neki is akar egyet adni az ostorral, de aztán bevágja a tanterem ajtaját. A Piri bög, és szép sárga bőrtáskáját a padra dobja, csak úgy zörög benne a tolltartó.

Ősz van. Ilyenkor igen bágyadt az ember. A tanteremben meleg van, és hittanóra is lenne, de én mindig elszököm. Ma is az elsők közt rohanok ki a kapun, pont a tisztelendő úr hasának. Éppen akkor fordult be a sarkon, és lépett be az iskola kapujába.

Vissza úgysem megyek, rohanok tovább a gyönyörű napsütéses utcán át a templomtérre. Pista és a többiek is nevetgélve követnek. Kenyársarkot veszünk a pékségben. Vadul ver a szívem, hogy pont a tisztelendőnek szaladtam neki. A pékség utcájában már érzik a jó kenyér illatát. A mosolygós pékni már vágja a meleg, finom kenyársarkot. Pistával testvériesen megfellezzük. Az állomás kerekeskútjából szoktunk vizet inni, úgy, hogy fölváltva hajtjuk a kereket. Tenyérből szűröcsöljük a jó hideg vizet.

Pista felhorkan ivás közben. Ebből se iszunk többet, mondja. Szagold meg, milyen bűdös, biztos döglött békák vannak benne. Megszagolom, tényleg bűdös a víz. Már nem is vagyok szomjas.

Kényelmesen bandukolunk hazafelé, ki a tanyára. Otthon mindig ugyanaz a szöveg. Siess, mert sok a dolog. Nem sietünk. Pistával mindig ilyenkor beszélgetünk legjobbakat. A bátyja Svájcban van, és küldi a csomagokat. Csak az a baj, hogy használt holmikat küld. Nem nagyon érnek semmit. Színes fényképekkel dicsekszik. Én még nem láttam olyanokat, pedig már 12 éves vagyok. Csak festményt láttam, de az sem tetszett.

Szeptemberben olyan ferdén süt a nap, hogy muszáj a földet nézni. Nem lehet egyenes fejtartással kibírni. Fél egy, és Pistával vágatunk a Tanácsháza felé. A Cserényi utcába most fordult be a mentő szirénázva, amire mi is fölkapjuk a fejünket. Alig győzöm utolérni, kiabálunk egymásnak. Egy kis sárga háznál áll a mentő, körülötte tömeg. Összefutott szomszédok. A Jolánka néni meghalt, mondogatják egymásnak a nők és a férfiak. Több iskola gyereke is ott tátja a száját. Mi is besettenkedünk a kitárt kapun, de nem látni semmit, mert a szobában mosdatják. Még élt, amikor az injekciót kapta. Most már meg se moccan, fekszik a hordágyon.

A mentők dühösen zavarnak el minden bámészkodót. Csak állunk és bámulunk a mentőautó után. A felgyorsuló kerekek nyomán fölserken a por. Pistával szomorúan tekintünk egymás szemébe. Karamella - nyögi Pista. Kinyitom a markom, és feléje kínálok az egyforintost. Majd holnap - mondja Pista.

TEMETÉSEN

Ösztövért paraszti lépked Bugac-Felső állomás felé az öreg vörös fenyőfák alatt. Öltözéke formátlanra nyútt szövetnadrág, felöltője kifakult keki-szín pufajkakabát, amelyen látszik, hogy jó ideig más használhatta. Borotvált arcán lehet jobban megállapítani a korát. Ötvennél idősebb lehet, görcsös puffadt keze nehéz paraszti munkást juttat a szemlélő eszébe. Lábán nehéz vasalt bőr bakancs, átítatva valamiféle olajjal, amitől tompa fekete színt kapott.

Testtartása fáradt, lassú. kezében agyonhasznált aktatáska. Az egész ember mintha harminc évet késne ezen az állomáson. Most, 1977-ben jegyet vált az ablaknál, returt Kecskemétre. A táskájában egy csokor piros szegfű. Talán a felesége készítette bele. Fáradt lépteivel lépked át a városon, immár megérkezett.

Néhány járókelő megdöbben ten szemléli, majd elfordítja tekintetét. Ő pedig megérinti egy idősebb járókelő hátát, az meghökken ten néz rá. Tessék mondani, merre van a köztemető? Ballag a megadott irányba, vasalt bakancsa ütemesen csattog.

A ravatalozónál már lobog a műfáklya, három pap sürög, és ott tolong feketében a rokonság, a még élő testvérek. Lopva és szégyenkezve pislognak rá. Igyekeznek zsebkendőikkel elfoglalni magukat, vagy másfelé fordulnak, hogy ne kelljen észrevenniük őt. A közönyösek közé áll végül. A sírgödörhöz indul a halottas kocsí.

Indul a gyászmenet is. A papok beszentelik a sírt, kopogva hull a göröngyös föld a koporsóra. A sírásók ügyesek, gyorsan dolgoznak. Beborítják a friss hantot a részvét virágkoszorúí. Utolsóként ő rogyík a fakereszt tövébe, kezével kis gödröt ás a piros szegfűnek. Ahogy bajlódik, megered az eső. Már egyedül van, emyő nélkül.

„Zsuzsi!” - seppegi a ráncos szája. Visszaperegnek az évek az emlékezetében, és megáll a képzelete a legszebb pillanat emlékénel. Negyven évvel ezelőtt. Egy gyönyörű fekete hajú, fehér bőrű lány, nagy mandulaszemekkel. Kezefejére hullnak a cseppek a kopott kalap kornyadozó karimájáról is.

Távolabb egy fekete kosztűmös idős asszony áll, várakozík. A férfi föláll, komótos lassúsággal elindul a temetőkerten át. A kapun kívül megáll. Nyugodt mozdulatokkal keresgéli zsebeiben a dohányzás kellékeit. A felesre kopott dózniból dohányt és papírt szed elő, óvatos mozdulatokkal cigarettát sodor, megnyálazza a papírt. Rápöfent.

Köhög, sercint, és elmegy a harminc évvel ezelőtthe.

GONDOLATOK A RIPOTRÓL

Már régebben a szemembe ötlött, újságolvasás közben, hogy riportok, cikkek alatt ennyi áll: lejegyezte X. Y., vagy szignó. Akkor még zöldfülű lévén azt gondoltam, hogy ez aztán remek műfaj. Nincs az embernek más dolga, mint az, hogy felveszi magnetofonra azt, amit a riportalany mond, és azt otthon legépeli, ezzel kész. Hogy miért nincs mostanában ilyen írásmű az újságban, azt csak sejteni lehet. A magam tapasztalatán jöttem rá, hogy ez az írástechnika, ha úgy teszik műfaj, nagyon időigényes.

Kezdjük mindjárt az elején, hogyan is működik ez? Először időpontot kérek, lehetőleg olyat, ami nekem is jó, nemcsak az alanynak. Nemcsak az a fontos, hogy ő fitt legyen, de én is, különben időpocsékolás lesz belőle, és izzadságszagúvá válik. Hozzá kell szelídíteni a magnetofonhoz, ne kezdjen el félni és viselkedni, mert az ilyenből sem lesz semmi. Föl kell oldani a feszültséget, beszélni kell és beszéltetni, hogy sziporkázzon, hogy önmagát adja. Meg kell győzni arról, hogy nem akarok vájkálni sem a köz-, sem a magánéletében, beszélgetésünk több mint baráti legyen. Olyasmi ez, mintha közös gyónás lenne mindenféléről.

Ha „megvan” a szalag, hiába rohansz vele haza nagy elégedettséggel, lehet, hogy pont most mondott a magnód csütörtököt, vagy mondjuk minden második szót érteni csak. Ha technikailag jó, akkor veszed észre, hogy néhány fontos dolgot nem tisztáztál, vagy még a kérdés közelében sem jártál. Ez is kínos lehet.

Az etikához tartozik, ha elkészültél a lejegyzéssel, visszamegy és elolvasztatod a remeket. Még tisztázható a törlendő rész, az esetleges félrehalás, vagy egy bántó fogalmazás kijavítható. Ha ezek után még maradt közlendő szöveg, akkor aláírhatod szerényen, hogy lejegyezte kegyességed, szignó.

Amit fentebb írtam, az egy szimpla eset, mert előfordul, hogy jó a szalag, remek a szöveg. A szalagot már rongyosra hallgattad, mégsem jut eszedbe az a szó, amellyel indíthatnád a beszélgetést. Ugyanis nem írhat szöveget másfélszer, két flekknél. A felvett szövegből akár harminc oldalt lehetne másolni, de csupán másfélszer lehet. A magnót már a falhoz vágta, a szalagot külön megtapostad, és ezt kiabálod: A rohadt életbe! A családot kiborult, legszívesebben rohammentőt hívnál magadnak. Gyógyszert szedsz be, hogy éjszakára le bírd hunyni a szemedet. A zibbadt agy úgy hajnaltájt vet szikrát, félkönyökre pattansz ágyadban, és írod, megírod az egészet egy svung-ra, a befejezésig, és újra elégedetten szárnysz. Ez én vagyok? - néz rád csodálkozón a riportalanyod.

S te újra embernek érzed magad.

FESTÉSZET ÉS FOTOGRÁFIA

A festészet és a fotográfia édes testvérek. Mindkét műfaj meríthet egymásból anélkül, hogy sértenék egymás autonómiáját. Mindkettőt lehet szeretni együtt vagy külön-külön. Mint fotográfus, csodálattal szemlélem a festészetet, irigység nélkül, bár magam is látványokkal és színekkel dolgozom.

BESZÉLGETÉS PAPP FERENC ELŐADÓMŰVÉSSZEL VERSEKRŐL A ZENE NYELVÉN

- *Hova kötődsz földrajzilag?*
- Elsősorban Kecskeméthez. Itt születtem 1953. október 1-én.
- *És másodszorban?*
- Kunszentmiklóshoz, Lajosmizséhez, Dunavecshöz. Főleg Dunavecshöz, ahol sokat játszottunk testvéreimmel a Duna-parton. Apám rendőr volt, így ahol szolgált, ott laktunk mi is. 1963 óta aztán végleg visszaköltöztünk Kecskemétre.
- *Hogyan kerültél zeneközelbe?*
- A hatvanas évek slágerei révén, amelyeket a Szabad Európa Rádión hallgattunk (ez abban az időben tilos volt), testvéreimmel, barátaimmal. Be- atlest, Rolling Stonest, Elvis Presleyt, és a magyarul betörő olasz slágereket. Vagonkirakással szereztünk pénzt az első akusztikus gitárra, nem a szüleim halmoztak el zenei felszereléssel. Erre máig büszke vagyok.
- *Milyen számokat játszottatok akkor, a kezdet kezdetén?*
- A rádióban hallott slágereket gyakoroltunk nagyon sokáig, és hosszú ideig ezeket a számokat játszottuk a sulibulikon.
- *Ha jól tudom, alapítottatok egy együttest.*
- Igen, a Dokk együttest. Ebben énekeltem és basszusgitároztam 1973-tól 1975-ig. Ebben a felállásban játszottam bevonulásomig.
- *Mi történt veled a katonaság alatt?*
- Verseket olvastam. Ekkor kezdtem el komponálni a versekhez dallamokat. Lényeges dolgokat tanultam meg a két év alatt, aminek semmi köze nincs a katonasághoz. Úgy 30 vershez írtam akkor zenét. Azt hiszem, ekkor értem zenésszé.
- *Iskolai vagy családi indíttatás segítette a pályádat?*
- Egyik sem. Nem zenei iskolába jártam, hanem Kecskeméten a Budai utcai iskolába, ahol Buda Ferenc tanította a magyar irodalmat a 6-7. osztályban. Énektanárom Homoki György volt. Ők ma is eszembe jutnak. Nem zárom ki a hatásukat. A későbbiekben nem emlékszem ehhez fogható élményekre.
- *Mi történt a leszerelésed után?*
- Kerestem a helyemet, és akkoriban egyedül zenéltem. A nyolcvanas években alakult a Lepés-Papp duó. Középiskolákban, művelődési házakban és egyéb kulturális intézményekben léptünk fel több éven keresztül.
- *Ha jól tudom, 1986-ban ismét váltottál.*
- Igen, ekkor váltunk trióvá. Lepés-Papp-Pótári. Furulya, szájharmonika, gitár, cserépdob és elektromos hangeffektekkal színesítettük a zenénket. Jártuk az ország egyetemeit és főiskoláit. Sok zenés-verses műsort adtunk.

- 1990-ben szinte ciklikusan állt be az újabb változás.
- Valóban, 1990-ben Komlósi-Papp duóként jegyezték. Vagyis Komlósi Márta ének-furulya, Papp Ferenc ének-gitár. Azt hiszem, hogy ez a legideálisabb felállítás volt, amire emlékszem. Az eddig felsoroltakhoz tartozik, hogy a helyőrségi Klubtól kaptam a legtöbb támogatást ahhoz, hogy több országos fesztiválra is eljutottunk. Szívesen emlékszem a Katona József Színház művészeire: Vitéz Lászlóra, Nagy Izabellára, és Bodor Pálra, akikkel közös műsorban vehettünk részt.
- *Ahogy megfigyeltem, 4-5 évenként váltasz, és most újra az első akusztikus gitáron játszol, nem kevés új szerzeménnyel a tarsolyodban.*
- Talált. Ismét egyedül játszom, amíg Komlósi Márta visszatér a gyermeke neveléséből a duóba. Hála Istennek van közönségem. Sok helyre hívnak. Fizetni ugyan nem tudnak, könnyezésem és tapson kívül, csak kis ajándékkal. Ettől hivatás ez, amit én csinálók.
- *Ki a legkedvesebb költőd?*
- Juhász Gyula. Ez nem zárja ki más neves költők iránti rajongásomat, hiszen a foglalkozásomnál fogva lépten-nyomon olvasok. Nemrég tanulmányoztam Babits összes műveit. Azután itt van a kortárs irodalom. Író-költő barátaim verseit is olvasom. Ezek aktualitását érzem, tapasztalom, és egyiket-másikat meg is zenésítem.
- *Kiket zenésítettél meg?*
- Buda Ferencet, József Attilát, Petőfit, Adyt, Burnst, Afanaszij Afanasz-jeved de a legelejére kell tennem Juhász Gyulát. Ettől persze jóval nagyobb a megzenésített versek költőinek száma. Nem beszélve a kortárs költő barátaimról.
- *Mit jelent számodra a költészet?*
- Az ember legszentebb eszményének az ábrázolását, és annak áhítását.
- *Számodra kicsit magányos farkasnak tűnsz.*
- Nem vagyok magányos, feleségem és két nagylányom van. Teljesen normális életet élünk, amennyire ez manapság lehetséges. A Bács-Kiskun Megyei Írók és Költők Baráti Köre tiszteletbeli tagjává fogadott, velük is gyakran találkozom.
- *Min dolgozol jelenleg?*
- Egy másfél órás kortárs zenés blokkon. Remélem elkészülök vele, mire lefut az uborkaszезon.
- *Köszönöm a beszélgetést.*
- Én is köszönöm.

BESZÉLGETÉS SZÍVÓS JÁNOSSAL, A KORTÁRS GALÉRIA TULAJDONOSÁVAL

Azt hiszem, valamennyiünket érdekel, hogyan lesz valakiből művészeti pártoló galéria-tulajdonos. Erre szeretnénk a következő riportban válassz kapni, erről faggatom riportalanyomat, Szívós Jánost.

- Kérlek beszélj magadról!

- 1947-ben születtem Kecskeméten, azóta itt élek. Itt végeztem iskoláimat.

- Volt-e olyan tanárod, akire különösen felnézelt máig is?

- Nem mondhatnám. Általában minden tanáromra szívesen gondolok, de nem emlékszem semmi rendkívüliire. Az iskolákban sokat szavaltam, érdekelték a versek, a jó könyvek, a művészetek.

- Szüleid részéről kapdál-e valamilyen készíttést a művészetek irányában?

- Sajnos nem. Kétkezi munkások voltak, és lekötötte őket a létfenntartás. Magam irányítottam a sorsomat. Az általános iskola után a Konzervgyárban lettem tanuló. Az ipari iskolában is szavaltam verseket. A BRG-ben kultúros lettem.

- Gondolom, ez a kultúrosi munka terelt mindjobban a művészet felé.

- Hát nem annyira direkt módon! Tanultam rajzolni és készíttettem grafikákat, de csak a saját szórakozásomra. Sok művész barátom volt az akkori fiatal alkotók körében, akikkel kiállításokat rendeztünk, és élveztük ezt az emelkedett művészi világot. Ezek az alkotók ma is a barátaim, csak most már valamennyien rátaláltak önmagukra, és szép karriert futottak be.

- Mikor érlelődött meg benned a Galéria megnyitásának a gondolata?

- Amikor a BÁV-hoz kerültem, elvégeztem a becsüs tanfolyamot Budapesten. Akkor gondoltam rá mintegy magamban. Nem voltak még meg a feltételek. Ez 1975-ben volt, amikor már vállalkozóként próbáltam a saját lábamra állni. Több mint húsz év kellett ahhoz, hogy megteremtsem ennek az anyagi feltételét. A szó nemes értelmében én kijártam az élet iskoláját! Keményen dolgoztam azért, hogy azt csinálhassam, amit szeretek.

- Úgy látom szeretnek, és szívesen járnak ide a művészek, be-beugranak hozzád beszélgetni, és persze megnézni az éppen soros tárlatot.

- Valóban sokan járnak ide, beszélgetünk is, és ha az elgondolásuk találkozik az enyémmel, akkor kiállítás lesz belőle. Itt kívánom megjegyezni, hogy a művésznél nehezebb, kacifántosabb teremtmése nincs a jó istennek. Nem könnyű műfaj ez, még akkor sem, ha közben itt baráti hangú csevely folyik. Általában a fül számára kellemesen folyik a beszélgetés, amíg megismerjük a háttérben rejlő lényegét, a valódi szándékot.

- *Lassan egyéves lesz a Galéria, mik a tapasztalataid? Érték-e csalódások ez alatt az idő alatt?*

- Természetesen sok minden történt az eltelt hónapokban. Azt hiszem sokan megismerték és megszerették a Galériát. Magam is sokat tapasztaltam ezidő alatt, és levontam a konzekvenciát. Ami a sikerességet illeti, időközben bővítettem is. A Technika Házában megnyitottam a Hírös Galériát. Az Erdei Ferenc Művelődési Központban nyitok egy harmadikat. Ami a második kérdést illeti, érték csalódások is persze. Az is benne van a vállalkozásban. Nem mindig döntöttem jól, amikor olyan művész alkotásait állítottam ki, aki alulmúlta a várakozást.

- *Szeretném, ha beszélnél az ars-poeticáról. Hogyan viszonyulsz a különböző szinten alkotó művészekhez?*

- Ha az amatőrökre gondolsz, szeretem őket és tisztellem bennük a tisztaságukat, a szerénységüket, az egyszerűségüket. Említhetem azt, hogy ismerek világhírű naív művészeket is. Azután gondolok itt az autodidakta módon művésszé érett alkotókra! Különbséget teszek iskolázott és iskolázatlan művészek között. Döntő számomra mégis a produktum. Az alkotás az igazi belépő nálam.

- *Úgy tudom, hogy a Galériádban minden évben bemutatsz amatőröket is.*

- Így igaz, ezzel támogatom őket. Próbálok lehetőséget biztosítani számukra, hogy megismerjék őket, és esetleg további támogatókat tudjanak szerezni a továbbfejlődésükhöz.

- *A mecénási szerep nem igazán ismert, főleg nem magánszemély részéről. Példái sem tudok mondani erre! Te miért csinálod ezt?*

- Én ezt befektetésnek tekintem, és azt is látom, mekkora szükség van ma erre. Abban is bízom, hogy ez valamikor megtérül nekem. Azt, hogy ez majd mennyit ér, hogy tudtam-e valójában segíteni, ezt minden művész maga érzi. Én próbáltam egy lehetőséget adni. Ez nem forintosítható, mert eszmei az értéke. Mai világunkban hallatlanul fontos az erkölcsi tőke, a jó hírnév, és ezt sehol a világon nem adják ingyen.

- *Milyen a viszonyod a többi Galériához?*

- Azt hiszem kiváló. A most működők ismerik az én profilomat, én ismerem az övékét. Kölcsönösen tiszteletben tartjuk egymást, de mindannyian szeretnénk elsők lenni a szakmában. Magától értetődik, ugye? Ki-képesége szerint.

- *Hogy megy az üzlet, megtaláltad-e a számításodat?*

- Mit mondjak, igen. De minden nap más, néha jó, néha rossz. Van egy élelmiszer üzletem, ahol létszükségleti cikkeket forgalmazok, ezért nem halok éhen. Ami nagyon fontos számomra, az a Galéria. Ha eddig nem is mondtam ki, ez az életem nagy álma, de már nem vagyok fiatal, és semmit nem kapkodok el.

- *Hogyan viszonyul hozzád az írott és az elektromos média?*

- Nem panaszkodom, és ezt őszintén mondom. Ahogy én látom, munkám sajtóviSSzhangja lehetne rosszabb is, de lehetne jobb. Ezt ne feszegessük.

- *Van-e, aki mint vállalkozót támogat téged?*

- Van, és ezt szívesen mondom: ez a Print 2000 nyomda. Meghívókat és egyéb nyomdai szolgáltatást kapok tőle, korrektül, szépen - és ami manapság nem mellékes -, pontosan, gyorsan és világszínvonalon dolgozik.

- *Ért-e meglepetés az új életpályádon?*

- Igen, és pedig egészen kellemes, és egészen friss meglepetés. Szabó Pál fiatal festőművésszel megállapodtam, hogy november 25-én bemutatom az anyagát a galériámban. Még erre készültem, hallottam meg, hogy kitüntették Pilinszky-díjjal. Nagyon jó érzéssel vettem tudomásul.

- *Mit vársz a 2000. évtől?*

- Azt, hogy legalább olyan jó legyen, mint ez, ami még tart egy hónapig, akkor elégedett leszek. A művészeknek kívánok jó életet!

- *Köszönöm a beszélgetést, és kívánom, hogy válják valóra valamennyiünk jó szándékú kívánsága.*

BESZÉLGETÉS GOÓR IMRE FESTŐ-LÍRIKUSSAL ÉLETÉRŐL, MŰVÉSZETÉRŐL

Örömmel és szorongással indultam a Mesterhez széchenyivárosi otthonába. Szorongtam, mert régóta készültem arra, hogy életéről, művészetéről kérdéseket tehessek fel neki. Több évtizedes ismeretség után tudtam ugyanis, hogy nem szívesen ad interjút. Az időpont-egyeztetéskor azt mondta, hogy egy barátja halála miatt várjak, míg nyugodtabb lesz. Amikor végre igent mondott, elindultam hozzá a diktafonnal és fényképezőgéppel felszerelve. Izgalommal álltam az ajtaja előtt, bekopogtam. „Nyitva van!” - hallottam ismerős hangját.

Beinvitált a tágassá alakított műteremlakásba, ahol - a falhoz támasztva 100x150 cm-es, és valamivel kisebb bekeretezett festmények, a bal sarokban az ablak közelében hatalmas sárgás-piros bőrfotel, azzal rézsutosan a 150x200 cm-es masszív munkaasztal erős natúrlappal, jobb szélen kazettacsíkkal, festékek, ecsetek, tubusok és más munkaeszközök hozzájáruló tárolására. A berendezést kiegészíti még egy régi komód, két masszív karszék és a szoba közepe táján egy színes tévé, nem magas asztalkával.

Levegős, jól áttekinthető, kellemes hangulatú szoba-műterem, amely azonnal oldja szorongásomat. A Mester helytel kínál, magas életkora ellenére fiatalos és energikus, ugyanakkor korának bölcsessége, szelíd nyugalma sugárzik róla.

- Kérem, beszéljen az életéről, művészetéről a JELEN-LÉT olvasóinak!

- Szívesen. 1921. november 4-én születtem Kiskunhalason, és ott jártam a katolikus általános iskolába, majd a gimnáziumba. Bevallom, nem túlságosan szerettem ezeket az iskolákat, mert a szülők rangja szerint bántak az ott tanuló gyerekekkel.

- A szülei mivel foglalkoztak?

- Édesanyám csodaszép csipkevarrással és a háztartással, édesapám pedig szigorú, precíz katonasember volt. Tanult szakmája műkertész volt, de ott ragadt a katonaságnál.

- Ambicionálták-e szülei valamilyen pályára?

- Igen. Édesanyám azt szeretne volna, ha papi pályára megyek, édesapám pedig a Ludovikára szánt. Egyikből sem lett valóság, mert lassan érő típus voltam, magam alakítottam a sorsomat. Egyik nagynéném rajzszakos apáca-tanár volt. Hogy az lettem, ami lettem, az mégis a génjeimben, a neveltetésben gyökerezik.

- A szülei hogyan fogadták el, hogy nem az általuk elképzelt utat járja?

- Engem minden érdekelt, ami szép, s támogattak abban, amit csináltam. Érdékelt a zene, a karének, akkor ismertem meg közelebbről a népdalt. A

középiskolai rajzversenyen második lettem, verseket mondtam. Édesanyám és édesapám nem kényszerítették rám az elképzelésüket.

- *Mennyire volt ez a más útválasztás tudatos?*

- Nem mondhatnám én ezt tudatosnak, inkább ösztönös megérzésnek, vagy egyszerre ható sokféle vonzásnak. Mint mondtam, meglehetősen későn érő típus voltam, azt csináltam, ami éppen vonzott. Érettségi után jelentkeztem a szegedi Ferenc József Tudományegyetem bölcsészkarára, ahová túljelentkezés miatt nem vettek fel. A jogi karon még volt hely, azért oda íratkoztam be, azzal az elképzeléssel, hogy majd félévkor átíratkozom. Jó jegyeim voltak, aztán ottmaradtam a jogi karon, amely a következő tanévben átköltözött Kolozsvárra, s vele a hallgatók zömével én is. Olyan professzorok tanítottak, mint Ottlik László (az író Ottlik Géza testvére), aki társalkodva vizsgáztató, humánus értő, érző tudós ember volt. Másik professzorom Martonyi János (a mostani külügyminiszter édesapja), mind igaz magyarok. Nem voltak akadémikusok.

Aztán még egy szép epizód a kolozsvári egyetemi évekből: Borsai Ilonkával jártuk a Kolozsvár környéki falvakat, ő Kodály nyomán gyűjtötte a népdalokat. A szegény falvak lakosainak szereztünk klinikai beutalókat kapcsolataink révén. Borsai Ilonka később a Népművelési Intézetnek volt gyakorló-tudós zenei igazgatója, aki egy csodálatos lány volt. Vannak, akik ezt az indítást korán megkapják, és nagy erővel viszik végig saját vonulaton. Tisztességben élnek, tisztességben halnak, nyugodtan gondolnak vissza a múltjukra, s volt barátaikban is ilyeneknek maradnak meg mindvégig.

- *Szeretném, ha beszélne a sporthoz fűződő kapcsolatáról.*

- Ez a kapcsolat iskolás-cserkész koromig vezethető vissza. Gimnazistaként atlétizáltam. Egyetemista időmben ezt a tenisz és a sízés váltotta fel, ami máig tartó szerelem. Amikor festeni kezdtem a Kárpátok hegykoszorúit, régi határainkat, akkor a megélt látványok nagy segítségemre voltak. Közel hat évtizede járom a magasabb hegyeket is. Altaluk magyar voltomat is pontosabban tudom megfogalmazni, kifejezni.

- *1976-ban megjelent egy verseskötete, a CSIGOLYAGYÖNGYÖK. Több rangos irodalmi folyóirat közölte verseit, műkritikáit. Évtizedekig volt a FORRÁS művészeti szerkesztője, ahol nyugdíjazásáig dolgozott. Több kötetre rúgna csak a FORRÁS-ban megjelent verseinek, tanulmányainak, esszéinek anyaga. Mindez a Forrás Repertórium 1969-1998. című új kiadványban ellenőrizhető.*

- Örülök annak, hogy ezt valaki számon tartja, én már nem foglalkozom vele. Fiatal koromban nagyon szerettem a költészetet, és igazán Tóth Árpád volt a költői példaképem. Elsősorban a zeneisége, tisztasága fogott meg, és valami hasonlót éreztem Baudelaire költészetében. Ezeken nőtem fel, és ma is őket tekintem mércének. Beszélhetnék még regényekről, esszékről és más műfajokról is amelyek hatottak rám, de ez hosszadalmas lenne. Amikor én írással foglalkoztam, akkor - ahogy mondani szokás - „nem lehetett a színpadon hegedülni”. A függöny mögül hallatszott ki a zenészó, ami egy Varga Mihály vagy egy Hatvani Dániel alatt is tisztán szólt. Ma, ami-

kor egy lejárt és lejáratódott eszme továbbélését látom, szerencsésnek tartom, hogy más útra kényszerítettek. Más szellemi körökben kerestem és találtam meg azt az alkotó közeget, amelyikben jól érzem magam, hiszen - a kényszer alatt - annyi mindent tudtam és tudok csinálni.

- *Kérem, beszéljen másik szerelméről, a festészeiről!*

- Akkor újra vissza kell mennem az időben. A halasi Szilády Áron Gimnáziumban Stepanek Emő festőművész volt a rajztanárom. Kolozsvári egyetemistaként Szopos Sándor festőművész tanított. Ez utóbbinál kezdtem el komolyabban foglalkozni a festéssel. Rajzaim, festményeim beborították a kolozsvári kollégiumi szobám falát. Persze írtam verseket is. Mondhatom azt, hogy először a versírás gyönyörűsége fogott meg, később hol egyik, hol másik művészeti ág. Olykor a látvány öltött verset, míg máskor fordítva, vagy párhuzamosan alkottam mindkét műfajban. Az ötvenes években a Halasi Híreknél voltam segédszerkesztő. Kecskeméten Mátyás Kálmán festőművész szabadiskolájában tanultam rajzolni. Őt tartom egyik mestermnek. 1970-ben földrajz-rajz szakos tanári diplomát szereztem Szegeden, majd tíz évig tanítottam. Lényegében mindig a megélhetési foglalkozásom mellett alkottam. Elbírtam a zsákot, ha kellett, elmentem tanárnak, amikor azt kellett csinálnom a családom fenntartása végett. Akkor a fizetésemből, most a nyugdíjamból estek, ezzel támogatom a magyar kultúrát.

- *Járt Firenzében is.*

- Igen, és érzem, milyen örületes különbség van a mű és a reprodukció között. Két hétig tanulmányozhattam Rembrandtot és Goyát, akiket a legnagyobbak közé sorolok. Rembrandtnak a képei belső ragyogást sugároznak. Goya hatalmas tételeket fog össze, monumentalitása drámai, de lírai is, példaként világít. Beszélni kell még az arányokról. A nagy mestereknél helyén van minden: ők nyilván tudták és alkalmazták az aranymetszést. Én magam is foglalkoztam ezzel. Áttanulmányoztam a kapcsolatos szakirodalmat. Elsősorban grafikáimmal kezdtem el alkalmazni. D. Fehér Zsuzsa, Aradi Nóra műkritikus a cinkkarcaimat jónak tartotta, de gyakran előfordult, hogy a cinkkarokat linómetszésnek nézték. Ugyanakkor értekeztek „aranymetszési centrumokról”, holott azokkal csak a laikusokat vezették félre. Csontvárynál s másoknál is a pontok emlegetése legtöbbször nem más, mint a kritikusok üres műveltség-fitogtatása, „szakmai önmutogatása”. Ilyen rendszerekkel csak az érveljen, aki kiérlette magában ezek lényegét, részleteit és alkalmazási területét.

- *1978-ban Kanadában elnyerte Alberta állam képzőművészeti díját. Ott 19 városban rendeztek az alkotásaiból kiállításokat. Milyen érzés egy ilyen rangos kitüntetést átvenni?*

- Elismerést kapni mindig jó érzés, erőt, lendületet ad a további alkotáshoz. Külföldön különösen az.

- *A nyolcvanas évek elején itthon az Erdei Ferenc Művelődési Központban volt gyűjteményes kiállítása.*

- 100 képpel szerepeltem. Rosszindulatú kritikusaim megjegyezték, hogy a kiállított képanyag teljesen új. Ez lényegében megfelelt a valóságnak, én

nem vagyok suszter, aki mindig ugyanazt csinálja. Ehhez persze mindig meg is kell újulni, akár úgy, hogy az ember kísérletezik, mint például én a tűzzománcsal.

- *Hol tart a Kárpátok hegykoszorúinak a festésével?*

- Az az igazság, hogy jött egy újabb gondolatom, ami nem hagy nyugodni. A magyarság őstörténete foglalkoztat újabban, amiről Badiny Jós Ferenc professzor könyvében olvastam, s aztán több más forrásból is szereztem szellemi táplálékot. Ezt próbálom vizuálisan kifejezni, amíg a Teremtőm ad rá időt.

- *A Toll és Ecset elnevezésű tárlaton már szerepelt egy ilyen képpel, ez meglepett engem. A kép aljától a közepéig a tájak s az emberi alakok ködben örvénylenek, míg a felső harmadában fehér ezüstös nagy madár száll föl, a fény felé.*

- Az a kép valójában a mai gondolataimat szándékozik közölni.

- *Szerelnék még a cinkkarcokról felvenni néhány gondolatot. Ezek az alkotások, a csipkefinomságú vonalak, az így ábrázolt fecske, a sólyom, a két nyárfa közt feszülő pókháló, aztán a finom vonalú leányalakok, a le-föl küszö kecses hajlékony indák, vagy a régészeti feltárás csontrajza a Kiskunságot, a szülővárosát, Kiskunhalast juttatják eszembe. Olykor már monumentálisra erősödnek ezek a rajzok, ezek a jelek. Szokatlan szuggesztivitással a tisztaság, alkotójuk őszintesége sugárzik valamennyi alkotásából.*

- Örülök, hogy így látja, ami azt jelenti, hogy nem hazudtam, műveimben is őszinte voltam. Egyébként jól látja: a cinkkarcok valóban a szülőföldemhez, a családomhoz kötődnek, és annak a transzcendens képei.

- *1999 őszén két kiállítása volt, az egyik szülővárosában, a másik itthon, a Cifrapalotában. Melyik milyen volt, hogyan tekint vissza ezekre a tárlatokra?*

- Először az otthoniról szólok, amely kamara jellegű volt, kevés képpel a helyszűke miatt. Mégis nagyon kedves volt nekem azért is, mert megnyitóján elhangzott néhány megzenésített versem a CSIGOLYAGYÖNGYÖK című kötetből. Az itthoni tárlatom viszont gyűjteményes kiállítás volt, 105 képpel. Nagyon elfáradtam, míg ez az anyag összeállt, és boldog is voltam, hogy sikerült.

- *Sok helyről kellett a képeket összeszedni?*

- Valójában nem, csak helyi gyűjtőktől kértem el azokat. Arra már nincs energiám, hogy a megye és az országhatáron túlról is összeszedjem a képeimet. Úgy öt és nyolcszáz körül mozog a kiállítható alkotásaim száma, ha a grafikákat és a tűzzománcokat is számolom. Most, hogy a fiam segít, ő elvállalta, hogy a mappákban lévő anyagot is bekeretezi. Látva az eddigi munkáimat, talán nem kell megvetnem magamat azért, amit csináltam.

- *Aki látta a gyűjteményes kiállítást a Cifrapalotában, az boldogan egyetért mesterünk, Goór Imre túlzottan szerény állításával. Ő már a „nívódíjat” megszokta, s amit érdemelne, azt itthon nem kapta meg. Hogyan érzi most magát?*

- Hol szorongva, hol kicsit bizakodva, aszerint, amennyire tájékozódik az ember azokról a kérdésekről, amelyeket nem szokás ebben az országban (de másokban sem) a közönséges haladók orrára kötni, már csak azért sem, mert sorsunk formálójának érdekei a miénkkel ritkán vannak összhangban.

- *Köszönöm a beszélgetést a JELEN-LÉT olvasói és a magam nevében.*

EGY INTERJÚ UTÓREZGÉSEI

(Goór Imre művészetének továbbgondolása)

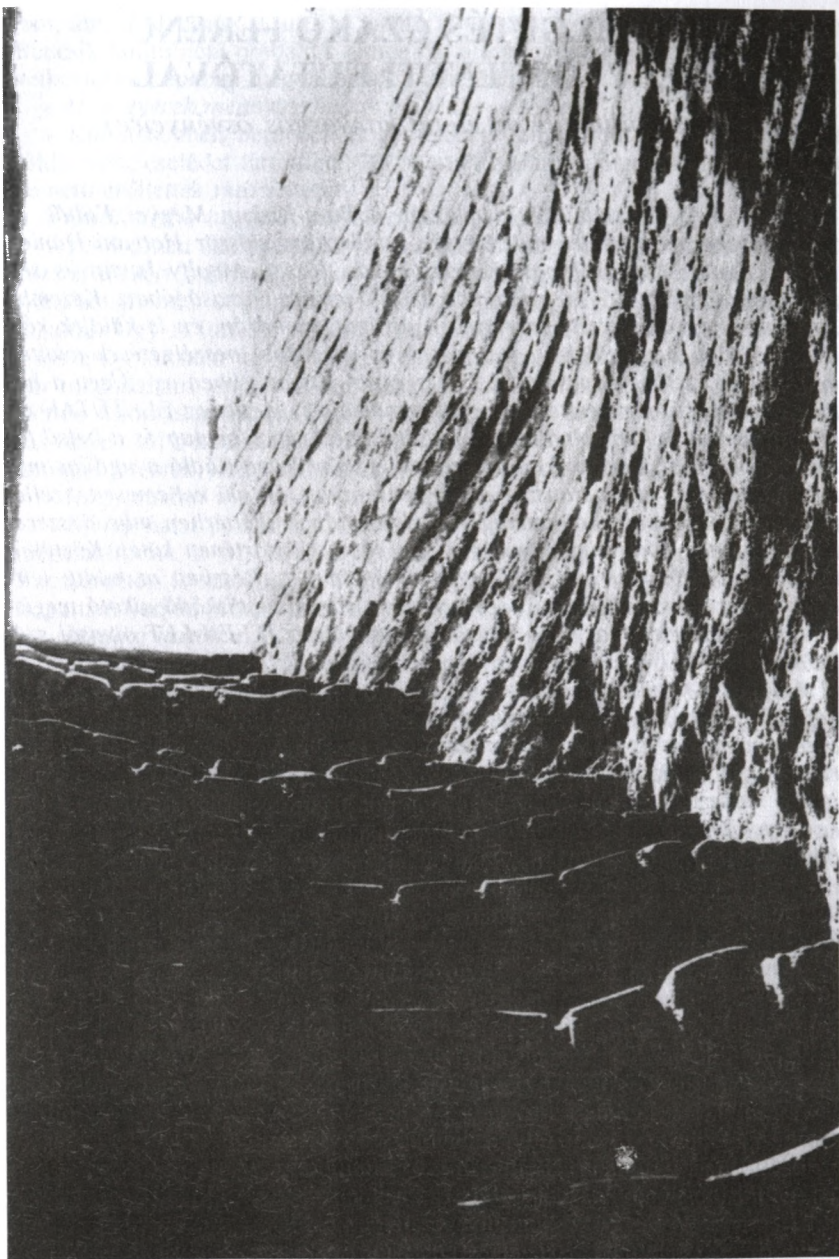
Úgy gondolom, hogy a festőművészek a természeti képnek és a fantáziának olyan szintézisét termékenyítik meg, amely művészi rangra emeli az ábrázolt tájat, és művész rangra emeli a fantáziát, s magát az alkotó embert. De azt is gondolom, hogy a megfigyelt látvány formálja művésszé, rendkívülivé a befogadót, azt a különösen érzékeny ízlésű embert, aki élményét rögzíti a maga eszközeivel.

A minap mondta egyik ismerőszám, hogy a „hegyeknek illatuk van”. Így van-e, nem tudom... En az alföldi homokbuckák között - lehet az akácerdő, virágos rét vagy ősbörökás - otthon érzem magam. De nem idegen a szőlőskert, a gyümölcsös vagy a zizegő, aranyló kalászat ringató búza, rozs vagy a tavasszal virágba borult repcetábla. Kedves még a távolba vesző erdő fáinak messzi kékje. Egyszóval alföldi vagyok, a Kiskunság szülötte. A tenger mellől, külföldi nagyvárosokból, magas hegyekből is hazatérek ide, mert otthonom ez a szélfútt, homoksíkáta város, az Alföld gyöngyszeme, Kecskemét.

Ugyanezt látom Goór Imre festményein, grafikáin, cinkkarcain, tűzzománc képein. Májusban kerestem fel a művészt széchenyivárosi otthonában, interjú készítés céljából. Az interjú elkészült, és a JELEN-LÉT című irodalmi folyóiratban látott napvilágot. Bennem mégis egy utórezgésszerű érzés maradt a majdnem két kazettára rögzített beszélgetésből. Az, ami kimaradt a közölt interjú anyagából. Látván Goór Imre festőművész két festményét a Kecskemét arcai című kiállításon a Cifrapalotában, ez az érzés tovább erősödött bennem. Éspedig az állandó változás, átváltozások, amelyet a művész korábban maga is megerősített. Goór Imre művészete, alkotói egyénisége távol áll a siker keresésétől, ugyanis felismeréseit folyamatosan építi be alkotásaiba. Ami ennek a lényege: irtózik még a gondolatától is, hogy képei hasonlítsanak egymásra. Ezirányú igényességében, de más szempontú igényességében sem tesz soha engedményt önmagának, de másnak sem.

Ez rendkívül meglehetős érvényesülését, mert még az igényesebb művészetkedvelő is egyfajta karakterjellegre keres. Azt szeretik, ha a művészeti alkotások mindegyike hordoz beazonosítható egyéniség-jegyeket.

Művészünk azonban pontosan ezt nem szereti. Értékbecslésben is rokon ő Rembrandt-tal, Goyá-val, velük azonosul a maga eszközeivel, tennetesen a mai kor lenyomatával a lelkében sugárzik ki színeivel, nagy gyönyörűségére azon műélvezőnek, kortárs művészeknek, aki már érzi a jövő század friss levegőjét, és fogékony a Goór-i szintézisre.

BESZÉLGETÉS CZAKÓ FERENC HELYTÖRTÉNETI KUTATÓVAL

(Visszapillantás az életút kanyargós ösvényeire)

Czakó Feri bácsival 1997 tavaszán a Bács-Kiskun Megyei Költők és Írók Körének könyvheti rendezvényén találkoztam először Hatvani Dániel, Szekér Endre, Maczó János, Kovács István József, Antalfy István és sok más irodalomkedvelő és irodalmat művelő ember társaságában. Kezembe nyomott egy akkor általa szerkesztett újságot, mondván, én is küldjek kéziratot. Utána bemutatkozott. Az írások és a későbbi beszélgetések avatták barátsággá kettőnk kapcsolatát. De szerepet játszott ebben az „Üzen a homok” antológia szerkesztésének csapalmunkája is. Aztán az ÉLETUTAK című könyvet is ketten csináltuk. Ő a szerkesztést, én a címlap és a belső fotókat. Éveken át szerkesztette az azóta megszűnt Róna Rádió nyugdíjas műsorát, amelyben számtalanszor dolgoztunk együtt. Ő, aki kellemesen, szellemesen csevegő partnere mindig riportalanynak, háttérben marad szerényen, holott a háta mögött van már egy tucat helytörténeti kötet. Köztük a számomra különösen kedves Bugac történelme is. Részben az eddig leírt okok, másrészt a tisztelettel vegyes kíváncsiság, a rejtőzködő alkotó megismerése késztetett arra, hogy interjút kérjek tőle a JELEN-LÉT olvasói számára.

Amikor a megbeszéli időben becsöngettem Czimbalmos utcai lakásának kapuján, elém jött, és kedvesen invitált a legalkalmasabbnak vélt szobába, amely nagy volt és tágas, kényelmes aranysárga kárpitú üldögarnitúrája barátságossá varázsolta a levegős, nagy belső teret. Hellyel kínált és kényelembe helyeztük magunkat.

Azt ajánlottam, hogy kezdjük a hagyományos forgatókönyv szerint. Feri bácsi rábólintott.

- 1927. július 12-én születtem Bugacon a Jakabi utcában. Aztán volt egy tanyánk a Besze dűlőben, ahol a szüleim gazdálkodtak, földhaszonból és állattartásból éltek. Ebben a tanyában laktunk 1937-ig, az 1937-es esztendőben annyi eső esett, hogy a tanyánk megrogyant. Edesapám úgy döntött, hogy nem építi újra. Inkább bérbe vette a Horváth féle tanyát. Onnan jártam a községi iskolába Bugacra.

- Kik tanítottak?

- Első tanító nénim Csebi Pogány Aranka volt, azután Sinkó Sándor tanító bácsi és Bencsik Irén tanító néni, akikre ma is szeretettel emlékszem.

- Az első olvasmányodra emlékszel-e?

- Hogyne. Jobb napokat megért anyai felmenőimtől maradt ránk néhány Nagy Világlexikon, én állandóan ezeket bújtam. Emlékezetem szerint ebben olvastam a nagy Francia Forradalomról. Annyi bizonyos, hogy rengeteg érdekes információhoz jutottam ezen keresztül. Aztán szinte mindent olvas-

tam, ami a kezembe került. Jó tanuló is voltam, azért Sinkó tanító bácsi és Bencsik tanító néni próbálták támogatni a továbbtanulásomat. A háború következtében azonban megváltoztak a lehetőségek.

- *Mint gyerek mennyire fogtak munkába a szüleid?*

- Különösebben nem kellett gyerekként dolgoznom, apámnak 30 hold földje volt, cselédet tartottunk. Ha akartam valamit dolgozni, dolgozhattam, de nem erőltettek rám semmit.

- *Említetted a háborút, milyen emlékeid maradtak erről?*

- 1944 őszén édesapámat is felszólították, hogy a lovas fogatával jelentkezzen lőszert szállítani. Akkor pár hetes volt a kishúgom, azért a nagybátyám azt mondta édesapámnak, maradjon itthon, majd ő elmegy helyette a fogattal. Úgy is történt, nagybátyám jelentkezett apám helyett és szállította a lőszert. Már nem tudom milyen okból, de meg kellett őt keresnem. Amikor megtaláltam, éppen akkor eskették föl a katonákat Szálasira a bugaci Kettős Allomás peronján. Ez 1944 október 15-16-án lehetett. Az erdős-bokros részen több katonát láttam elbújva, amikor megláttak, szájukra tett mutatóujjal jelezték, hogy hallgassak, ők nem esküdtek fel Szálasira.

- *Hogy alakult a sorsod a háború után?*

- Mivel fiatal és nyüzsgő ember voltam, Surányi Máriával és másokkal megalakítottuk a MADISZ-t. Verseket szavaltunk, volt színjátszókörünk. Kecskeméten is szerepeltünk. Én a MADISZ titkára voltam, és már akkor írogattam verset, prózát, amit alkalmanként el is mondtam.

- *Meddig tartott ez a szárnyaló állapot?*

- 1945 augusztusáig. A Függelenség című lapban, amit a háború előtt is járatam, megjelent egy hirdetés, hogy az Új Demokratikus Rendőrség fiatalokat keres felvételre. A feltételül szabott kritériumoknak megfelelttem, felvettek a testületbe.

- *Hogyan sikerült beilleszkedni teljesen járatlan civilként egy egészen más közegbe?*

- Azt hiszem, éppen ez a látszólagos hátrányom vált előnyömmre. Imre Gábor ezredest kellett esténként a rendőrségről hazakísérem. Utközben sokat beszélgettünk, így megismerhettem benne a szobrászművészt, a civil embert. Így ismertem meg később Pászthy Tibor főhadnagyot, a színészt, a jóhangú operaénekest. Valójában a velük kialakult jó emberi kapcsolatom segített a beilleszkedésben. Már 1946 tavaszán beiskoláztak, ez itt történt a kecskeméti hajdani csendőr laktanyában. Az iskolából kikerülve egyenruhás tisztviselőként a lakásnyilvántartási osztályra kerültem. 1947-ben ismét iskolára küldtek, ekkor már Budapestre. Innen azonban már Kiskunfélegyházára helyeztek, majd onnan Szegedre, Szegedről pedig Kelebiára őrsparancsnoknak. 1950-ben kerültem be Kiskunhalasra a Rendőrkapitányságra. 1951-ben pedig rendőrtisztí iskolára küldtek Budapestre. Ez az iskola teljesen izolálva volt a külvilágtól, a való élettől. 1953-ban avattak tisztté, s innen Kiskunhalasra tértem vissza. Időközben hazalátogattam Bugacra a szüleimhez, akik már egyre nehezebben éltek a közterhek óriási súlya alatt. Rányitották a szememet a valóságra.

- *Hogyan emlékszel erre vissza?*
- Őszintén szólva megrendített a felismerés súlya. Nem tudtam, s nem akartam szembefordulni szüleimmel, neveltetésemmel.
- *Mit tettél ezután?*
- 1954-ben a felettes szervtől kértem a felmentésemet. Ez abban az időben nem mindig ment simán, pláne egy tiszt esetében. Ahogy mondani szokták, „kivétel erősíti a szabályt”. Indoklás nélkül leszereltek mint alhadnagyot. Meg kell említenem, hogy a kérelmemet Havas András államvédelmi őrnagy bírálta el és írta alá a Belügyminisztérium nevében.
- *Hol helyezkedtél el ezután, nem rúgtak utánad?*
- A földhivatali nyilvántartóba vetek fel tisztviselőnek. Rajtam tartották a szemüket, de nem tartottak be, ahogy ma mondanánk.
- *Keressük meg az 1945-ben elszakadt irodalmi szálát, hogy történt az újraindulás?*
- 1957-ben írtam egy közéleti, közérdekű cikket, és elküldtem a Petőfi Népéhez. Az írást leközzölték, egyben felkértek rá, hogy legyek az újság levelező tagja, mai nyelven: a külső munkatársa. Így aztán 1958-tól újrakezdődött az írással való laza, majd egyre szorosabb kapcsolatom. Tehát így lettem 1958-ban igazolvánnyal ellátott tudósító, majd a Halasi Hírek szerkesztőbizottságának a tagja. Ezzel párhuzamosan kezdtem el a helytörténeti kutatással is foglalkozni. Ez lényegében Halas ipartörténeti kutatása volt. Közben csináltam egy turisztikai zsebkönyvet is Halasról, hiánypótló munka lévén, igazi sikere volt.
- *Kicsit megint előregrottunk. 1953-ban meghalt Sztálin, aztán jött 1956. Te hogy élted meg ezeket az eseményeket?*
- Mint már mondtam, 1954-ben én leszereltem, és teljesen civil életet kezdtem a Földnyilvántartó Hivatalban, ahol Reile Gáza későbbi tanácselnök lett a főnököm. Neki minden beosztottjához volt egy-egy érdeklődő emberi szava. Kapcsolatunk majdnem baráti volt abban az időben. 1956 krízises éjszakáját Reile Gézával éltem meg a halasi városházán. Egy provokatív halálon kívül több vérontás nem volt, s ez az ő emberi nagyságának köszönhető.
- *Hogyan gyűjtöttél anyagot a kutatásaidhoz?*
- Eljártam a múzeumokba, így kerültem kapcsolatba Nagy Czirok László múzeumigazgatóval, aki maga is tudós ember volt. Ezután őt követte Vorák József, majd dr. Janó Ákos, később Bárh János. Ezekkel az emberekkel nagyon jó baráti kapcsolatom volt. Az ő segítségükkel született meg a Kiskunhalas járás történelme, ennek a munkának voltam egyik társszerzője. A barátságok további barátságokat szültek. Így kerültem kapcsolatba dr. Csetényi Artúrral, a Tüdőgondozó Intézet főorvosával, aki azt mondta: Ferikém, fogjunk össze, és írjuk meg Kiskunhalas kórházainak történetét. Jó alkalom volt erre az újonnan épülő tizenegy szintes Semmelweis Kórház eseménye. Ezt a könyvet dr. Csetényi Artúrral írtuk ketten, amely 1974. november 4-ére, a kórház átadására készült el, Semmelweis Kórház Kiskunhalas címmel, reprezentatív, szép kivitelben. Hogy mennyire emlékezetes ese-

mény volt a kórház és a könyv átadása, az a sors iróniája. Aznap tört el a nagylábujjam, és ezért tolokocsiban toltak a kórház átadó ünnepségén az egészségügyi miniszter elé, aki odajött hozzám gratulálni. Ami egyszerre volt felemelő és egy kicsit fájdalmas.

- Az íráshoz való viszonyodon gondolkodva a Csodaszarvas rege jut az eszembe, amint Hunor és Magor egyre bentebb kerül a szarvast ítvén az erdőbe. Téged is egyre jobban hatalmába kerít az írás öröme, s annak művelése. Ezidőtájt jelenik meg az Íróñő a tanyán című riportod a Petőfi Népeben.

- Valóban. Azt hiszem, hogy igen termékeny szakasza kezdődött el az életemnek, bár a csodákban nem hiszek. Az történt ugyanis, hogy egyik este Vincze Ferenc tanácselnök felhívott telefonon, kicsit meg is ijedtem, mit akarhat, amikor közölte: Ferikém, merényletet követtünk el ellened, ki kell menned Zsanára, tanácselnök-helyettesnek.

- Milyen következményekkel járt ez?

- Hát azzal, hogy megírtam Zsana történetét.

- Mi készítetett Zsana történetének megírására?

- Az erdészeti mélyszántást végzett Zsana területén, erdőtelepítés céljából. Az eke emberi csontokat és érdekes tárgyakat hozott a felszínre. A traktoros elég értelmes ember volt, bejött a tanácsházára, és megkérdezte tőlem, mit csináljon. Én azt mondtam neki, hogy menjen vissza, és vigyázzon a felszínre került tárgyakra, várjon, amíg majd én is odamegyek. Rögön telefonáltam Halasra dr. Janó Akosnak a múzeumba, ha tud, azonnal jöjjön, ez és ez történt. Leletet kéne menteni. Ki is jött néhány emberrel, én segítettem neki a középkorban épült templomrom és vallási kegytárgyak feltárásában. A feltárások során találtunk egy bronz áldozó keresztet, megolvadt harangdarabokat, és sok emberi csontmaradványt. A leletanyagból arra lehetett következtetni, hogy a lakosság valamilyen okból a templomba menekült, és az üldözők rájuk gyűjtötták a templomot. Erről árulkodik az emberi csont és más tárgyi maradványok. Lényegében ekkor határoztam el, hogy megírom Zsana történetét. Az első kutatásaim eredményeként egy 60-80 oldalas könyvecske született, és mert egyre jobban beleástam magam a munkába, született meg a hasonló terjedelmű második kötet.

- Történt még valami!

- Kutatásom során fölfedeztem a zsanai Kőkúti Csárdát, ami ma is áll. Ez arról volt nevezetes, hogy ide járt mulatni Rózsa Sándor. Írásos dokumentumot találtam arról, hogy ezt a csárdát azért zárták be, hogy ne lehessen az említett betyár búvóhelye.

- Ha jól értem, akkor ez már egy másik történet.

- Valóban. Bár ezt a szálát is végigjártam Zsanától Kufsteinig, Kufstein-től Szamosújvárig, vagyis a szülőhelytől a rabtemetőig. Tudjuk, hogy Rózsa Sándor részt vett az 1848-as szabadságharcban. Ezért, amikor Horthy Miklós bevonult Erdélybe, rendbe hozatta Rózsa Sándor sírját, és egy katonát állított mellé díszőrségbe. Erről egy eredeti képeslapot őrzök, amely

kordokumentum. Sajnos, ez a kötet máig kiadatlan, kéziratos formában várja a nyomdafestéket.

- *Értek még hasonló kudarcok?*

- Mitagadás, értek, ez a pálya ilyen, ha az ember szívvel-lélekkel csinálja. Azért idővel beérnek a dolgok, amik kárpótolnak. Ezt úgy kell felvállalni, ahogy van, nem lehet másképp csinálni.

- *Mik voltak azok, amik átsegítettek ezeken a mélypontokon?*

- Hát például, amikor Halas kül- és belterületét nevesíteni kellett. Külterületen a dűlőutak, tanyák nevét ki kellett kutatni több névig visszamenően. S ugyanazt megtenni a város utcaneveivel, jelesebb épületeivel stb. Ez egy óriási munka volt. Ezért a munkáért a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Intézetétől elismerő oklevelet kaptam.

- *Hogyan kerültél Kecskemétre, mi hozott vissza ide a Hírös Városba?*

- 1981-ben meghalt a felségem. Nem találtam a helyemet tovább, annyira fájt a hiánya. Akkor határoztam el, hogy Kecskemétre jövök, és próbálok új egzisztenciát teremteni magamnak.

- *Hogyan fogadott a város?*

- Közönyösen és hidegen. Bár munkahelyi gondom nem volt, mert szinte csak íróasztalt cseréltem. Ám nem voltak itt ismerőseim, nem voltak barátaim. Ebből a szempontból szintre légüres térben kezdtem az életemet. Ahogy megismertem a mostani feleségemet, úgy kezdtem itt is lassan gyökeret eresztetni. Eljártam a múzeumba, és továbbra is írtam cikkeket a Petőfi Népének.

- *Meddig tartott ez a látszólag csöndes időszak, amikor csak különböző újságokba írtál cikkeket?*

- 1989 nyaráig, amikor is a Művelődési Minisztérium kezdeményezésére országos irányítású amatőr költő és író csoportok szerveződtek. Ezt a csoportot Kecskeméten Téglás Gizella és Kovács László alapította, s jómagam. Ehhez a maghoz csatlakozott Antalfy István, majd a későbbi Bács-Kiskun Megyei Költők és Írók Baráti Körének vezetője, Kovács István József. Tehát az első szervezet AKISZ néven jött létre. Ez a szervezet a Katona József téren, az akkori Járási Tanács épületében kapott helyet, s még 1989 decemberében megtartotta első összejövetelét. 1990 januárjában megszületett az általam szerkesztett Vadvirág című irodalmi újság, amely a tagok részére készült írógéppel, csak belső használatra, viszont csak megyei szerzők írásai szerepeltek benne. Szemben az AKISZ által részben finanszírozott Bács-Kristály című lappal, amely az ország többi szervezete szerzőinek is biztosított publikálási lehetőséget.

- *Ez utóbbi lapot ki szerkesztette?*

- Kovács László, Brumár János, Antalfy István és én.

- *Ahogy ezt a lapot nézegetem, olvasgatom, mind a külseje, mind a tartalma igényes, tetszetős, színvonalas.*

- Valóban. Magasra tettük a mércét, de volt és van sok olyan kvalitású alkotó ember, akinek csak meg kell adni a lehetőséget, és lám-lám, mire képes.

- *Lehetett ezt még fokozni?*

- Lehetett. 1990-ben megcsináltuk a Szívhangok című antológiát, ami bizonyoság rá. Azután ezt követte 1993-ban a Félálmányok című antológia, majd 1995-ben az Ünnepek, szintén antológia. Ezzel párhuzamosan jelentek meg persze a Bács-Kristály általad is értékelt tényleg színvonalas számai.

- *Térjünk azért vissza a te személyesebb dolgaidra, amelyeket végeztél, ha vannak ilyenek.*

- Örömmel mondhatom, hogy vannak. 1993-ban felkérést kaptam a Tudományos Akadémiától öt Kecskemét környéki település lexikális tömörségű történetének megírásához. A terjedelmet fél flekkben határozták meg, és pedig Városhőd, Helvécia, Jakabszállás, Kerekegyháza és Bugac településre.

- *Néhány mondat erejéig időzzünk el ennél a megbízatásnál. Mennyire volt ez rutinfeladat? Érték-e meglepetések az adatgyűjtés során?*

- Hát ahogy mondani szokás, a végén csattan az ostor. Az öt településből négyet simán megcsináltam, Bugacot hagytam utoljára, abból a meg-gondoláshból, hogy ott engem nem érhet meglepetés. De tévedtem, szinte semmilyen adatot nem tudtak szolgáltatni, a legjobb szándékkal sem.

- *Mi lett ebből a fél napra tervezett bugaci látogatásból?*

- Másfél évig tartó szívós munka, és egy 343 oldalas könyv, amely Bugac történelmére címen 1995 augusztusában hagyta el a nyomdát 2000 példányban, Endre Imre polgármester úr támogatásával.

- *Milyen érzés visszagondolni ennyi év távlatából erre a munkádra?*

- Ismered a mondást, hogy senki nem lehet próféta a saját hazájában. Kell ennél több? Úgy gondolom, nem kell szégyenkezni, tehát nagyon jó érzés ennek a könyvnek a születésére visszaemlékezni.

- *Mivel a könyved dokumentumokból építkezik, nem érhet sem az elfogultság, sem a részrehajlás vádja. Vagy jó egy könyv, vagy rossz, esetekben ez jó és őszinte könyv.*

Beszélgetésünk során már volt szó a Bács-Kristályról. Ebben három írásodról szeretnék szólni, jelesen két novelláról és egy könyvnek a recenziójáról. Első novellád a Kukusz, a második Anyám félfillérje. Majd pedig a Visszhang és a Visszhang nélkül című Antalffy István könyvrecenziók. Halatlatlanul szuggesztív írások. Mi az oka, hogy az ilyen jellegű írásaiddal nem lehet találkozni mostanában?

- Hát pedig van az általad hiányolt fajsúlyú írásaimból több is. Össze vannak gyűjtve, s már címet is adtam nekik. Az egyik kötetrevaló az Adásban vagyunk címet kapta. Ez a Róna Rádióban elhangzott írásaimat tartalmazza. A másik anyag Egy évtized címen van összegyűjtve. Lényegében mindkettő nyomdakész állapotban van. Az Adásban vagyunk címadó novella 1999-ben megjelent az Üzen a homok című antológiában. Egy-egy aktuális írás azért most is megjelenik a Naprózsa című írógéppel létrehozott újságomban is, vagy nálad, a Jelen-Lét-ben.

- *Min dolgozol mostanában?*

- Egy irodalmi almanachot próbálok összehozni, ezen dolgozok már néhány éve.

- *Pontosítsuk, mit is jelent ez a munka?*

- Magyarul azt jelenti, hogy a Bács-Kiskun megyei amatőr írók és költők arcképcsarnoka készül.

- *Hol tartasz ebben a munkában?*

- Úgy 80 költő és író fényképes önéletrajza van már ABC-sorrendben megszerkesztve.

- *Vannak-e még nagy terveid, és hogy érzed magad?*

- Eddigi életem során elég sok mindent megéltem és csináltam, s úgy érzem, hogy a korom miatt már a számvetés ideje közeleg, bár ameddig tudom, folytatom az eddigi életem. Hogy érzem magam? Hát sok minden miatt lehetne keserű a szám íze, de nem az, talán azért, mert mindig kerültem a szélsőséges dolgokat. Ezért történt velem annyi jó is, ami sok mindenért kárpótol.

- *Köszönöm a beszélgetést.*

„A MUNKÁM AZ ÉLETEM”

(Beszélgetés Pintér Juliannával,

a LIGA Szakszervezetek Bács-Kiskun Megyei

Könyvtárának igazgatójával)

Gyors léptekkel haladtam végig a Kisfaludy utcán, majd a Szakszervezetek Házához kanyarodva, nagy lélegzeteket véve, siettem minap a Liga Szakszervezetek Bács-Kiskun Megyei Könyvtárába. A vezetőjét kerestem interjúra. Sürgetett az idő, mert megjelenésközelben volt már az újságunk, meg különben is: arra a napra beszéltem meg vele a találkozót.

Szerencsém volt. A könyvtárban találtam. A kíváncsiság is serkentett. Az üdvözlő szavak után, ahogy asztalhoz ültünk, máris lendületesen beindult köztünk a társalgás. Előálltam a kívánsággal.

- Kedves Igazgatónő! Kérem beszéljen pályájáról a Jelen-Lét olvasóinak.

- Nógrád megye fővárosában, Salgótarjánban születtem. Általános és középiskolai tanulmányaimat Tatabányán végeztem. Valójában a Salgótarján melletti Nemti községben éltünk szüleimmel, amíg édesapám ott dolgozott.

- A szülei mivel foglalkoztak?

- A természeti adottságok miatt a bányászaton kívül más munkalehetőség nem nagyon volt, így édesapám a bányánál dolgozott. Édesanyám konyhakertet művelt, állatokat tartott, ami a létfenntartásunkat biztosította, tehát háztartásbeli volt.

- A gyermekkoráról egy kicsit részletesebben, ha hallhatnánk.

- Szép volt a gyermekkorom. Édesanyám és apám nagy szeretetben neveltek, és ma is jóérzéssel gondolok vissza a gyermekkoromra.

- Mikor került közelebbi kapcsolatba a könyvekkel?

- Ahogy visszaemlékszem, az ajándékok között, amiket kaptam, mindig volt könyv is, a szüleim jóvoltából. Így egészen korán rászoktam az olvasásra, minden különösebb unszolás nélkül.

- Úgy gondolja, hogy tudatosan terelték a kultúra ilyen irányába?

- Lehetséges, de ezt én soha nem éreztem direktnek. Édesanyámnak az volt az elvárása, hogy tanuljak, legyen tartalmas az életem.

- Nehéz volt akkor az élet?

- Emlékszem, akkoriban édesapámnak nyolcszáz forint volt a fizetése. Ebből olyan jól nem lehetett élni. Nem volt könnyű élni, házat építeni. Ezt csak nagyon nagy akarattal, kitartással lehetett véghezvinni, ehhez édesanyám küzdeni tudása is kellett.

- Otthonról hozta a küzdeni tudást?

- Valóban, engem a kudarc még nagyobb erőbedobásra készítet. Nem adom fel, küzdök azért, amiben hiszek, és ez, azt gondolom, a génjeimben van. Persze, akkor ez így még nem működött. Az én korosztályom remekül

érezte magát a bőrében, és azt hitte, meg fogja váltani a világot. Nagyon boldog volt, és mindennek tudott örülni.

- *Tudatosan készült erre a pályára?*

- Egyáltalán nem, ez menet közben alakult így. Mint említettem, a korosztályom, a barátnőim és én magam is, nagyon nagy hittel készültünk az úgynevezett nagybetűs életre. A társadalomban sokan indultak hasonló alaphelyzetből.

- *Hogyan került ide, az Alföld közepére?*

- Amikor Esztergomban elvégeztem a tanítóképzőben a népművelő-könyvtár szakot, Kecskemétre pályáztam. Édesapám nem élt már, édesanyám húga hívott Kecskemétre. Édesanyámmal ide költöztünk 1975-ben, azóta itt vagyok, itt alapítottam családot. Most már egy ideje úgy érzem, idetartozom.

- *Mi van a régi barátokkal, barátnőikkel?*

- Az igaz barátságok halálig eltartanak, és hát ezek is kiállták a próbát, és születtek újak, amelyek már ide gyökereznek.

- *Hogy kezdődött Kecskeméten a pályája?*

- Három évig tanítottam, és csak később lettem népművelő.

- *A család hogyan éli meg, hogy időközben szenvedélyévé, hivatásává nemesedett a munkája?*

- Azt hiszem, szerencsés vagyok ebben. Édesanyám is, és a férjem is elfogad olyannak, amilyen vagyok. A kislányom pedig olyan példát kap, lát, amelyikből kialakíthatja a sajátját. Nyitottak, fogadókészek a szépre, a jóra.

- *Nem okoz súrlódást a három generáció együttélése?*

- Tiszteletben tartjuk egymás korból, nemből fakadó különbözőségét. Akkor is toleráljuk egymást, ha ez néha nehéz. Aki ilyen családban él, az a nagyobb családban, a társadalomban is jobban érzi magát.

- *Kedves Igazgatónő! Kérem mutassa be az olvasóknak munkahelyét, a LIGA Szakszervezetek Megyei Könyvtárát!*

- Könyvtárunk Kecskeméten a Kisfaludy utca 6-8. szám alatt található a többi kulturális intézmény közelében, a Városháza mögött. Könyvállományunk 135.000 kötet. Szinte minden korosztály számára kínál sokféle olvasnivalót. Általános iskolástól az egyetemistáig, érdeklődő dolgozó értelmiségitől a nyugdíjasig. Hozzáférhetők a napi-, a heti- és a havi lapok, és helyben használható dokumentumok.

- *Korszerű technikákkal is el vannak látva?*

- Igen. rendelkezésre áll a Piár és marketinggel foglalkozók szaklapja a „Kreatív”, az Internet-kalauz, a CD-Romok, nyelvi, zenei, irodalmi CD-k. Számptalan lehetőséget kínálunk tanulásra, művelődésre, szórakozásra. Könyvtárunk szolgáltatásai ingyenesek.

- *Milyen programokat kínálnak még?*

- Programjainkat a többi kulturális intézménnyel kooperálva igyekszünk kialakítani. Ezek az élő programok, ilyenek az évente ismétlődő rendezvények. Költészet napja, az ünnepi könyvhét, és vállalt rendezvényként szavalóversenyek megrendezése. Részt veszünk a városhoz kötődő rendezvények

eseményeiben. Saját rendezésben tartunk könyvbemutatókat, festmény- és fotótárlatokat, továbbá író-olvasó találkozókat, és még sorolhatnám, mi mindent.

- *Úgy látom, hogy állandó mozgásban vannak.*

- Való igaz, munkatársaimmal mindig készülünk valamilyen programra, és hát figyelniünk kell a pályázatokra, hogy megfelelő anyagi forrásaink is legyenek egy-egy rendezvény lebonyolítására.

- *Hogy bírják ezt fizikailag és szellemileg?*

- Úgy érzem, hogy jó ötletben nincs hiány, és fizikailag is bírjuk. Inkább az anyagi lehetőségek szabják meg azt, hogy mit és mennyit.

- *A Kecskeméti Kínálóban rendszeresen látok valamilyen programajánlatot az intézményük részéről. Némelyikre magam is eljutottam, és kellemes érzéssel jöttem el.*

- Törekszünk rá, hogy kínálatunkkal értékeset adjunk, ha valaki belép a kultúra templomába. Aki a város számtalan kulturális intézménye közül minket választ, érezze, hogy nálunk ő a fontos. Mert meggyőződése, hogy a munkánk szolgálat, nagyon fontos, hogy az olvasóközönség, a város lakossága érezze azt, hogy értük vagyunk. A visszajelzések olvasóinktól mind ezt támasztják alá.

- *Ön 1999-ben a Közösségi Művelődésért díjat kapta. Milyen érzés bő negyed év távlatából visszagondolni erre?*

- Jó és kellemes, főleg azért, mert munkatársaimmal örülhettem neki. Jó velük dolgozni, Kolozsi Máriával, Farkas Szabolccsal.

- *Köszönöm a beszélgetést.*

- Én is köszönöm a lehetőséget.

KRAKKÓI SÉTA

Szeptember 3-án, éjszaka. Nem látni a filmszerűen elfutó tájat, mert sötét van. A Cracovia nemzetközi express egyenletes sebességgel robog a Tatra felé. Útitársaink szatmári színészházaspár. Könnyen szót értünk: magyarul folyik a beszélgetés. Páskándiról és Sütő Andrásról is szó esik. Aztán a mindig aktuális időjárás téma. Fázunk, mert nem fűtenek. A másik fülkéből lengyel szófoszlányok hatolnak át. Időbe telik, amíg rájövök: magyar útitársaink gyakorolják a legfontosabbnak vélt szavakat.

Lassan pirkad. A lengyel határon bekapcsolták a fűtést. Jólesően szenderegünk Krakkóig. A nappal létét rövid napsütés nyugtázza, amely hamarosan aprószemű esőbe fullad. A Rodakowskiego utcában már vártak bennünket. A hazulról hozott kolbászos szendvicshez forró teát iszunk. A hajnali rövid szundikálást pótlendő alszunk néhány órát.

Wlodyszilón barátunk fölírta egy cédulára az erre közlekedő villamosok számát. Megadta a telefonszámot is, ha netán eltévednénk. Délután fél négy, süt a nap. Már nyoma sincs a délelőtti esőnek. A villamosról látott toronyházak is barátságosabbak. Hamuszürke sivárságukat feloldja a sok színvariáció a falakon. Nálunk is lehetne ilyenrel próbálkozni! Krakkó kereskedőváros voltát őrzik a főtér, a Rynek reneszánsz palotái, a tér közepén a Posztócsarnok. Most emléktárgy butikok vannak benne. Bőrdíszmű, festmény, faszobor, kerámia, biszu, lengyel népművészeti termékek.

A téren töménytelen galamb, fiatalok, középkorúak, idősek is leguggolnak, hogy a kedves madarakat tenyerükből etessék. Pesten, a Lövölde téren látom magam egy pillanatig. Otthonos érzetemet fokozhatná még a lengyelek természetes viselkedése. A trafikokban úgy vágják eléink az aprót, mint otthon. És persze itt is vannak kivételek. A kertkapun Wlodyszilón pesti kutyája szalad elénk barátságosat vakkantva. Magyar, lengyel és orosz szavak töltik be a tágas konyhát, a jobb megértés kedvéért keverednek a szavak.

Krakkó térképével a táskánkban kedvünkre csavaroghatunk. Nincs útmutatásra szükség. Magukba szívják a régi utcák, terek. A Flórián kapu a Barbakán tövében, s odébb a Jagello Egyetem. A Visztula partján a Wawel és környéke. A Flórián kapunál fiatal festők utcai tárlata csalogat. A fal tövében a szomszédos hotel asztalainál üldögélünk. Olykor-olykor átjön a pincér és felveszi a rendelést. Tea, cola és törökös kávé az asztalokon. Odébb, a kapu közelében ősz férfi perecet árul, s elnézegeti a tarka forgatagot. Szomjunkat az utcai szörpárusnál is oltthatjuk. Kutat nem látni sehol. A fényképezőgép elől szemérmesen fordulnak el az apácák. A piacon zöldség, gyümölcs friss színei hívogatnak. A lengyel parasztasszonyok túrót, tejfölt és sajtot árulnak. Kóstolgatjuk a túrót, és veszünk belőle. Jóízű, akár Kecskeméten. Ragyogó időnk van. A Wawel várkapuján belépünk a lengyel-magyar közös történelmi emlékekhez. A Visztula partján fiatal párok andalog-

nak, ugyanazt érezve, mint én egykor a Duna parton. A vendéglőként működő hajó fedélzetéről délutánonként disco zene száll kétszáz méteres körzetben.

A farmotoros busz lassan kiszakad Krakkó öleléséből. Zakopánéig száz-tíz kilométert látunk Lengyelország termőföldjeiből, hegyeiből. Aratják az árpát és kis kúpokba rakják. Félkész házak, villanyvezetékek jelzik az urbanizálódást. Zakopáne 400 éves - közlik a kifüggesztett plakátok, transzparensek.

Turisták özönlenek a buszpályaudvar felől, és természetesen lengyelek. Az úgynevezett gödörben a piac forrataga. Forintért minden kapható. Látni jöttem, nem vásárolni. Szorgalmasan fényképezem a hegyi falu jellegzetes faházait.

Másnap még teszünk egy tiszteletkört Krakkóban. Átmegyünk a Posztócsarnokon, a Flórián kapunál megállunk a képeknél. Omnibusz csilingel a Barbakán felé. Napfürdőt veszünk a Wawel udvarán. A nyugati kapun ki lépve Tadeusz Kosciuszko int bronz lováról számunkra búcsút.

KÖKÖVÖN

Gondolatok Ablonczy Ágnes könyvéről

Meglepett a könyv kékecsszürke borítója, mert hideg szín, ám mire a tizenöt igaz mese végére értem, ebben is győzött a szerző igaza...

Történetei a hétköznapi élet igen egyszerű mozzanataival kezdődnek, s válnak mesés titokzatossá, majd ismét kristálytisztá valósággá. Ablonczy mer és tud álmodni, mesterien keveri a valóst az álmképpel, ami által megszólaltatja az élettelen tárgyakat.

Igaz meséiben bőséggel szolgáltat hiteles életrajzi adatokat is, amely még hitelesebbé teszi írásait. A szigorú pillantású író lelkében rejtezik, rejtőzködik a sírni is tudó tisztalelkű lírikus, aki lüktető tenyerébe szorítja és énekre bírja a követ.

Ám Ablonczy nem meseíró, hanem nagyon is hús-vér író, ezt igazolják a Jótett helyébe, Arcom álarca, Jaj hóvirág, Tűlevél közt angyalszárny című írásai. Ezek bizony novellák a javából. Hát ezek avatják valójában íróvá Ablonczy Ágnest.

SZÜLEIM EMLÉKÉRE

VÖRÖS JÓZSEF

OROSZLÁNBŐGÉS

Láttam, ahogy szemeiből apám fedezékére csap a láng. No hiszen, láttam, hogyan lobban lángra az eddig kितartóan fűjt parázs, és megfeszül az ing apám mellboltozatán. A keserves hétszentségit, üvölti el magát, hát ki viseli itt a kalapot?!

Anyám diadalmasan kacagva nézi a bőgő oroszlánt.

De szólhat-e a gyermek ilyen esetben? Mert a gyermek státusa örök gyermek. Így hallgattam hát őket, szinte megszakadó szívvel. Tudtam én édesanyám igazát, mégis nagyon fáj ez az igazság-akarás. Édesanyám csöndes, halk aszszony volt, mondhatni derűvel viselte az életet, keresve benne a szép perceket. Azután, hogy mi már felcseperedtünk, nem volt ilyen elnéző és türelmes. Egyre sűrűbben vetette apám szemére a

régi és a friss vétkeket. Most édesapám vonult fedezékbe, mert fáj neki édesanyám igazsága.

AKÁCTÜSKE

Nyár van, mezítláb megyünk a gallyrakáshoz. Anyám hozza a kis fáskosarat, és hív a favágó tőkéhez. „Gyere, vágjál gallyat a kisbaltával, hogy főzhessek ebédet!” Még nem vagyok hatéves, íghát ímmel-ámmal megyek utána. „Hadd játsszam még egy kicsit előtte!” Kérlelem anyámat, de ő hajthatatlan.

Miközben körötte szaladgálok, mondja: „Ha nem fogadsz szót, elkaplak és nyakonváglak!” Már nyúl is utánam. Én meg nagyot ugrok éppen egy előttem heverő akácfaágra. Azonmód, sírva, jajgatva rogyok a porba, piciny lábam fejét szinte átdöfte egy akáctüske.

„Üssön meg, üssön meg!” - kiabálok anyámra zokogva. Ő mellém térdel, sebesült talpamat tenyerébe fogja. „Nem nem bánthatlak” - suttozja közben, és nagy szemeiből valami meleg folyik az arcomra. „Naaa, ne sírj, naaa! Katonadolog!” Egy ügyes mozdulattal kihúzza a tüskét.

„Ugye nem halok meg? Ugye, nem?” - kérdezem szípgova anyámat.